अस्माकम् संस्कृतम्

कक्षा १

अस्माकम् संस्कृतम्

कक्षा १

नाम : ....

क्रमाङ्क : ....

विद्यालय : ....

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

पहिलो संस्करण : वि. सं. २०७७

मूल्य : रु.
मुद्रक :
वितरक :

हाम्रो भनाइ

पाठ्यक्रम शिक्षण सिकाइको मूल आधार हो । पाठ्यपुस्तक विद्यार्थीमा अपेक्षित दक्षता विकास गर्ने एक मुख्य साधन हो । यस पक्षलाई दृष्टिगत गर्दै पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले विद्यालय शिक्षालाई व्यावहारिक, समयसापेक्ष र गुणस्तरीय बनाउने उद्देश्यले पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकको विकास तथा परिमार्जन कार्यलाई निरन्तरता दिँदै आएको छ । आधारभूत शिक्षाले बालबालिकामा आधारभूत साक्षरता, गणितीय अवधारणा र सिप एवम् जीवनोपयोगी सिपको विकासका साथै व्यक्तिगत स्वास्थ्य तथा सरसफाइसम्बन्धी बानीको विकास गर्ने अवसर प्रदान गर्नुपर्छ । आधारभूत शिक्षाको माध्यमबाट बालबालिकाहरूले प्राकृतिक तथा सामाजिक वातावरणप्रति सचेत भई अनुशासन, सदाचार र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुणको विकास गर्नुपर्छ । यसले विज्ञान, वातावरण र सूचना प्रविधिसम्बन्धी आधारभूत ज्ञानको विकास गराई कला तथा सौन्दर्यप्रति अभिरुचि जगाउनुपर्छ । शारीरिक तन्दुरुस्ती, स्वास्थ्यकर बानी एवम् सिर्जनात्मकताको विकास तथा जातजाति, धर्म, भाषा, संस्कृति, क्षेत्रप्रति सम्मान र समभावको विकास पनि आधारभूत शिक्षाका अपेक्षित पक्ष हुन् । देशप्रेम, राष्ट्रिय एकता, लोकतान्त्रिक मूल्यमान्यता तथा संस्कार सिकी व्यावहारिक जीवनमा प्रयोग गर्नु, सामाजिक गुणको विकास तथा नागरिक कर्तव्यप्रति सजगता अपनाउनु, स्तरअनुकूल व्यवहारकुशल सिपको प्रयोग गर्नु र दैनिक जीवनमा आइपर्ने व्यावहारिक समस्याहरूको पहिचान गरी समाधानका उपायको खोजी गर्नु पनि आधारभूत तहको शिक्षाका आवश्यक पक्ष हुन् । यी पक्षलाई दृष्टिगत गरी आधारभूत तह (कक्षा १-३) को पाठ्यक्रम, २०७६ अनुरूप मातृभाषा र स्थानीय विषयको सट्टामा पठनपाठन हुने संस्कृत भाषा विषयका लागि यो पुस्तक विकास गरिएको छ । यो पुस्तक आधारभूत विद्यालय तहको कक्षा १ मा नमुना पाठ्यपुस्तक तथा कार्यपुस्तकका रूपमा प्रयोग गरिने छ । यसमा बहुविषयक एकीकृत ढाँचाको पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनलाई सहयोग पुग्ने गरी विषयवस्तुलाई विभिन्न विषयसँग सम्बन्धित हुने विषयक्षेत्रमा आधारित गरिएको हुँदा विद्यार्थीको सिकाइलाई अन्तरसम्बन्धित गरी दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित गर्न र सान्दर्भिक बनाउन सहयोग पुग्ने विश्वास गरिएको छ ।

संस्कृत भाषा विषयको यस पुस्तकको विकास प्रा.डा. माधवशरण उपाध्याय, सहप्रा. ध्रुवप्रसाद भट्टराई, उपप्रा. रोहिणीराज तिमिल्सिना, श्री निश्चल अधिकारी, श्री शिवराज लामिछाने, श्री टुकराज अधिकारी र श्री पुरुषोत्तम घिमिरेले गर्नुभएको हो । यस नमुना विद्यार्थी कार्यपुस्तकको विकास कार्यमा डा. लेखनाथ पौडेल, प्रा. ध्रुवप्रसाद ज्ञवाली, प्रा. डा. नारायणप्रसाद गौतम, डा. मुकुन्दप्रसाद लामिछाने, श्री दीपकप्रकाश बाँस्कोटा, श्री जनार्दन नेपाल, श्री रुद्रप्रसाद अधिकारी, श्री गणेशप्रसाद भट्टराई, श्री हरिप्रसाद गौतम, श्री शम्भुप्रसाद दाहाल, श्री भरतराज पौडेल, भिक्षु थुप्तेन जिग्डोल, आचार्य नुर्बु शेर्पा र आचार्य सार्की शेर्पाको योगदान रहेको छ । यस कार्यमा विभिन्न सङ्घसंस्थाबाट सहयोग तथा पृष्ठपोषण प्राप्त भएको छ । यस पाठ्यपुस्तकको चित्राङ्कन पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट नेपालीलगायतका विभिन्न शैक्षणिक तथा सन्दर्भ सामग्रीका लागि निर्मित चित्रको संयोजन गरी तयार गरिएको हो । यस पुस्तकको आवरण पृष्ठको चित्राङ्कन श्री अशोकमान सिंहले गर्नुभएको हो । यस केन्द्रबाट प्रकाशित सन्दर्भ सामग्रीबाट यो चित्र साभार गरिएको हो । यस पुस्तकको लेआउट डिजाइन श्री खडोस सुनुवारबाट भएको हो । यस पुस्तकको विकास तथा परिमार्जन कार्यमा संलग्न सबैप्रति पाठ्यक्रम विकास केन्द्र धन्यवाद प्रकट गर्दछ ।

पाठ्यपुस्तकले विद्यार्थीमा निर्धारित सक्षमता विकासका लागि विद्यार्थीलाई सहयोग गर्ने छ । यसले विद्यार्थीको सिकाइमा सहयोग पुऱ्याउने एउटा महत्त्वपूर्ण र आधारभूत सामग्रीका रूपमा कक्षा क्रियाकलापबाट हुने सिकाइलाई मजबुत बनाउन सहयोग गर्ने छ । त्यसैले यो शिक्षकको सिकाइ क्रियाकलापको योजना नभई विद्यार्थीका सिकाइलाई सहयोग पुऱ्याउने सामग्री हो । यसका लागि यस पाठ्यपुस्तकलाई विद्यार्थीको सिकाइमा सहयोग पुऱ्याउने एउटा महत्त्वपूर्ण आधारका रूपमा बालकेन्द्रित, सिकाइकेन्द्रित, अनुभवकेन्द्रित, उद्देश्यमूलक, प्रयोगमुखी र क्रियाकलापमा आधारित बनाउने प्रयास गरिएको छ । सिकाइ र विद्यार्थीको जीवन्त अनुभवबिच तादात्म्य कायम गर्दै यसको सहज प्रयोग गर्न शिक्षकले सहजकर्ता, उत्प्रेरक, प्रवर्धक र खोजकर्ताका रूपमा भूमिकाको अपेक्षा गरिएको छ । यसलाई अझ परिष्कृत पार्नका लागि शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, बुद्धिजीवी एवम् सम्पूर्ण पाठकहरूको समेत विशेष भूमिका रहने हुँदा सम्बद्ध सबैको रचनात्मक सुझावका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्र हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

वि.सं. २०७७ | पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

विषयसूची

विद्यार्थी कार्यपुस्तक कार्यान्वयनका सम्बन्धमा

१. कक्षा १ मा संस्कृत पढ्ने विद्यार्थीका लागि संस्कृत दोस्रो भाषा हो । तसर्थ विद्यार्थीमा नेपाली तत्सम शब्दबाहेकको संस्कृत भाषाको अपेक्षित शब्दभण्डार नहुन पनि सक्छ । त्यसैले यो पुस्तक विकास गर्दा पाठ्यक्रमको मूल मर्मअनुरूप शब्दको श्रवण र उच्चारणद्वारा शब्दभण्डार अभिवृद्धिमा समेत जोड दिइएको छ । अतः सिकाइ सहजीकरणका क्रममा शब्दको सुनाइ र उच्चारणमा जोड दिनुहोस् ।

२. भाषा सिकाइलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन वर्णको चिनारी, यसको क्रम तथा प्रयोगसँगै शब्दको श्रवण, पहिचान र उच्चारणसम्बद्ध क्रियाकलाप गराउनुहोस् ।

३. संस्कृत असीमित ज्ञानराशि र असङ्ख्य शब्दभण्डार भएको समृद्ध भाषा हो । त्यसैले प्रारम्भिक तहबाट नै यस भाषामा निबद्ध सबै विषयको ज्ञान गराउन सम्भव छैन । तसर्थ प्रारम्भिक तहमा प्रयुक्त सबै शब्दको पहिलो भाषामा जस्तै उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग गराउनुभन्दा भाषिक रूपान्तरण र स्थानान्तरणका माध्यमले सिकाइ गर्नु गराउनु उपयुक्त हुन्छ । तसर्थ यसको सिकाइ सहजीकरणका क्रममा भाषिक रूपान्तरण र स्थानान्तरणमा विशेष जोड दिनुहोस् । यसका लागि यहाँ एउटै अर्थ दिने विभिन्न शब्दहरू दिइएका छन् । यसो गर्नुको कारण शब्दको वैकल्पिक प्रयोगबाट पुनरावृत्तिसहित वर्णको चिनारी गराउनु हो । अतः दिइएका शब्द र अर्थलाई हुबहु उपयोग नगरी तिनको सान्दर्भिक प्रयोग मात्र गर्नुहोस् । यसलाई अन्य भाषाको शब्दभण्डार अभिवृद्धिका लागि पनि उपयोग गर्नुहोस् ।

४. यहाँ वर्णको बाह्रखरीको प्रशस्त अभ्यास दिइएको छ । प्रत्येक वर्णको सही उच्चारण र पहिचानका लागि तिनको उपयोग गरिएको छ । लौकिक संस्कृतमा कम प्रचलनका शब्द र वाक्यसमेत दिनुको उद्देश्य पनि वर्णगत ध्वनि उच्चारण र चिनारीलाई सुदृढ बनाउनु नै हो । यसबाट पठित वर्णबाट शब्दको सङ्केतन र विसङ्केतन गर्न सहज हुन्छ । यसर्थ सिकाइ सहजीकरणका क्रममा पठित वर्णबाट शब्दको सङ्केतन र विसङ्केतनसम्बद्ध क्रियाकलापमा जोड दिनुहोस् ।

५. यस पुस्तकमा दिइएका चित्र वर्णन गर्दा विद्यार्थीलाई आफ्नो भाषा हुँदै संस्कृतका शब्द प्रयोग गर्न लगाउनुहोस्, जस्तै : यो मोबाइल हो । यो चलभाषः हो । एषः चलभाषः अस्ति । यसका लागि अन्य विषयमा उपयोग भएका परिचित चित्रबाट पनि अभ्यास गराउनुहोस् ।

६. सिकाइ सहजीकरणका क्रममा दोस्रो भाषा शिक्षण विधि तथा बहुभाषिक शिक्षण विधि अवलम्बन गर्नुहोस् ।

७. पहिलो भाषामा निर्देशन दिई दोस्रो भाषाको सिकाइ सहजीकरणका साथै भाषिक स्थानान्तरण र रूपान्तरण गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय शैक्षणिक प्रचलन रहेको र त्यो प्रभावकारी पनि मानिएकाले यस पुस्तकमा सोही विधि र प्रक्रिया अपनाइएको छ । यही मर्मलाई आत्मसात् गरी यसको प्रयोग गर्नुहोस् ।

८. यस पुस्तकमा प्रारम्भिक कक्षा पढाइका आधारभूत पक्ष (ध्वनि सचेतीकरण, लेख्यवर्ण सचेतीकरण, शब्दभण्डार, पठन प्रवाह, बोध र लेखाइ) लाई प्राथमिकताका साथ समावेश गरिएकाले यसको सिकाइ सहजीकरणका क्रममा कक्षा १ का (विशेषतः नेपाली र अङ्ग्रेजी) का शिक्षक निर्देशिकाबाट सहयोग लिनुहोस् ।

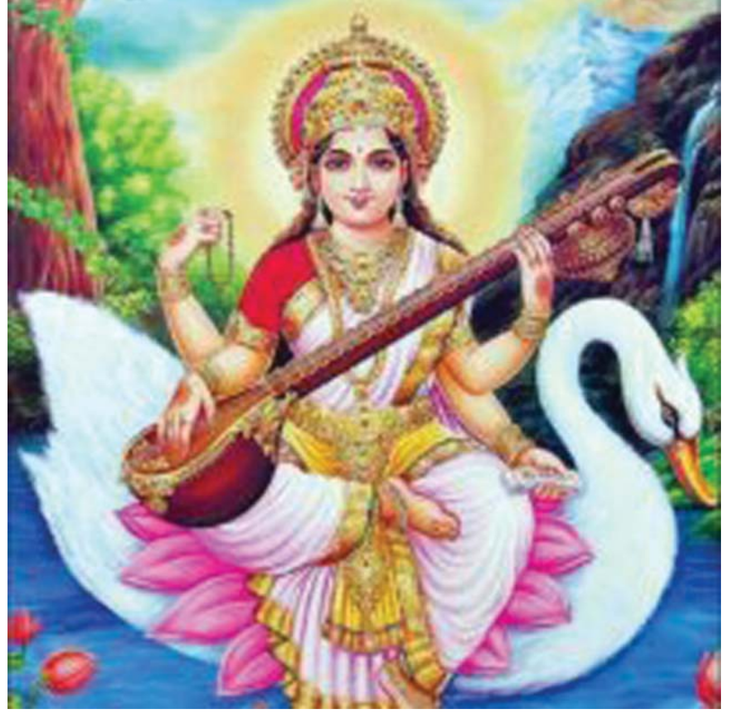
९. यस पुस्तकमा समावेश गरिएका श्लोक वा लयबद्ध पाठलाई पालैपालो (फरक दिनमा फरक श्लोक) सामूहिक रूपमा सस्वरवाचन गर्ने अभ्यास गराउनुहोस् । हरेक दिन एउटा पाठलाई कक्षाको सुरुमा गाएर सुनाउन लगाउनुहोस् ।

१०. हरेक पाठमा प्रयुक्त शब्दको नेपाली र अङ्ग्रेजी भाषामा अर्थ समावेश गरी यसलाई पाठको सुरु र अन्त्यमा राखिएको छ । सिकाइ सहजीकरणका क्रममा शिक्षकले ती अर्थलाई उपयोग गरी भाषिक रूपान्तरण र स्थानान्तरणलाई टेवा दिनुहोस् ।

सरस्वतीवन्दना

सरस्वती मया दृष्टा
वीणा-पुस्तकधारिणी ।
हंसवाहनसंयुक्ता
विद्यादानम् करोतु मे ॥

सरस्वति महाभागे
विद्ये कमललोचने ।
विद्यारूपे विशालाक्षि
विद्याम् देहि नमोऽस्तु ते ॥

सरलार्थः

१. अहम् सरस्वतीम् अपश्यम् । सा वीणाम् पुस्तकम् च धृतवती अस्ति । तस्याः वाहनम् हंसः अस्ति । सा हंसे आरूढा अस्ति । एतादृशी सरस्वती मह्यम् विद्याम् ददातु ।

मैले सरस्वतीलाई देखेँ । उहाँले हातमा वीणा र पुस्तक लिनुभएको छ । उहाँको वाहन हाँस हो । उहाँ हाँसमाथि चढ्नुभएको छ । यस्ती सरस्वतीले मलाई विद्या दिनुहोस् ।

२. हे सरस्वति ! भवत्याः नयने कमलम् इव सुन्दरे दीर्घायते च स्तः । विद्यास्वरूपा भवती भाग्यशालिनी अस्ति । अहम् भवतीम् नमस्करोमि । भवती मह्यम् विद्याम् ददातु ।

देवी सरस्वती ! हजुरका दुई आँखा कमल जस्तै सुन्दर र ठुला छन् । विद्यारूपी हजुर भाग्यशालिनी हुनुहुन्छ । हजुरलाई म नमस्कार गर्छु । हजुर मलाई विद्या प्रदान गर्नुहोस् ।

प्रथमः पाठः

अचलः - पहाड (Mountain)	अश्वः - घोडा (Horse)	अजः - बोको (He goat)
अक्षि - आँखा (Eye)	अनलः - आगो (Fire)	अङ्कुरः - टुसा (Shoot)
अजगरः - अजिङ्गर (Python)	अधरः - तल्लो ओठ (Lower lip)	अटवी - वन (Forest)
असुरः - राक्षस (Demon/Devil)	नासिका - नाक (Nose)	कर्णः - कान (Ear)
नयनम् - आँखा (Eye)	हस्तः - हात (Hand)	पादः - खुट्टा (Foot)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

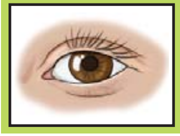
अजः अश्वः अचलः अक्षि अनलः अङ्कुरः अधरः अजगरः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

अजः

अश्वः

अचलः

अक्षि

अनलः

अङ्कुरः

अजगरः

अधरः

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र अ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - अ   (अ)टवी

अनलः   अङ्कुरः   अक्षि   अजः

अधरः   अचलः   अश्वः   अजगरः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

अ अ अ अ अ

अ अ अ अ अ

५. समूहमा नमिल्ने वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

अ	अ	अ	आ
अं	अ	अ	अ
अ	अ	अः	अ

६. खाली ठाउँमा अ वर्ण लेख्नुहोस् :

अजः	----------टवी	----------चलः	----------धरः
----------सुरः	----------नलः	----------जगरः	----------ङ्कुरः

७. समूहमा नमिल्ने चित्रमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

ओष्ठौ	ओष्ठौ	नासिका	ओष्ठौ
नयनम्	कर्णः	कर्णः	कर्णः
हस्तः	पादः	हस्तः	हस्तः

द्वितीयः पाठः

आखुः - मुसो (Rat)	आपणः - पसल (Shop)	आपगा - नदी (River)
आहारः - खानेकुरा (Food)	आदर्शः - ऐना (Mirror)	आननम् - मुख (Mouth)
आतपः - घाम (Sunlight)	आकाशः - आकाश (Sky)	आयुधम् - हतियार (Weapon)
कच्छपः - कछुवा (Tortoise)	मूलकम् - मुला (Radish)	आमलकम् - अमला (Myrobalan)
शाकम् - साग (Vegetable)	कदली - केरा (Banana)	गर्दभः - गधा (Donkey)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

आखुः आहारः आपणः आननम् आपगा आदर्शः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

आखुः

आहारः

आपणः

आननम्

आपगा

आदर्शः

३. आ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - आ आयुधम्

आखुः	आपणः	आपगा	आतपः
आहारः	आदर्शः	आकाशः	आननम्

४. आ/ा लेख्नुहोस् :

आ आ आ आ आ आ आ आ

ा ा ा ा ा ा ा ा

आ -------- -------- -------- -------- -------- -------- --------

ा -------- -------- -------- -------- -------- -------- --------

५. खाली ठाउँमा आ वर्ण लेख्नुहोस् :

यथा - -----हारः आहारः

----------काशः ----------ननम् ----------तपः ----------दर्शः

----------पगा ----------खुः ----------युधम् ----------पणः

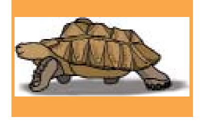
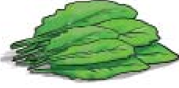
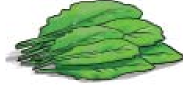
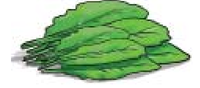
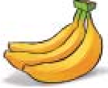
६. समूहमा नमिल्ने वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

आ	आ	ओ	आ
आ	औ	आ	आ
आ	आ	अः	आ
अ	आ	आ	आ

७. शब्दका सुरुका मिल्ने वर्णसँग जोडा मिलाउनुहोस् :

अ	आपणः
आ	अजः
अ	आकाशः
आ	अक्षि

८. समूहमा नमिल्ने चित्रमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

 अजगरः	 अजगरः	 अजगरः	 कच्छपः
 अश्वः	 गर्दभः	 अश्वः	 अश्वः
 शाकम्	 शाकम्	 मूलकम्	 शाकम्
 कदली	 आमलकम्	 आमलकम्	 आमलकम्

९. उस्तै बनाएर सार्नुहोस् :

अ	आ	ा
----------------------	----------------------	----------------------
----------------------	----------------------	----------------------
----------------------	----------------------	----------------------
----------------------	----------------------	----------------------
----------------------	----------------------	----------------------
----------------------	----------------------	----------------------

तृतीयः पाठः

इक्षुः - उखु (Sugarcane)
इन्दीवरम् - कमल (Lotus)
इष्टिका - इँटा (Brick)
इभः - हात्ती (Elephant)

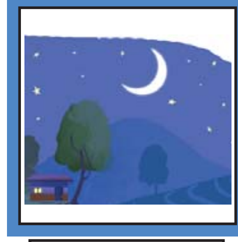
इन्दुः - चन्द्रमा (Moon)
इन्धनम् - इन्धन (Fuel)
ईक्षणम् - आँखा (Eye)
ईशः - ईश्वर (God)

इन्दिरा - लक्ष्मी (Goddess Laxmi)
ईश्वरः - भगवान् (God)
इला - पृथ्वी (Earth)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

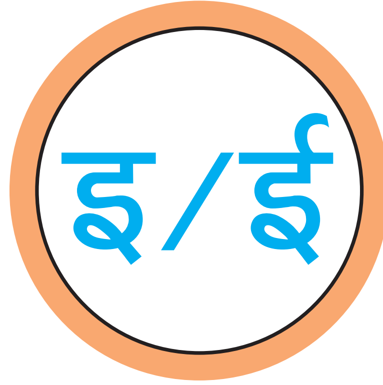
इक्षुः   इन्दुः   इन्दिरा   इष्टिका   ईश्वरः   ईक्षणम्

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

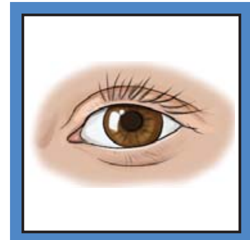

इन्दुः

इक्षुः

ईश्वरः

इन्दिरा

ईक्षणम्

इष्टिका

३. इ, ई वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - इ (इ)न्दीवरम् ई (ई)शः

इला	इष्टिका	इन्धनम्	इन्दुः
ईक्षणम्	ईश्वरः	इन्दिरा	इक्षुः

४. थोप्लामा रेखा तानी इ, ई, ि, ी लेख्नुहोस् :

इ इ इ इ इ इ इ
ि ि ि ि ि ि ि
ई ई ई ई ई ई ई
ी ी ी ी ी ी ी

५. पाठका आधारमा छुटेका वर्ण लेख्नुहोस् :

यथा - ....न्दिरा इन्दिरा

..........ष्टिका ....क्षणम् ....श्वरः ....भः

..........न्धनम् .... न्दीवरम् ....न्दुः ....क्षुः

६. समूहमा नमिल्ने वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

इ	इ	इ	ई
इ	ई	ई	ई
आ	अ	आ	आ
अ	आ	अ	अ

७. वर्णको मात्रासित जोडा मिलाउनुहोस् :

आ	ी
इ	ा
ई	ि

८. अ, आ, इ, ई वर्ण र ा, ि, ी मात्रा चिनेर गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

भो राम ! इष्टिकाम् आनय । अश्वः जलम् पिबति । इन्दिरा ईश्वरम् नमति । पार्वती सीतया सह मिलति ।

ए राम ! इँटा ल्याऊ । घोडा पानी पिउँछ । इन्दिरा ईश्वरलाई नमस्कार गर्छिन् । पार्वती सीतालाई भेट्छिन् ।

९. उस्तै बनाएर सार्नुहोस् :

अ	आ	ा	इ
----------------	----------------	----------------	----------------
----------------	----------------	----------------	----------------
----------------	----------------	----------------	----------------

इ	ि	ई	ी
----------------	----------------	----------------	----------------
----------------	----------------	----------------	----------------
----------------	----------------	----------------	----------------

चतुर्थः पाठः

उटजः - स्याउले छाप्रो (Leaf shed)
ऊरुः - तिघ्रा (Thigh)
ऋषभः - उत्तम (Noble)
ऊर्णा - उन (Wool)
ऊष्मा - गर्मी (Heat)
छत्राकः - च्याउ (Mushroom)
पितृणम् - पितृको ऋण (Debt of ancestors)
भ्रातृद्धिः - दाजुभाइको उन्नति (Prosperity of brothers)
उडुपः - डुङ्गा (Boat)
ऊर्जा - शक्ति (Energy)
ऋक्षः - भालु (Bear)
ऋभुः - देवता (God)
आर्द्रकम् - अदुवा (Ginger)
शङ्खः - शङ्ख (Conch)
उदधिः - समुद्र (Ocean)
ऋषिः - ऋषि (Sage)
ऊहनी - कुचो (Broom)
ऋचा - वेदको मन्त्र (Vedic Hymn)
लृपकः - किसान (Farmer)
उलूकः - लाटोकोसेरो (Owl)
मृगः - मृग (Deer)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

उटजः	उडुपः	उदधिः	उलूकः	ऊरुः	ऊर्जा
ऊष्मा	ऋषिः	ऋषभः	ऋचा	ऋक्षः	लृपकः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

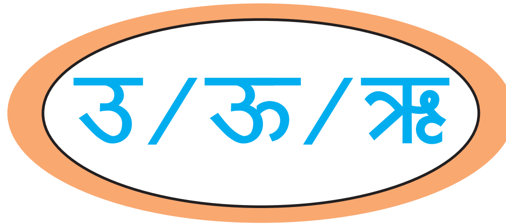

उटजः

उडुपः

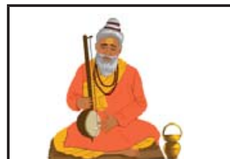

उलूकः

ऊहनी

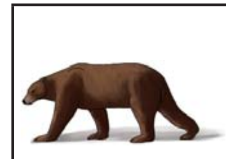

ऊरुः

ऊर्णा

ऋषिः

ऋभुः

ऋक्षः

उदधिः

३. उ, ऊ, ऋ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - उदकम्	ऊर्मिः	ऋणम्
उडुपः	उदधिः	उलूकः
ऊरुः	ऊर्जा	ऊष्मा
ऋषिः	ऋषभः	ऋक्षः

४. थोप्लामा रेखा तानेर उ, ऊ, ऋ, ॠ, ु, ू, ृ, ॄ लेख्नुहोस् :

उ उ उ उ उ उ उ

ु ु ु ु ु ु ु

ऊ ऊ ऊ ऊ ऊ ऊ ऊ

ू ू ू ू ू ू ू

ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ

ृ ृ ृ ृ ृ ृ ृ

ॠ ॠ ॠ ॠ ॠ ॠ ॠ

ॄ ॄ ॄ ॄ ॄ ॄ ॄ

५. छुटेका वर्ण लेख्नुहोस् :

यथा - उदकम्	ऊर्मिः	ऋणम्
----------डुपः	----------दधिः	----------लूकः
----------रुः	----------र्जा	----------ष्मा
----------षिः	----------षभः	----------क्षः

६. अरूलाई सुनाएर पढ्नुहोस् :

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ

७. कोष्ठबाट ठिक वर्ण छानेर लेख्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

यथा - उडुपः (उ, ऊ, ऋ)

------------रुः (ऋ, ऊ, उ) ------------क्षः (उ, ऋ, ऊ)

------------लूकः (उ, ऊ, ऋ) ------------षिः (ऋ, ॠ, ऌ)

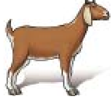
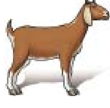
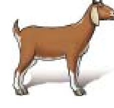
८. मिल्ने वर्णसँग मात्राको जोडा मिलाउनुहोस् :

आ	ू
इ	ृ
ई	ु
उ	ी
ऊ	ि
ऋ	ॄ
ॠ	ा

९. क्रम मिलाएर भन्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

इ ई अ आ ऋ ॠ उ ऊ ऌ

१०. समूहमा नमिल्ने चित्रमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

 ऋषिः	 शङ्खः	 ऋषिः	 ऋषिः
 अजः	 अजः	 मृगः	 अजः
 आर्द्रकम्	 आर्द्रकम्	 आर्द्रकम्	 छत्राकः

११. चित्रमा के के छन् ? बताउनुहोस् :

पञ्चमः पाठः

एकः - एउटा (One)	एडकः - भेडो (Sheep)	एलाफलम् - अलैंची (Cardamom)
ऐरावतः - इन्द्रको हात्ती (Elephant of Indra)	ऐक्यम् - एकता (Unity)	ऐलेयः - मङ्गल ग्रह (Mars)
ऐषमः - चलिरहेको वर्ष (Running year)	ओघः - समूह (Group)	ओतुः - बिरालो (Cat)
ओष्ठः - ओठ (Lip)	औरसः - सन्तान (Son/Daughter)	औषधम् - औषधी (Medicine)
औदुम्बरः - डुम्री (Ficus glomerata)	ओदनः - भात (Boiled rice)	बसयानम् - बस (Bus)
दूरभाषः - टेलिफोन (Telephone)	वैतन्तुकः - रेडियो (Radio)	घटिकायन्त्रम् - घडी (Watch)
दूरदर्शनम् - टेलिभिजन (Television)	चलभाषः - मोबाइल फोन (Mobile cell)	

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

एकः एडकः एलाफलम् ऐरावतः ऐक्यम् ऐषमः

ऐलेयः ओघः ओतुः ओष्ठः औदुम्बरः औरसः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

३. ए, ऐ, ओ, औ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- (ए)णः	(ऐ)लेयः	(ओ)दनः	(औ)पाधिकम्
एकः	ऐरावतः	ओघः	औदुम्बरः
एडकः	ऐक्यम्	ओतुः	औषधम्
एलाफलम्	ऐषमः	ओष्ठः	औरसः

४. थोप्लामा रेखा तानी ए, ऐ, ओ, औ, े, ै, ो, ौ लेख्नुहोस् :

ए ए ए ए ए ए
े े े े े े
ऐ ऐ ऐ ऐ ऐ ऐ
ै ै ै ै ै ै
ओ ओ ओ ओ ओ ओ
ो ो ो ो ो ो
औ औ औ औ औ औ
ौ ौ ौ ौ ौ ौ

५. छुटेका वर्ण लेख्नुहोस् र पढ्नुहोस् :

अ ------------ इ ------------ उ ------------ ऋ ------------

लृ ------------ ऐ ------------ औ

६. वर्णअनुसार मात्रा लेख्नुहोस् :

आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

७. पढेर सुनाउनुहोस् :

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ
ऊ	उ	ऋ	ॠ	लृ	आ
अ	आ	ओ	औ	ए	ऐ
ऋ	लृ	ए	ऐ	ओ	औ

८. शब्दको सुरुको वर्ण हेरेर जोडा मिलाउनुहोस् :

एलाफलम्	ै
ऐरावतः	ा
ओदनः	ौ
आपणः	ो
औषधम्	े

९. समूहमा नमिल्ने चित्रमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

			
चलभाषः	चलभाषः	दूरभाषः	चलभाषः
			
वैतन्तुकः	दूरदर्शनम्	दूरदर्शनम्	दूरदर्शनम्
			
बसयानम्	घटिकायन्त्रम्	बसयानम्	बसयानम्

१०. क्रम मिलाएर वर्ण लेख्नुहोस् र पढ्नुहोस् :

अ	----------	----------	----------	----------
----------	ऋ	----------	लृ	----------
----------	----------	----------		

षष्ठः पाठः

अंशुः - किरण (Ray)
अंशुमाली - सूर्य (Sun)
वंशः - बाँस (Bamboo)
हंसः - हाँस (Duck)
कंसः - गिलास (Glass)
स्थालिका - थाल (Plate)
कटोरम् - कचौरा (Bowl)
चमसः - चम्चा (Spoon)
घटः - गाग्री (Pitcher)
त्रिपादिका - ओदान (Tripod)
वाष्पस्थाली - कुकर (Cooker)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

अंशुः अंशुमाली अनलः इक्षुः आखुः उटजः ईश्वरः

एडकः ऋषिः ऊरुः औषधम् ऐरावतः ओतुः वंशः हंसः

२. जोडा मिलाउनुहोस् :

अं	ओ
ओ	उ
ऐ	अं
उ	ऐ

३. थोप्ला जोडी अं/अः लेख्नुहोस् :

अं अं अं अं अं अं अं अं अं अं

अः अः अः अः अः अः अः अः अः अः

४. मात्रा मिल्ने शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

ा	अधरः, आकाशः, अचलः
ि	आपगा, आननम्, इष्टिका
ी	ईक्षणम्, इन्दुः, इन्धनम्
ु	आदर्शः, उदरम्, ओदनः
ू	अटवी, ऊरुः, ओतुः
ो	अनलः, आहारः, एडकः
ौ	ओष्ठः, इन्दिरा, उडुपः
	ऋषिः, आखुः, औषधम्

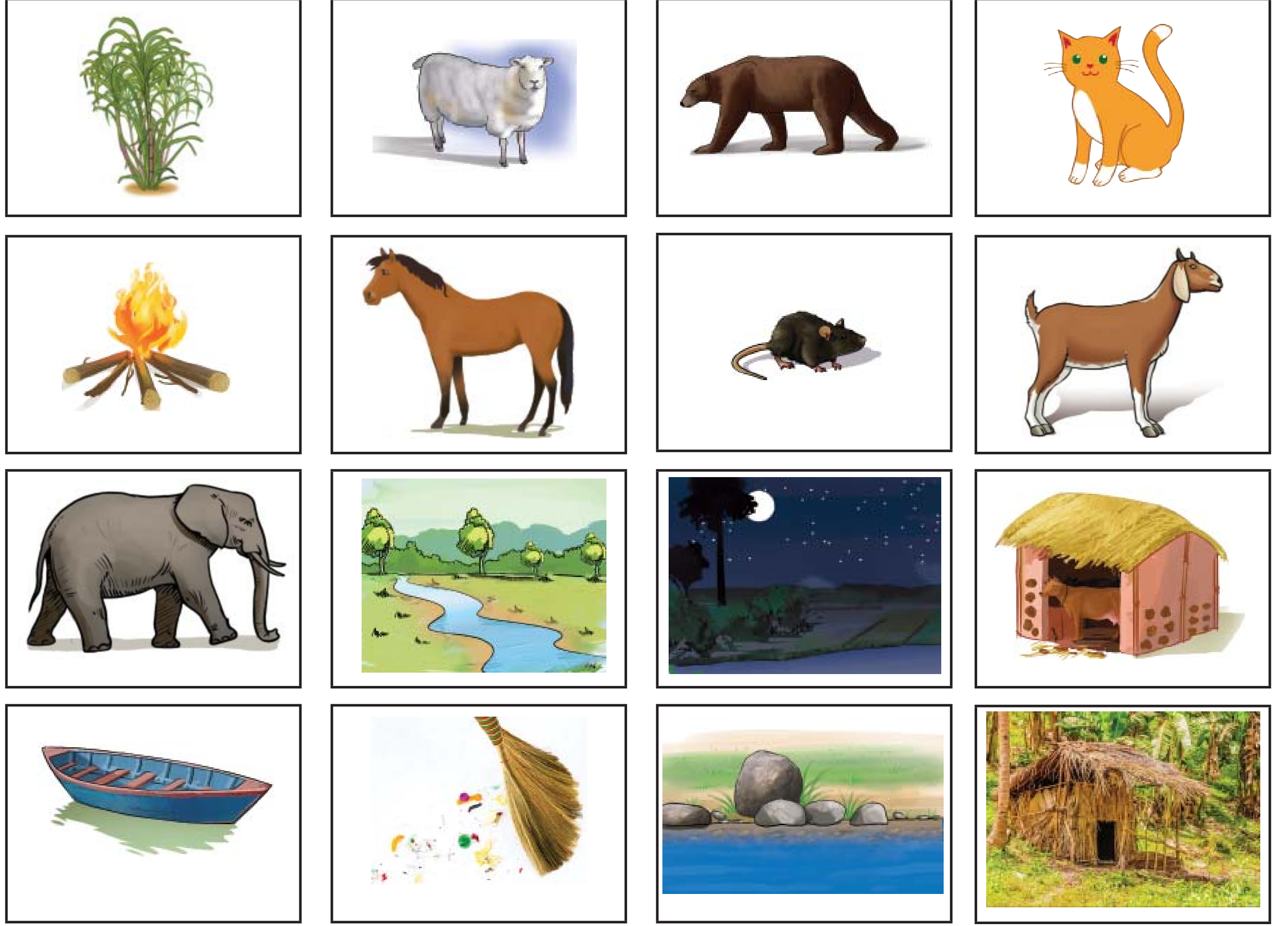
५. पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------
ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः			
-------	-------	-------	-------	-------	-------			

६. उस्तै बनाएर सार्नुहोस् :

अ	आ	ा	इ	ि	ई	ी	
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	
उ	ु	ऊ	ू	ऋ	ृ	ॠ	ॄ
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------
ऌ	ए	े	ऐ	ै	ओ	ो	
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	
औ	ौ	अं	ं	अः	ः		
-------	-------	-------	-------	-------	-------		

७. चित्र हेरी नाम भन्नुहोस् :

८. पढेका वर्ण चिनेर गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

पुरा एकः ऐरावतः आसीत् । सः अतीव चञ्चलः आसीत् । तस्य समीपे एकः आखुः क्रीडति स्म । आखुः इक्षुम् खादति स्म । तत्र एकः ओतुः आगच्छत् । ओतुः दुग्धम् पिबति स्म । ओतुः ईश्वरम् नमति स्म । एकदा आखोः ओतुना सह मेलनम् अभवत् । तौ मित्रे अभवताम् । आखोः संसर्गेण ओतुः चतुरः अभवत् । तौ ऐरावतेन सह विहाराय वनम् अगच्छताम् । ते उलूकम् अपश्यन् । तत्र एकः ऋषिः उटजे वसति स्म । ऋषिः तेभ्यः औदुम्बरम् अयच्छत् । ते अवदन्, "धन्यवादः महोदय ! वयम् ऊर्जाम् अलभामहि ।"

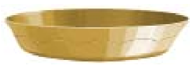
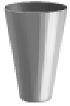
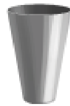
धेरै पहिले एउटा ऐरावत हात्ती थियो । त्यो धेरै चकचके थियो । त्यसको छेउमा एउटा मुसो थियो । मुसो उखु खान्थ्यो । त्यहाँ एउटा बिरालो आयो । बिरालो दुध खान्थ्यो । बिरालो ईश्वरलाई ढोग्थ्यो । एक दिन मुसो र बिरालाको भेट भयो । ती साथी भए । मुसाको सङ्गतले बिरालो बाठो भयो । तिनीहरू ऐरावतसँग वनमा डुल्न गए । तिनले लाटोकोसेरालाई देखे । त्यहाँ एक ऋषि कुटीमा बस्थे । ऋषिले तिनीहरूलाई डुम्री दिए । उनीहरूले भने, "धन्यवाद महोदय ! हामीले शक्ति पायौं ।"

९. अ देखि अः वर्ण क्रमैसँग लेख्नुहोस् :

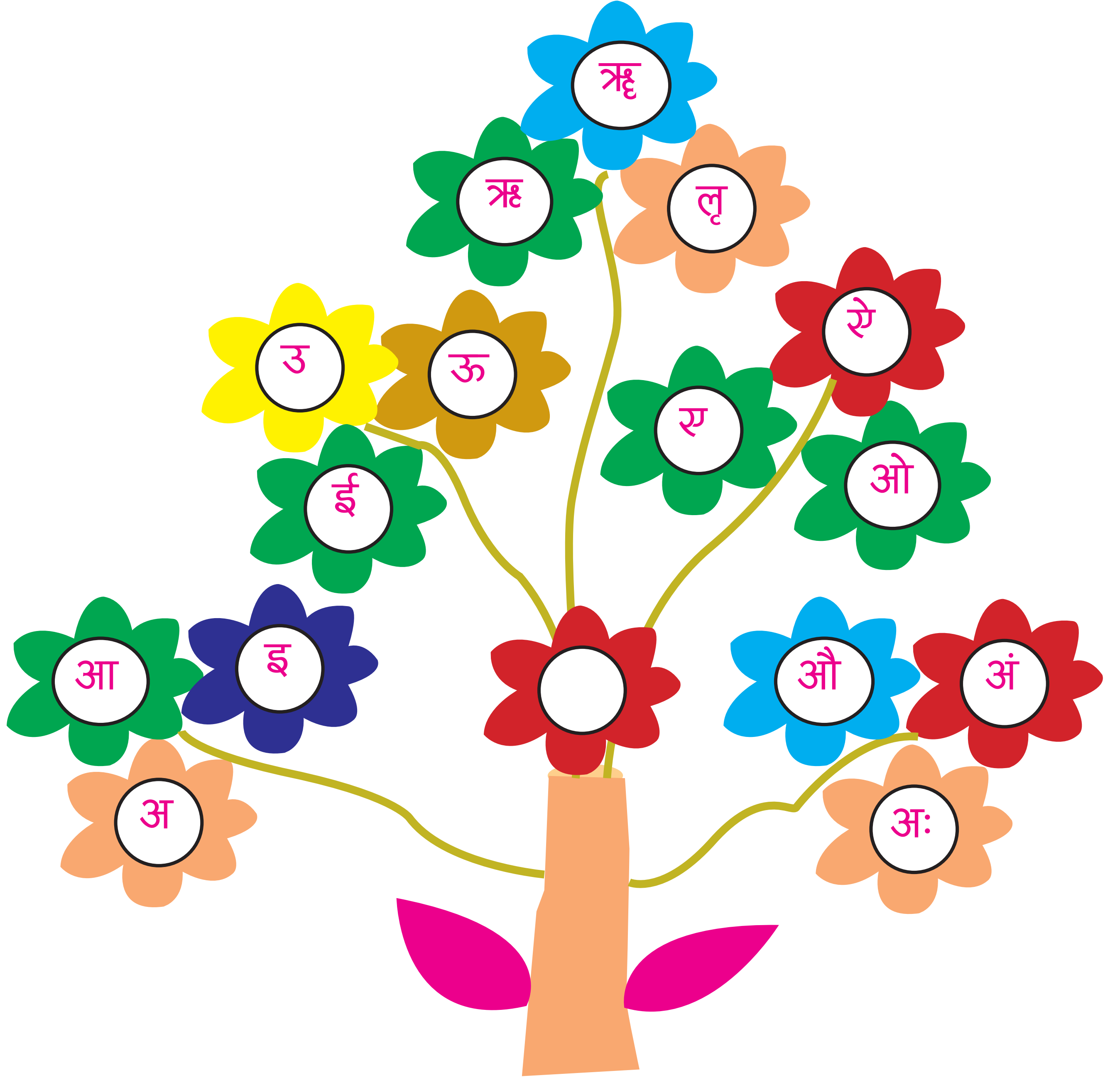
------- ------- ------- ------- ------- ------- ------- -------

------- ------- ------- ------- ------- ------- -------

१०. समूहमा नमिल्ने चित्रमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

 स्थालिका	 कटोरम्	 स्थालिका	 स्थालिका
 कंसः	 कंसः	 कंसः	 वाष्पस्थाली
 चमसः	 चमसः	 घटः	 चमसः
 त्रिपादिका	 त्रिपादिका	 त्रिपादिका	 अनलः

११. चित्र हेरी पढ्नुहोस् :

सप्तमः पाठः

कमलम् - कमलको फूल (Lotus)
किशोरः - किशोर (Adult)
कूपः - इनार (Well)
कैलाशः - कैलाश (Mount Kailash)
काष्ठम् - काठ (Wood)
कचः - कपाल (Hair)
केशवः - विष्णु (God Vishnu)
कायः - शरीर (Body)
एकाकी - एक्लै (Alone)
कंसः - कंस (Maternal uncle of God Krishna)

काकः - काग (Crow)
कीटः - किरो (Insect)
कृष्णः - कृष्ण (God Krishna)
कोकिलः - कोइली (Cuckoo)
कोशः - कोश (Dictionary)
कौशिकी - कोसी नदी (Kosi River)
अङ्कः - सङ्ख्या (Number)
नभः - आकाश (Sky)
शशाङ्कः - चन्द्रमा (Moon)

किरीटम् - मुकुट (Crown)
कुशः - कुश (Holy grass Kush)
केशः - कपाल (Hair)
कौस्तुभः - मणि (Gem)
कौमुदी - चन्द्रमाको प्रकाश (Moonlight)
कुक्कुटः - कुखुरो (Cock)
करः - हात (Hand)
एका - एउटी (One)
एककः - एक्लो (Single)

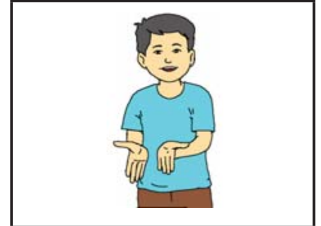
१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

कमलम् काकः किशोरः कीटः कुशः कूपः कृष्णः
केशः कैलाशः कोकिलः कौशिकी कंसः अङ्कः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

कमलम्

काकः

किशोरः

कीटः

कुशः

कृष्णः

कोकिलः

अङ्कः

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको क वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - कु   (कु)शः

कचः   काष्ठम्   किरीटम्   कुक्कुटः   कूपः   केशवः
कैलाशः   कोशः   कौमुदी   कंसः   शशाङ्कः

४. थोप्ला जोडी लेख्नुहोस् :

क का कि की कु कू कृ कॄ के कै को कौ कं कः

क का कि की कु कू कृ कॄ के कै को कौ कं कः

५. मिल्ने मात्रासँग जोडा मिलाउनुहोस् :

का	ी
कि	ा
की	ि
कु	े
कू	ु
के	ू
कै	ो
को	ै
कौ	ं
कं	ः
कः	ौ

६. पाठ पढी मात्रासहितको क वर्ण लेख्नुहोस् :

काकः	-------मलम्	-------टः	-------लाशः
-------स्तुभः	-------ष्णाः	-------किलः	-------शोरः

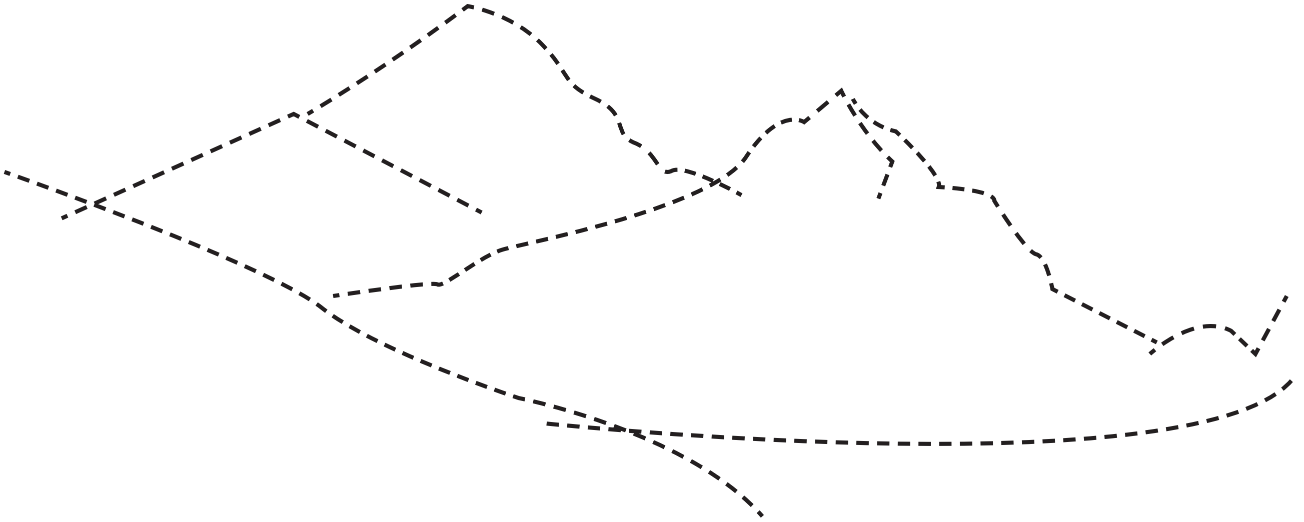
७. क वर्ण नभएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

करः	कायः	घटः	केशः
नभः	कैलाशः	कीटः	कूपः
कौशिकी	किशोरः	कृष्णाः	अधरः

८. शब्द पढ्नुहोस् :

एकः एका एकाकी काकः एककः

९. थोप्लामाथि रेखा तानी रङ भर्नुहोस् :

अष्टमः पाठः

खातः - खाडल (Ditch)
गगनम् - आकाश (Sky)
गौः - गाई (Cow)
गायकः - गायक (Singer)
खुरः - खुर (Hoof)
खगः - चरो (Bird)

गिरिः - पहाड (Mountain)
गुहा - गुफा (Cave)
खेचरः - चरो (Bird)
गीः - वाणी (Language)
गोपालः - कृष्ण (God Krishna)
यवागूः - हलुवा (Sweet pudding)

सखी - केटी साथी (Lady friend)
गेहः/गृहम् - घर (House)
गोशाला - गाईगोठ (Cowshed)
खट्वा - खाट (Bedstead)
खिलम् - परिशिष्ट (Supplement)
गूढः - लुकेको (Hidden)

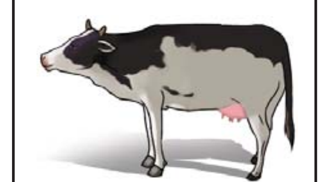
१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

खगः खातः खिलम् सखी खुरः गगनम् गायकः
गिरिः गीः गुहा गूढः गृहम् गेहः गोशाला
गोधूमः गोपालः गौः गौरी गोमयम् शङ्खः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

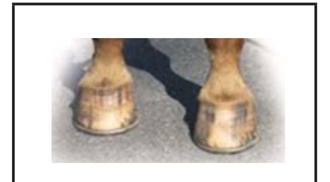

खगः

गायकः

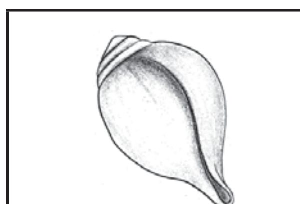

गौः

गृहम्

खुरः

गोधूमः

शङ्खः

यवागूः

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको ख, ग वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - ग (ग)रुडः खु (खु)रः

खातः गिरिः सखी गुहा गूढः गृहम्

गेहः गोशाला खट्वा खेचरः

४. थोप्ला जोडी लेख्नुहोस् :

ख खा खि खी खु खू खृ खॄ खे खै खो खौ खं खः

ख खा खि खी खु खू खृ खॄ खे खै खो खौ खं खः

ग गा गि गी गु गू गृ गॄ गे गै गो गौ गं गः

ग गा गि गी गु गू गृ गॄ गे गै गो गौ गं गः

५. पाठ पढी मात्रासहितको ख, ग वर्ण लेख्नुहोस् :

गणेशः ------रिः ------जः ------पालः

------तः ------हम् ------रः ------गः

६. ख वर्ण नभएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

खातः गेहः खगः गोशाला गोधूमः गोपालः

गौः शङ्खः गौरी गोमयम्

७. ग वर्ण नभएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

खिलम् गगनम् सखी गायकः गुहा गृहम्

गूढः खुरः गिरिः खट्वा गीः

८. जोडा मिलाउनुहोस् :

खा	ी
गि	ा
खी	ि
गु	े
खू	ु
गे	ू
गृ	ो
खै	ं
खः	ृ
खो	ः
गौ	ै
खॄ	ौ
गं	ॄ

९. शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

आखुः ------------ गौः ------------ खगः ------------ उखा ------------

गोधूमः - गहुँ (Wheat)
गरुडः - गरुड (Adjutant)
गौरी - पार्वती (Goddess Parvati)
गणेशः - गणेश (God Ganesh)
गोमयम् - गोबर (Cowdung)
उखा - ओखल (Mortor)

नवमः पाठः

घनः - बादल (Cloud)
घुणः - घुन (Weevil)
घोटकः - घोडा (Horse)
घासः - घाँस (Grass)
घर्मः - घाम (Sunlight)
घोषः - आवाज (Sounding)
चटकः - भँगेरो (Sparrow)
केकी - मयूर (Peacock)
आगः - अपराध (Sin)
केका - मयूरको आवाज (Cry of peacock)

घण्टा - घण्टा (Gong)
घृतम् - घिउ (Ghee)
घृष्टिः/घोणी - सुँगुर (Pig)
घटः - घैंटो (Pitcher)
घटना - घटना (Incident)
माघः - माघ (Tenth Solar month)
घुटः - गोलीगाँठो (Ankle)
किकिः - ठेउवा चरो (Jay)
अगः - रुख (Tree)

घूकः - लाटोकोसेरो (Owl)
लघु - छोटो (Short)
घट्टः - नदीको किनार (River bank)
घाटा - घाँटी (Neck)
घटी - घडी (Watch)
ङकारः - ङ वर्ण (The alphabet ङ)
काकुः - आवाजको प्रकार (Variation of sound)
ओकः - घर (House)
आगूः - स्वीकृति (Permission)
बालिका - केटी (Girl)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

घनः घण्टा घाटा घुणः घूकः घृतम् घोटकः ङकारः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

घनः

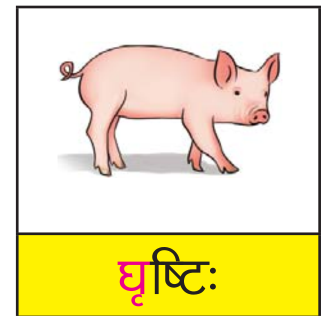

घाटा

घूकः

ङकारः

घृष्टिः

घोटकः

घण्टा

घृतम्

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको घ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा-घृ (घृ)तम्

घनः घण्टा घूकः घृष्टिः घाटः घोटकः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

घ घा घि घी घु घू घृ घॄ घे घै घो घौ घं घः

घ घा घि घी घु घू घृ घॄ घे घै घो घौ घं घः

५. खाली ठाउँमा घ वर्ण लेख्नुहोस् :

घर्मः --------ट्टः --------टना

--------ण्टा --------नः --------टी

--------टः --------कारः

६. मात्रासहितको घ वर्ण भएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

घोटकः चटकः लघु कच्छपः

माघः घृतम् बालिका घोषः

७. चित्रमा ककसले के के गरिरहेका छन् ? भन्नुहोस् :

८. घ वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

घाटः	घुटः
घृतम्	घासः
घुणः	घृष्टिः
घोटकः	घटः
माघः	घोणी
घनः	ओघः

९. थोप्ला जोडी लेख्नुहोस् :

ङ ङा ङि ङी ङु ङू ङृ ङॄ ङे ङै ङो ङौ ङं ङः

ङ ङा ङि ङी ङु ङू ङृ ङॄ ङे ङै ङो ङौ ङं ङः

१०. शब्द पढ्नुहोस् र तालिकामा शब्द पत्ता लगाई घेरा लगाउनुहोस् :

काकः काकुः किकिः ओकः केका ओघः खगः आगः

अगः उखा आगूः

ख	अ	खी	गौ	गं
आ	गः	ए	ओ	घः
गूः	के	का	कः	घू
उ	कि	किः	कुः	कु
खा	कै	खः	औ	कः

११. पढेर सुनाउनुहोस् :

क	का	कि	की	कु	कू	कृ	कॄ	के	कै	को	कौ	कं	कः
ख	खा	खि	खी	खु	खू	खृ	खॄ	खे	खै	खो	खौ	खं	खः
ग	गा	गि	गी	गु	गू	गृ	गॄ	गे	गै	गो	गौ	गं	गः
घ	घा	घि	घी	घु	घू	घृ	घॄ	घे	घै	घो	घौ	घं	घः
ङ	ङा	ङि	ङी	ङु	ङू	ङृ	ङॄ	ङे	ङै	ङो	ङौ	ङं	ङः

१२. थोप्लामा रेखा तानेर वर्ण लेख्नुहोस् :

घ घा घि घी घु घू घृ घॄ घे घै घो घौ घं घः

घ घा घि घी घु घू घृ घॄ घे घै घो घौ घं घः

ङ ङा ङि ङी ङु ङू ङृ ङॄ ङे ङै ङो ङौ ङं ङः

ङ ङा ङि ङी ङु ङू ङृ ङॄ ङे ङै ङो ङौ ङं ङः

दशमः पाठः

चटकः - भँगेरो (Sparrow)	चातकः - काकाकुल (Black eagle)	चिरिः - सुगा (Parrot)
चूडा - शिखा (Tuft of hair)	चेतः - मन (Sense)	चोरः/चौरः - चोर (Thief)
कचः/चूलः - कपाल (Hair)	छत्रम् - छाता (Umbrella)	छागः - बोको (He goat)
छुरिका - छुरी (Knife)	छिद्रम् - प्वाल (Hole)	छेदिः - सिकर्मी (Carpenter)
चोलः - चोलो (Blouse)	चित्रम् - चित्र (Picture)	चीरम्/चैलः - कपडा (Clothes)
चक्रम् - चक्का (Wheel)	छागी - बाख्रो (She goat)	चीरी/चीलिका - झ्याउँकिरी (Cicada)
छात्रः - केटा विद्यार्थी (Boy student)	चमरम् - चमर (Yak tail)	चकोरः - च्याखुरा (Red legged partridge)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

चकोरः चटकः चिरिः चीरम् चुररः चूडा चेतः चैलः

चोरः चौरः कचः छत्रम् छागः छुरिका छिद्रम् छेदिः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

चटकः

छागी

छुरिका

चूडा

चिरिः

चीरम्

छेदिः

चौरः

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको च, छ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- चि (चि)त्रम् छा (छा)गः

चीरम्	छुरिका	चूलः	चेतः
चित्रम्	चौरः	छात्रः	चोलः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

च चा चि ची चु चू चृ चॄ चे चै चो चौ चं चः

च चा चि ची चु चू चृ चॄ चे चै चो चौ चं चः

५. खाली ठाउँमा च वर्ण लेख्नुहोस् :

चटकः	-------क्रम्	-------मरम्	-------कोरः
-------र्म	-------षकः	-------न्द्रः	-------क्रवाकः

६. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

छ छा छि छी छु छू छृ छॄ छे छै छो छौ छं छः

छ छा छि छी छु छू छृ छॄ छे छै छो छौ छं छः

७. खाली ठाउँमा छ वर्ण लेख्नुहोस् :

छत्रम्	-------दः	-------विका	-------विः
-------लम्	-------लनम्	-------टाभा	-------टा

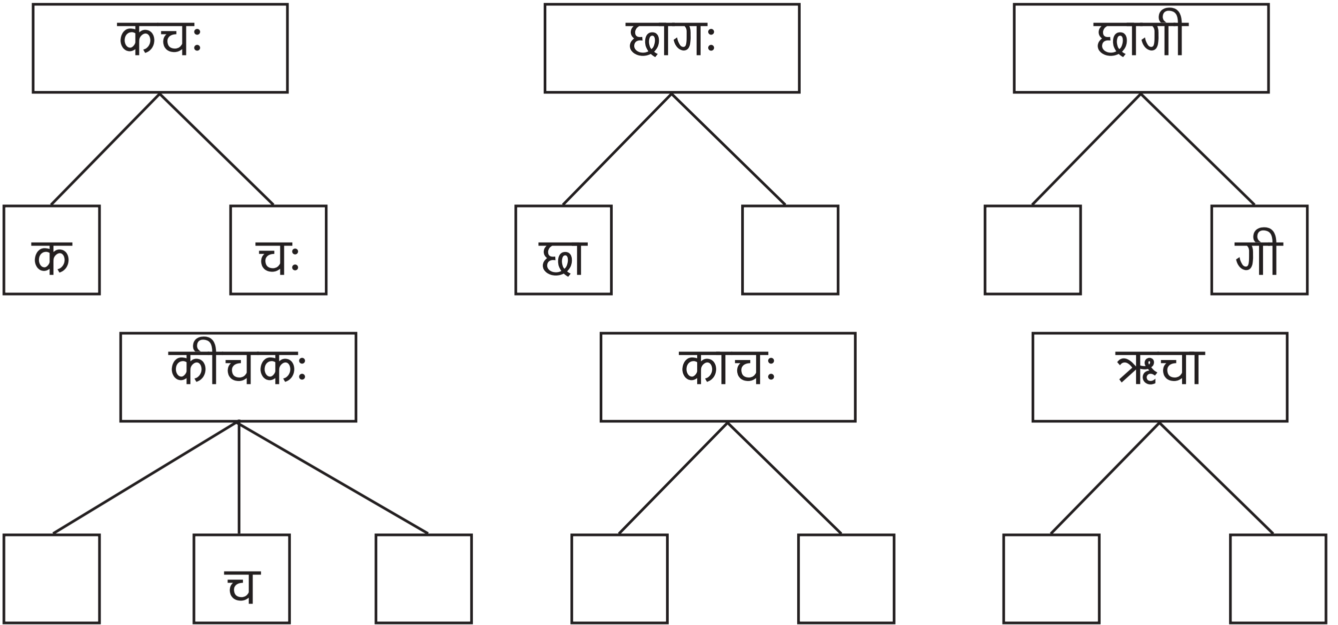
८. मात्रासहितको च, छ वर्ण भएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

चातकः	चिबुकम्	नासिका	छात्रः	केशः
छुरिका	पाठशाला	चोलः	पुस्तकम्	छेदिः

९. च, छ वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोजी जोडा मिलाउनुहोस् :

छागः	चिबुकम्
चोरः	छिन्नम्
चिकित्सकः	चोलः
छिद्रम्	छाया
चातकः	चीलिका
चीरी	चापम्

१०. शब्द पढ्नुहोस् र वर्ण छुट्याएर लेख्नुहोस् :

११. पढेका वर्ण चिनी गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

एकः अगः अस्ति । अगे काकः वसति । काकः खगः अस्ति । कोकः च खगः अस्ति । काकः कोकः च आकाशे उड्डयेते । खः खे उदेति ।

खगाः कूजन्ति । खिखिः धावति । गजः नदीम् गच्छति । गायकः गीतम् गायति । घोटकः घासम् खादति । छागः चुञ्चुरम् चरति ।

एउटा रुख छ । रुखमा काग बस्छ । काग चरो हो । चखेवा पनि चरो हो । काग र चखेवा आकाशमा उड्छन् । सूर्य आकाशमा उदाउँछ । चरा कराउँछन् । फ्याउरो दौडन्छ । हात्ती नदीमा जान्छ । गायक गीत गाउँछ । घोडा घाँस खान्छ । बोको चम्सुर खान्छ ।

१२. चित्रमा के के देख्नुहुन्छ ? भन्नुहोस् :

चर्म - छाला (Skin)
चक्रवाकः - चखेवा (Ruddy goose)
छटा/छविः - कान्ति (Blow)
छटाभा - बिजुली (Electricity)
चिबुकम् - चिउँडो (Chin)
चिकित्सकः - उपचारक (Doctor)
चापम् - धनु (Bow)
चषकः - कप (Cup)
छदः - ढकनी (Cover)
छलम् - छल (Trick)
काचः - काँच (Glass)
छिन्नम् - छुट्टिएको (Cut)
पाठशाला - विद्यालय (School)
पुस्तकम् - किताब (Book)
चन्द्रः - चन्द्रमा (Moon)
छविका - सानो बिहीँ (Quince)
छलनम् - छलकपट (Deceit)
छागकः - बाख्राको बथान (Herd of goats)
छाया - छाया (Shadow)
चुररः - चुर्ना (A kind of bloodsucking worm)
कीचकः - आवाज आउने बाँस (Sound with bamboo)

एकादशः पाठः

जनः - मानिस (Man)
जीमूतः - बादल (Cloud)
जनकः - बुबा (Father)
झुण्टः - समूह (Group)
जेता - जित्ने पुरुष (Winner male)
जिनः - इन्द्रिय जितेको व्यक्ति (Subdued)
जठरम् - पेट (Belly)
जङ्घा - जाँघ (Thigh)
झटिति - छिट्टै (Soon)
झटा - भुइँ अमला (Myropalan)
झञ्झा - तुफान (Windstorm)

जाया - पत्नी (Wife)
जृम्भः - अल्छीपना (Laziness)
झरः - झरना (Water falls)
जालम् - जाल (Net)
जुगुप्सा - निन्दा (Censure)
जामाता - ज्वाइँ (Son-in-law)
जतुनी - चमेरो (Bat)
जीवनम् - जीवन (Life)
झला - छोरी (Daughter)
झाटः - स्याउले छाप्रो (Hut)
झङ्कारः - झङ्कार (Ringing)

जिह्वा - जिब्रो (Tongue)
जेमनम् - भोजन (Food)
जननी - आमा (Mother)
जीरकः - जिरा (Cumin seed)
जूतिः - जोडले दौडनु (Acceleration)
जलम् - पानी (Water)
झिरिका/झीरुका - झ्याउँकिरी (Cicada)
जैविकः - जीवसम्बन्धी (Relating to life)
झषः - माछो (Large fish)
झर्झरः - डमरु (Small drum)
अजा - बाख्रो (She goat)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

जनः जालम् जिह्वा जीमूतः जुगुप्सा जूतिः जृम्भः

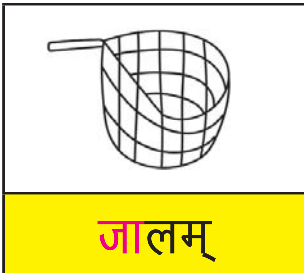
जेमनम् जैनः अजा झिरिका झरः झुण्टः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

जनः

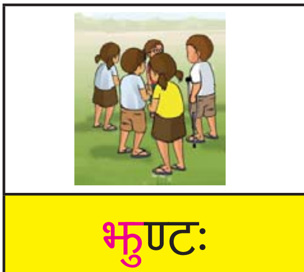

जिह्वा

जीमूतः

जालम्

झरः

झुण्टः

झिरिका

अजा

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको ज, झ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- जा (जा)या झु (झु)ण्टः

जिनः जामाता जूतिः जीरकः जेता जैनः झीरुका

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

ज जा जि जी जु जू जृ जॄ जे जै जो जौ जं जः

ज जा जि जी जु जू जृ जॄ जे जै जो जौ जं जः

५. खाली ठाउँमा ज वर्ण लेख्नुहोस् :

जनकः	------ननी	------ठरम्	------तुनी
------लम्	------टा	------टायुः	------ङ्घा

६. मात्रासहितको ज वर्ण भएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

जीवनम्	आगूः	जामाता	जेता	ओतुः
जटायुः	जुगुप्सा	कीचकः	जृम्भः	जैविकः

७. ज वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

जालम्	जननी
जनकः	जामाता
जीमूतः	जिनः
जिह्वा	जैविकः
जेता	जीरकः
जैनः	जेमनम्

८. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

झ झा झि झी झु झू झृ झॄ झे झै झो झौ झं झः

झ झा झि झी झु झू झृ झॄ झे झै झो झौ झं झः

९. खाली ठाउँमा झ वर्ण लेख्नुहोस् :

झरः ------टिति ------ल्लरः ------षः

------टा ------झर्रः ------ञ्झा ------ङ्कारः

१०. शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

अजः ------------------ अजा ------------------ गजः ------------------

कुजः ------------------ ओजः ------------------ ऋजुः ------------------

अजिका ------------------ आजूः ------------------ आजः ------------------

११. पढेर सुनाउनुहोस् :

च	चा	चि	ची	चु	चू	चृ	चॄ	चे	चै	चो	चौ	चं	चः
छ	छा	छि	छी	छु	छू	छृ	छॄ	छे	छै	छो	छौ	छं	छः
ज	जा	जि	जी	जु	जू	जृ	जॄ	जे	जै	जो	जौ	जं	जः
झ	झा	झि	झी	झु	झू	झृ	झॄ	झे	झै	झो	झौ	झं	झः
ञ	ञा	ञि	ञी	ञु	ञू	ञृ	ञॄ	ञे	ञै	ञो	ञौ	ञं	ञः

गजः - हात्ती (Elephant) कुजः - मङ्गल ग्रह (Planet Mars) ओजः - शक्ति (Power)
अजनः - मानिस नभएको (Solitary) ऋजुः - सरल (Simple) आजः - गिद्ध (Vulture)
जैनः - जैन धर्मका अनुयायी (Follower of jain religion) जटा - लट्टा परेको कपाल (Matted hair)
आजूः - ज्याला नलिई गरिने काम (Labour without wages) अजिका - पठेग्री (Full grown she goat)
जटायुः - एउटा गिद्ध (Vulture)

द्वादशः पाठः

टङ्कः - तरबार (Sword)
टीका - अक्षता (Unbroken rice)
टिप्पणी - प्रतिक्रिया (Comment)
ठक्कुरः - ठकुरी (Thakuri caste)
पाठः - पाठ (Lesson)
पटः - कपडा (Clothes)
टुण्टुकः - सानो (Small)
टङ्गः - टाँक (Button)
टिट्टिभः - हुटिट्याउँ (Lapwing)
कण्ठः - घाँटी (Throat)
पठनम् - पढाइ (Reading)
टङ्कारः - ताँदोको आवाज (Twang of a bow)

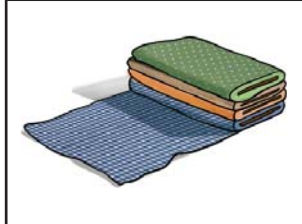
१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

टङ्कः जटा टिट्टिभः टीका पटः

कण्ठः पाठः पठनम् जठरम् ठक्कुरः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

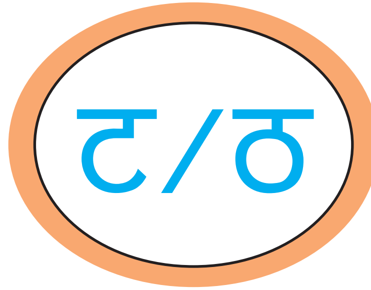

टिट्टिभः

पटः

जटा

कण्ठः

पठनम्

टङ्कः

३. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

ट टा टि टी टु टू टृ टॄ टे टै टो टौ टं टः

ट टा टि टी टु टू टृ टॄ टे टै टो टौ टं टः

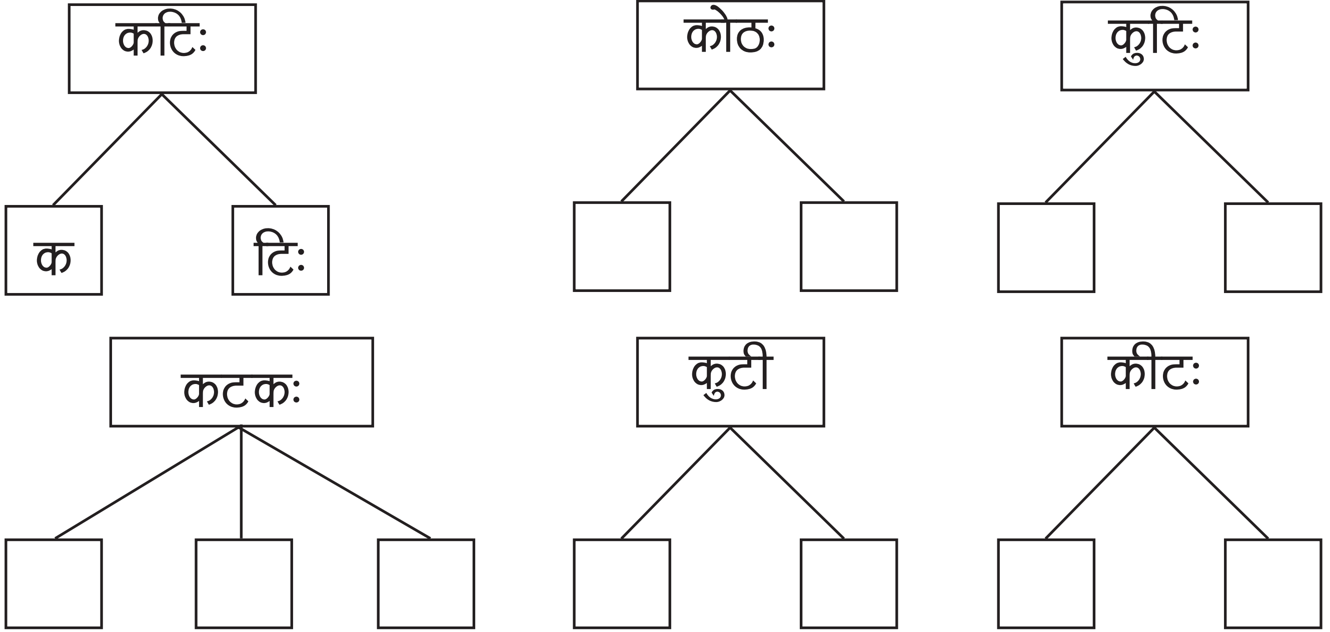
ठ ठा ठि ठी ठु ठू ठृ ठॄ ठे ठै ठो ठौ ठं ठः

ठ ठा ठि ठी ठु ठू ठृ ठॄ ठे ठै ठो ठौ ठं ठः

४. खाली ठाउँमा ट, ठ वर्ण लेख्नुहोस् :

ट	टङ्गः	------ङ्कारः	------ङ्कशाला	------लनम्
ठ	पठनम्	ज------रम्	------क्कुरः	कण------भूषा

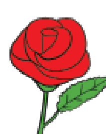
५. शब्द पढ्नुहोस् र वर्ण छुट्याएर लेख्नुहोस् :

६. समूहमा नमिल्ने चित्रमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

कमलम्

कमलम्

पाटलपुष्पम्

कमलम्

सेवन्तिका

सेवन्तिका

सेवन्तिका

सूर्यकान्तिः

पुष्पम्

उद्यानम्

उद्यानम्

उद्यानम्

७. वर्ण जनाउने मात्रा लेख्नुहोस् :

इ ि   आ ------------

उ ------------   ई ------------

ऋ ------------   ऊ ------------

ए ------------   ॠ ------------

ओ ------------   औ ------------

८. छुटेका वर्ण लेख्नुहोस् :

क	.....	.....	.....	.....	कू	.....	......	.....	कै	.....	.....	.....	कः
घ	.....	.....	.....	घु	.....	.....	.....	घे	.....	.....	.....	घं	.....
.....	.....	.....	जी	.....	.....	.....	जृ	.....	.....	.....	जौ	.....	.....
.....	.....	झि	.....	.....	.....	झृ	.....	.....	.....	झो	.....	.....	झः
.....	ञा	.....	.....	.....	ञू	.....	.....	....	ञै	.....	.....	ञं	.....

टङ्कशाला - टक्सार (Mint)
कुटिः - झुपडी (Hermitage)
पाटलपुष्पम् - गुलाफ (Rose)
टलनम् - बेचैनी (Anxiety)
कटनम् - छत (Roof)
काठः - चट्टान (Rock)
शारदीपुष्पम् - गोदावरी फूल (Chrysanthemum)

कटिः - कम्मर (Hip)
कुटी - मोड (Turning)
कटिका - कम्मर (Hip)
कठनिका - लेख्ने खरी (Chalk)
सेवन्तिका - सयपत्री (Marigold)
सूर्यकान्तिः - सूर्यमुखी (Sunflower)

कोठः - कुष्ठरोग (Leprosy)
कीटः - किरो (Insect)
कटुकीटः - लामखुट्टे (Mosquito)
कठिनी - कान्छी औंलो (Little finger)
कण्ठभूषा - घाँटीको गहना (Necklace)
उद्यानम् - बगैंचा (Garden)

त्रयोदशः पाठः

ढुण्डिविनायकः - गणेश (God Ganesh)
डालिमः - अनार (Pomegranate)
कोणः - कुनो (Angle)
डामरः - चमत्कार (Miracle)
बाढम् - ठिक (Right)
डिम्बः - झगडा (Quarrel)
ढक्का - दमाहा (Large drum)
ढोलः/डिण्डिमः - वाद्यवादन यन्त्र (Large drum)
डमरुः - डमरु (Small drum)
श्रवणम् - सुनाइ (Listening)
डुलिः - पोथी कछुवा (Female tortoise)
डम्बरः - घमन्ड (Pride)
गणना - गन्ने काम (Counting)
वाटिका - बगैंचा (Garden)
तटी - किनारा (Shore)
होडा - कुमारी (Young girl)
ढौकनम् - उपहार (Gift)
ढाली - पोथी हाँस (Duck)
दृढता - अठोट (Firmness)
कङ्कणम् - बाला (Bracelet)
वोढा - भरिया (Coolie)
अङ्गुलिः - औंला (Finger)
वक्षः - छाती (Breast)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

डमरुः	ढक्का	होडा	डालिमः	घोणी
गणेशः	उडुपः	ढोलः	ढौकनम्	कोणः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

डमरुः

डालिमः

डुलिः

घोणी

ड/ढ/ण

गणेशः

ढोलः

ढौकनम्

होडा

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको ड, ढ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- डा (डा)लिमः ढु (ढु)ण्डिविनायकः

ढाली	डुलिः	ढोलः	ढौकनम्
वोढा	डिण्डिमः	डामरः	डालिमः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

ड डा डि डी डु डू डृ डॄ डे डै डो डौ डं डः

ड डा डि डी डु डू डृ डॄ डे डै डो डौ डं डः

ढ ढा ढि ढी ढु ढू ढृ ढॄ ढे ढै ढो ढौ ढं ढः

ढ ढा ढि ढी ढु ढू ढृ ढॄ ढे ढै ढो ढौ ढं ढः

ण णा णि णी णु णू णृ णॄ णे णै णो णौ णं णः

ण णा णि णी णु णू णृ णॄ णे णै णो णौ णं णः

५. खाली ठाउँमा ड, ढ, ण वर्ण लेख्नुहोस् :

ड	डमरुः	------म्बरम्	------मरः	------यनम्
ढ	ढक्का	गू------म्	दृ------ता	बा------म्
ण	गणकः	ग------ना	कङ्क------म्	श्रव------म्

६. मात्रासहितको ट, ड, ढ वर्ण भएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

डिम्बः	वाटिका	चकोरः	वोढा	वक्षः
तटी	अङ्गुलिः	ढुण्डिविनायकः	जिह्वा	होडा

७. शब्दमा प्रयोग भएको वर्ण खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

गणेशः	टु
जठरम्	डि
डालिमः	णे
टुण्टुकः	डा
डिम्बः	ढो
ढोलः	ठ

८. शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

अणुः -------------	आखेटः -------------	आखेटकः -------------
ऐणः -------------	गणः -------------	उडुः -------------
ऊढः -------------	ऋणी -------------	कोटिः -------------
गुणनम् -------------	गुणी -------------	गडकः -------------

९. तालिका पढेर शब्द पत्ता लगाई गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

काणः कणिका कटुः कटः घटः घटा घोणा घोणी

घाटा घृणिः घुणः खटः गूढः गुणकः गणकः गणः

गु	घो	ञ	घा	ङा	का	घु
झि	णी	घ	टा	क	ग	णः
घृ	घो	क	ठः	णि	घृ	गू
झौ	णा	टुः	घु	का	णिः	ढः
क	छृ	ग	टि	खौ	ख	घ
ञे	ट	ण	का	कै	क	टः
गु	ण	कः	ग	ङ	कः	णे

१०. पढेर सुनाउनुहोस् :

ट	टा	टि	टी	टु	टू	टृ	टॄ	टे	टै	टो	टौ	टं	टः
ठ	ठा	ठि	ठी	ठु	ठू	ठृ	ठॄ	ठे	ठै	ठो	ठौ	ठं	ठः
ड	डा	डि	डी	डु	डू	डृ	डॄ	डे	डै	डो	डौ	डं	डः
ढ	ढा	ढि	ढी	ढु	ढू	ढृ	ढॄ	ढे	ढै	ढो	ढौ	ढं	ढः
ण	णा	णि	णी	णु	णू	णृ	णॄ	णे	णै	णो	णौ	णं	णः

११. पढेका वर्ण चिनेर गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

टा झटिति अटति । कडः अणकः अस्ति । कडः आपणे टठठम् अटति । कडः चटुलः अस्ति । कडः कणीकम् कडकम् खादति । कटारः कटुकम् भणति । चाटः चेडीम् पश्यति । टारः डोडीम् खादति । ढोलकः ढोलम् ताडयति । कणिकः पणम् गणयति । चणकः चाणूरम् निन्दति ।

पृथ्वी चाँडै घुम्छ । मूर्ख खराब छ । मूर्ख बजारमा ठमठमी घुम्छ । मूर्ख चञ्चल छ । मूर्ख थोरै नुन खान्छ । सहरिया नराम्रो बोल्छ । चोर सेविकालाई हेर्छ । घोडा सप्रेको साग खान्छ । ढोलकेले ढोल पिट्छ । शत्रु पैसा गन्छ । चणक चाणूरको निन्दा गर्छ ।

घृणिः - गर्मी (Heat)
गुणी - असल (Good)
गडः - पर्दा (Curtain)
गडुः - भाला (Spear)
गडिः - बाच्छो (Calf)
अणुः - सानो भाग (Small part)
ऐणः - कालो मृगको छाला (Skin of black antelope)
कटकः - बाला (Bracelet)
कोटिः - करोड (Crore)
आखेटः - सिकार (Hunting)
उडुः - तारा (Star)
ऋणी - ऋण लिएको व्यक्ति (Indebted)
गुणकः - गुणन गर्ने अङ्क (Multiplier)
गणः - समूह (Group)
गडुकः - लोहोटा (Water pot)
गणकः - गन्ने मानिस वा उपकरण (Calculator)
कटः - गुन्द्री (Mat)
घटा - समूह (Group)
खटः - खाट (Bedstead)
ऊढः - विवाहित (Married)
कणिका - कनिका (Particle grain)
घोणा - नाक (Nose)
कडः - मूर्ख (Foolish)
काणः - एउटा आँखा भएको (One eyed)
घोणी - बँदेल (Wild boar)
कटुः - पिरो (Bitter)
खटाखुः - सानो मुसो (Small mouse)
आखेटकः - सिकारी (Hunter)

चतुर्दशः पाठः

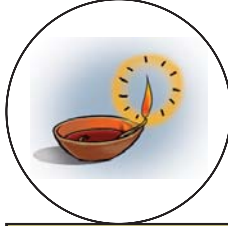
तटः - किनार (Seashore)
तारका - तारा (Star)
दिवाकरः - सूर्य (Sun)
दीपः - बत्ती (Lamp/Light)
दुग्धम्- दुध (Milk)
स्थानम्/स्थलम् - जमिन (Place/Site)
तिलः - तिल (Sesamum seed)
तीर्थम् - तीर्थ (Holy place)
थुत्कारः - थुक्ने काम (Sound in spittling)
तूणीरः - बाण राख्ने ठोक्रो (Quiver)
वीतंसः - पासो (Trap)
वीथिका - बाटो (Way/path)
सारथिः - रथचालक (Charioteer)
तुला - तराजु (Balance)
दण्डः - लौरो (Stick)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

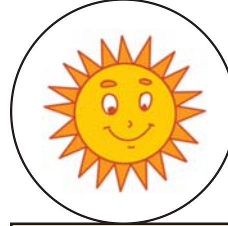
तटः	तीर्थम्	तैलम्	तौलिकः	वीतंसः	तोयम्	ताक्तः
स्थलम्	स्थेयम्	थुत्कारः	स्थैर्यम्	रथः	स्थूलः	थोडनम्
दण्डः	दुग्धम्	दृक्	दैत्यः	दोर्दण्डः	दौहित्रः	दंशः

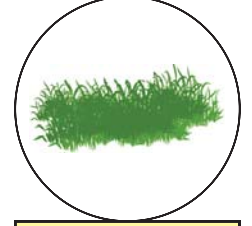
२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

सारथिः

दीपः

दोर्दण्डः

दिवाकरः

तृणम्

तोयम्

तूणीरः

तुला

दंशः

वीथिका

तारका

दण्डः

दाडिमः

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको त वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- तोषः

तटः तारका तिलः तीर्थम् तुला तूणीरः तृणम्
तेजः तैलम् तोयम् तौलिकः वीतंसः श्वेतः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

त ता ति ती तु तू तृ तॄ ते तै तो तौ तं तः
त ता ति ती तु तू तृ तॄ ते तै तो तौ तं तः

थ था थि थी थु थू थृ थॄ थे थै थो थौ थं थः
थ था थि थी थु थू थृ थॄ थे थै थो थौ थं थः

द दा दि दी दु दू दृ दॄ दे दै दो दौ दं दः
द दा दि दी दु दू दृ दॄ दे दै दो दौ दं दः

५. खाली ठाउँमा मिल्ने वर्ण लेख्नुहोस् :

द	दा	दि	दी	दु	दू	दृ	दे	दै	दो	दौ	दं	दः

------ण्डः ------डिमः ------वाकरः ------पः ------ग्धम्
------रम् ------क् ------वी ------त्यः ------र्दण्डः
------हित्रः ------शः विषा------

६. शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

तडागः ------------- तातः -------------
दुडिः ------------- तिथिः -------------
तेजः ------------- तोदः -------------
थूथू ------------- थैथै -------------
दाकः ------------- तितकः -------------

७. त वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

तेजः	तृष्णा
तापः	नीतः
तृषा	तैलिकः
तीव्रः	तालः
भूतः	तेमनम्
तैजसः	तिष्यः
तिलकः	तीरः

८. उदाहरणमा दिइए जस्तै गरी त, थ, द वर्णमा मात्रा जोड्नुहोस् :

मात्रा	त	थ	द
ी	ती	थी	दी
ा			
ु			
ि			
े			
ै			
ृ			

९. घेरा लगाएका शब्द लेख्नुहोस् र पढ्नुहोस् :

दा	दि	तिः	का	ख
ड	ति	त	डा	गः
कः	जः	था	ता	तृ
तू	णी	ग	ड	णम्
ते	जः	तः	नी	छ

------------------- ------------------- ------------------- -------------------

------------------- ------------------- ------------------- -------------------

------------------- -------------------

१०. चित्रमा के के देख्नुहुन्छ ? भन्नुहोस् :

स्थूलः - ठुलो (Big)
स्थेयम् - बस्नुपर्छ (Should stay)
तेजः - प्रकाश (Light/glow)
तैलम् - तेल (Oil)
तोयम् - पानी (Water)
दंशः - डाँस (Gadfly)
तापः - तातो (Heat)
तैजसः - तेज भएको (Glamorous)
तैलिकः - तेल व्यापारी (Oil man)
तेमनम् - तरकारी (Curry with gravy)
थूथू - थुथु गर्नु (To spit repeatedly)
तिथिः - तिथि (Solar or Lunar day)
दाडकः - दाँत (Tooth)

दूरम् - टाढा (Far)
दृक् - आँखा (Eye)
स्थैर्यम् - स्थिरता (Steadiness)
थोडनम्- ढाक्ने काम (To cover)
रथः - रथ (Chariot)
श्वेतः - सेतो (White)
तृषा - तिर्खा (Thirst)
तृष्णा - लोभ (Greed)
तालः - ताडको रुख (Palm tree)
तिष्यः - तिष्य (Tishya Star)
दाकः - दाता (Donor)
तोदः - दुःख (Sorrow)
तूणी - ठोक्रो (Quiver)

तृणम् - घाँस (Grass)
ताडनी - कोर्रा (Whip)
देवी - देवी (Goddess)
दैत्यः - राक्षस (Demon)
दोर्दण्डः - पाखुरा (Arm)
विषादः - चिन्ता (Sorrow)
भूतः - बितेको समय (Past)
नीतः - लगेको (Taken away)
तीरः - एक प्रकारको धातु (Tin olly)
तडागः - तलाउ (Lake)
तातः - बुबा (Father)
तितउः - चालनी (Sieve)
दितिजः - दैत्य (Demons)

दौहित्रः - छोरीको छोरो (The son of daughter)
दुडिः - सानो पोथी कछुवा (Small female tortoise)
तथागतः - गौतम बुद्ध (Gautam Buddha)
थैथै - नाच्दा निकालिने आवाज (Sound made at dance)

तिलकः - निधारमा लगाइने टीका (Sacred ashes)
तौलिकः - चित्रकार (Artist)
दितिः - दैत्यकी आमा (Mother of demons)

पञ्चदशः पाठः

धनुः - धनु (Bow)
नारी - महिला (Woman)
धीवरः- माझी (Boatman)
नुतिः - नमस्कार (Greeting)
धृष्णिः - किरण (Ray)
नेत्रम् - आँखा (Eye)
धोरणिः - परम्परा (Tradition)
नौका - डुङ्गा (Boat)
धातुः - धातु (Metal)
धूलिः - धुलो (Dust)
धूपः - धूप (Incense)

नकुलः - न्याउरी (Mongoose)
धिषणा - बुद्धि (Wisdom)
नीडः - गुँड (Nest)
धूमः - धुवाँ (Smoke)
नृत्यम् - नाच (Dance)
धैनुकम् - गाईको समूह (Herd of cows)
धाता - ब्रह्मा (Creator)
व्याधः - सिकारी (Hunter)
धिष्ण्यः - यज्ञमा आगो बाल्ने ठाउँ (Fire place)
धैवतः - सङ्गीतको एक स्वर (A Sound of music)
धृतिः/धैर्यम् - धैर्य/धीरता (Patience)

धान्यम् - धान (Rice plant)
निशा - रात (Night)
धुनी - नदी (River)
नूपुरम् - पाउजु (Anklet)
धेनुः - गाई (Cow)
नैवेद्यम् - नैवेद्य (Food to a deity)
धौतम् - धोएको (Washed)
सुमनः - फूल (Flower)
धारा - धारा (Flow of water)
धृतः - धारण गरिएको (Held)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

धान्यम्	नीडः	धूमः	नूपुरम्	धृष्णिः	नृत्यम्
धैनुकम्	नैवेद्यम्	नोपस्थाता	धौतम्	नंशुकः	व्याधः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

ध/न

धीवरः
नेत्रम्
व्याधः
सुमनः
नकुलः
नीडः
नौका
धान्यम्
धुनी
नूपुरम्
धेनुः

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको न वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- (नि)त्यम्

नकुलः नारी निशा नीडः नुतिः नूपुरम् नृत्यम्
नेत्रम् नैवेद्यम् नोपस्थाता नौका नंशुकः सुमनः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

ध धा धि धी धु धू धृ धॄ धे धै धो धौ धं धः
ध धा धि धी धु धू धृ धॄ धे धै धो धौ धं धः

न ना नि नी नु नू नृ नॄ ने नै नो नौ नं नः
न ना नि नी नु नू नृ नॄ ने नै नो नौ नं नः

५. कोठामा न वर्ण लेखी न वर्णको बाह्रखरी पूरा गर्नुहोस् :

न	ा	ि	ी	ु	ू	ृ	ॄ	े	ै	ो	ौ	ं	ः

६. समूहमा नमिल्ने वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

न	ना	नो	णी
धि	धौ	जू	धे
नी	तै	नु	ने
चृ	धी	धू	धै

७. उदाहरणमा दिइए जस्तै गरी ध वर्णको सट्टा न वर्ण लेख्नुहोस् :

यथा- धा ⟶ ना धू ⟶ ------------
धै ⟶ ------------ धि ⟶ ------------
धी ⟶ ------------ धौ ⟶ ------------

८. शब्दहरू पढ्नुहोस् :

धटकः धनिकः धनदः धृतौ धाता धानी

अधीतः धेनुका धोडः नागजः निकटम् नेता

९. ध वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

धातुः	धूपः
धौर्यम्	धैर्यम्
धिष्ट्यः	धृतिः
धोरणिः	धारा
धूलिः	धौतम्
धैवतम्	धिषणः
धृतः	धोरितम्

१०. पढेर सुनाउनुहोस् :

त	ता	ति	ती	तु	तू	तृ	तॄ	ते	तै	तो	तौ	तं	तः
थ	था	थि	थी	थु	थू	थृ	थॄ	थे	थै	थो	थौ	थं	थः
द	दा	दि	दी	दु	दू	दृ	दॄ	दे	दै	दो	दौ	दं	दः
ध	धा	धि	धी	धु	धू	धृ	धॄ	धे	धै	धो	धौ	धं	धः
न	ना	नि	नी	नु	नू	नृ	नॄ	ने	नै	नो	नौ	नं	नः

धटः - तराजु (Balance)
धानी - ठाउँ (Place)
नंशुकः - विनाशक (Destroyer)
धनिकः - धनी (Rich)
नेता - नेता (leader)
धनदः - कुबेर (Lord of wealth)
अधीतः - पढिएको (Read)
निकटम् - नजिक (Near)
नखी - नङ भएको (Having nail)
धोडः - एक प्रकारको सर्प (A kind of snake)
धोरितम् - घोडाको हिँडाइ (Horse walking)
धेनुका - दुधालु गाई (Cow yielding much milk)
नागजः - नागबाट जन्मेको (Offspring of serpent)
नोपस्थाता - टाढाको मानिस (Person living far from)

षोडशः पाठः

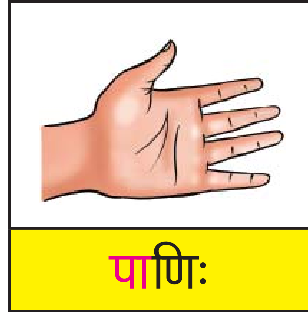
पताका - झन्डा (Flag)
बेकटः - तरुण (Youth)
पाणिः - हात (Hand)
पिकः - कोइली (Cuckoo)
पीतः - पहेँलो (Yellow)
फलम् - फल (Fruit)
बैभत्सिकः - घिनलाग्दो (Hateful)
फुकः - चरो (Bird)
फिः - रिस (Anger)
कफी - खकार्ने व्यक्ति (Mucus)
बदरी - बयर (Jujube-tree)
कदम्बः - कदमको बोट (Wild cinchona)
बाणः - बाण (Arrow)
बिलम् - दुलो (Hole)
पुस्तकम् - किताब (Book)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

पाणिः	बाणः	कफी	बीभत्सः	फुत्कारः
बूक्कम्	पृतना	बृहस्पतिः	फेनिलम्	पैञ्जूषः
पौर्णमासी	बौद्धः	बंहिष्ठः	धूपः	

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

पताका

पाणिः

पिकः

पुस्तकम्

पूगीफलम्

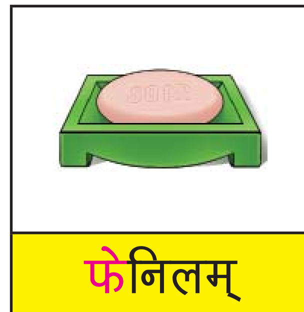

पृतना

पेषणी

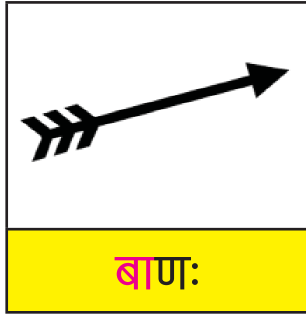
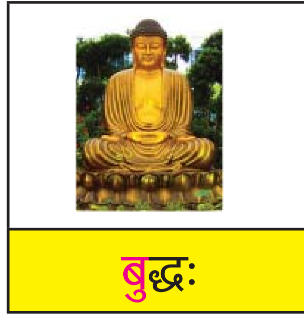
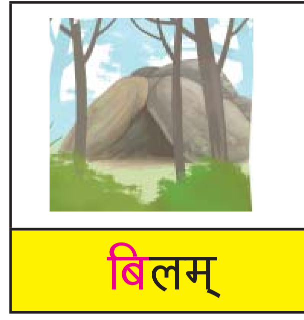
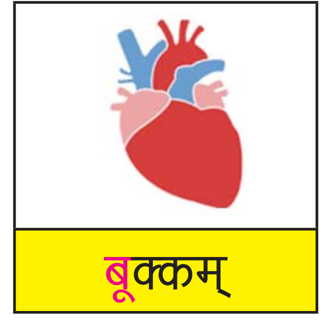

पोलिका

फलम्

फुकः

फेनिलम्

बदरी

			
बाणः	बुद्धः	बिलम्	बूक्कम्

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको प वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- (पो)षकः

पताका पाणिः पिकः पीतः पुस्तकम् पूगीफलम्

पृतना पेषणी पैञ्जूषः पोलिका पौर्णमासी धूपः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

प पा पि पी पु पू पृ पॄ पे पै पो पौ पं पः

प पा पि पी पु पू पृ पॄ पे पै पो पौ पं पः

फ फा फि फी फु फू फृ फॄ फे फै फो फौ फं फः

फ फा फि फी फु फू फृ फॄ फे फै फो फौ फं फः

ब बा बि बी बु बू बृ बॄ बे बै बो बौ बं बः

ब बा बि बी बु बू बृ बॄ बे बै बो बौ बं बः

५. खाली ठाउँमा क्रमैसँग कोठाका वर्णहरू लेख्नुहोस् :

ब	बा	बि	बी	बु	बू	बृ	बे	बै	बो	बौ	बं	बः

------दरी ------णः ------लम् ------भत्सः ------द्धः

------क्कम् ------हस्पतिः ------कटः ------ भत्सिकः ------ धः

------द्धः ------हिष्ठः कदम्------

६. कोष्ठबाट ठिक वर्ण छानेर उच्चारण गर्नुहोस् :

यथा - पीतः (पी, पि, पे)

-------भत्सः	(बि, बी, बै)	-------स्तकम्	(पा, पू, पु)
-------क्कम्	(पू, फू, बू)	-------तना	(पी, पृ, पै)
-------निलम्	(पे, फे, बे)	-------लिका	(पो, पि, पु)
-------हिष्ठः	(पं, फं, बं)		

७. प वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

पाचकः	पीनः
पेचकः	पृथ्वी
पिञ्जरम्	पोटलिका
पोतवाहः	पुत्रः
पुच्छः	पिञ्जूषम्
पृष्ठम्	पेचिलः
पीठम्	पाठकः

८. शब्दहरू पढ्नुहोस् :

पतगः	पादपः	पिता	पीठम्	पेचकः
पादुका	पुटकः	पृथुकानि	फूकः	फणी
फेनः	बुधः	बोधी	बाधितः	

९. उदाहरणमा दिइए जस्तै गरी प, फ, ब वर्णमा मात्रा लगाउनुहोस् :

मात्रा	प	फ	ब
ा	पा	फा	बा
ु			
ो			
ी			
ौ			
ृ			
ि			
ू			

पूगीफलम् - सुपारी (Betel-nut)
बृहस्पतिः - बृहस्पति (Jupiter)
बेकटः - युवक (Young man)
फू - बेखुसी (Blow)
बाधितः - रोकावट गरिएको (Obstructed)
बीभत्सः - घिन लाग्दो (Repulsive)
पिञ्जरम् - पिँजडा (Cage)
पृष्ठम् - पृष्ठ (Page)
पिञ्जूषः - कानेगुजी (Ear-wax)
फणी - शेषनाग (Sheshnag)
पादपः - रुख (Tree)
पेचकः - लाटोकोसेरो (Owl)
बुधः - जान्ने मानिस (Intelligent)
बूक्कम् - मुटु (Heart)
पेषणी - सिलौटो (Grindstone)
पैञ्जूषः - कान (Ear)
कफः - खकार (Phlegon)
पौर्णमासी - पूर्णिमा (Full moon)
बंहिष्ठः - ज्यादै धेरै (Too much)
पुच्छः - पुच्छर (Tail)
पीनः - मोटो (Thick)
पेचिलः - हात्ती (Elephant)
पतः - उडान (Flying)
फेनः - फिँज (Foam)
पुटकम् - दुनो (Leaf-cup)
पोटलिका - सानो पोको (Small packet)
पृतना - सेना (Army)
फेनिलम् - साबुन (Shop)
पोलिका - रोटी (Bread)
बुद्धः - ज्ञान पाएको (Enlightened)
बोधिः - पूर्ण ज्ञान (Full wisdom)
पाचकः - पकाउने (Cook)
पृच्छा - सोधपुछ (Enquiry)
पुत्रः - छोरो (Son)
पाठकः - पढ्ने मानिस (Reader)
फुकः - चरा (Bird)
पिता - बुबा (Father)
पृथुका - छोरी (Daughter)
बृंहितम् - हात्तीको आवाज (Sound of elephant)
पादुका - खराउ (Wooden-soled sandal)
बौद्धः - बुद्ध धर्मका समर्थक (Follower of Buddhism)

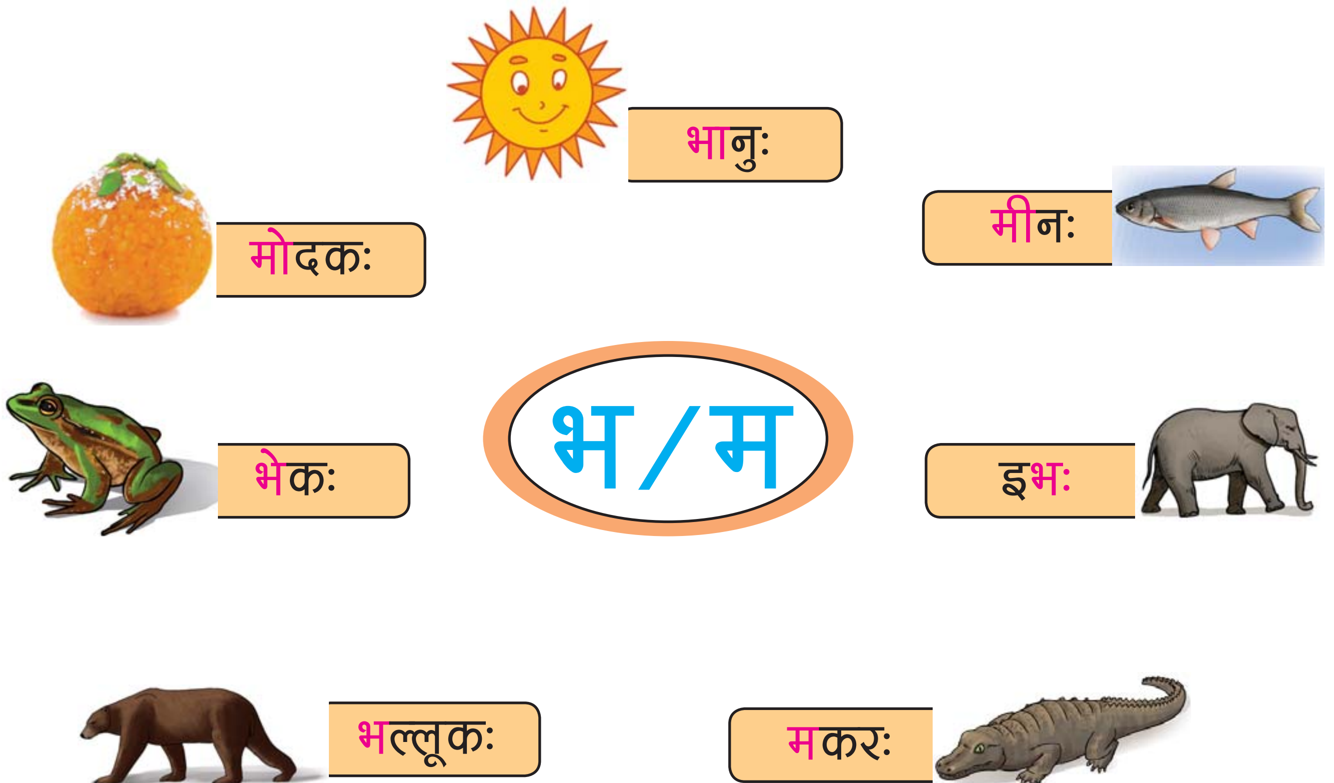
सप्तदशः पाठः

भल्लूकः - भालु (Bear)	मकरः - गोही (Crocodile)	भानुः - सूर्य (Sun)
माला - माला (Garland)	भिक्षुकः - भिक्षु (Almsman)	मित्रम् - साथी (Friend)
भीतिः - डर (Fear)	मीनः - माछा (Fish)	भुजः - हात (Hand)
मुखम् - मुख (Mouth)	भूमिः - पृथ्वी (Earth)	मूर्तिः - मूर्ति (Idol)
भृत्यः - नोकर (Servant)	मृगः - मृग (Deer)	भेकः - भ्यागुतो (Frog)
मेघः - बादल (Cloud)	मैथिली - सीता (Daughter of Janak)	रामः - राम (Ram)
भोजनम् - खाना (Food)	मोदकः - लड्डु (Sugar ball)	भौमः - मङ्गल (Mars)
भैषजम् - ओखती (Medicine)	मौनम् - चुप लाग्नु (Silence)	मम् - पानी (Water)
मघा - एक नक्षत्र (A star)	मूलम् - जरो (Root)	मृगशिरा - एक नक्षत्र (A star)
रोहिणी - एक नक्षत्र (A star)	भाद्रः - भदौ महिना (Fifth solar month)	भौतिकः - पदार्थसम्बन्धी (Physical)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

भल्लूकः	भिक्षुकः	मित्रम्	मूर्तिः	भृत्यः
भैषज्यम्	मैथिली	भौमः	मौनम्	इभः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

३. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको म वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा- (मृ)त्तिका

मकरः माला मित्रम् मीनः मुखम् मूर्तिः मृगः

मेघः मैथिली मोदकः मौनम् मंष्टा रामः

४. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

भ भा भि भी भु भू भृ भॄ भे भै भो भौ भँ भः

भ भा भि भी भु भू भृ भॄ भे भै भो भौ भँ भः

म मा मि मी मु मू मृ मॄ मे मै मो मौ मँ मः

म मा मि मी मु मू मृ मॄ मे मै मो मौ मँ मः

५. शब्दको अघिल्लो अक्षर हेरी नमिल्ने शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

मघा	मूलम्	मृगशिरा	रोहिणी
भाद्रः	भौतिकः	राजीवः	भेक्षणा
मिहिरः	दार्शनिकः	मुरजः	मौनम्
शर्मा	भृत्यः	भोजनम्	भीषणः

६. पढ्नुहोस् :

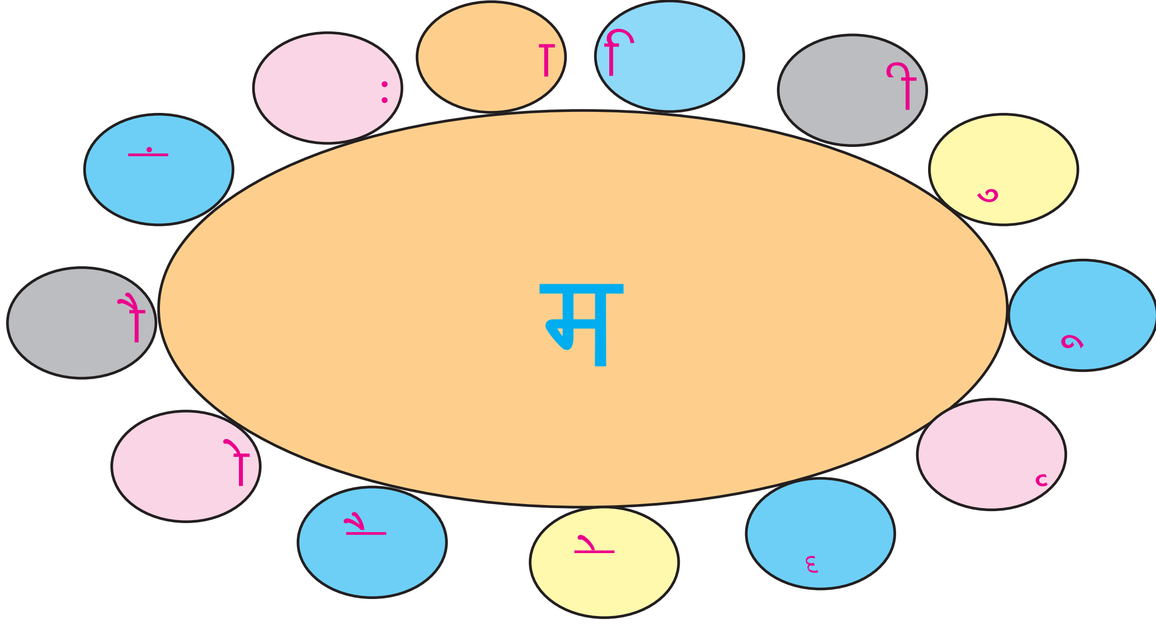
भगणः भगिनी भजमानः भूपतिना भानुमती भीमनादः

भृतिका भेकी भिन्नः भैमी भौमनः मघोनी

मणिकूटः मागधी मीनकेतनः मुनौ मृगनाभिः मेघनादः

मैनाकः मोदिका

७. कोठामा म वर्ण लेखी म वर्णको बाह्रखरी पूरा गर्नुहोस् :

८. भ वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

भालः	भीष्मः
भृतिः	वृषभः
भोगः	भागः
भिक्षा	भृङ्गः
भटः	भोजः
भीमः	भित्तिः
ऋषभः	भयम्

९. उदाहरणमा दिए जस्तै गरी मात्रा लागेका म वर्णको सट्टा भ वर्ण लेख्नुहोस् :

यथा- मा ⟶ भा

यथा- मी ⟶ भी

मे ⟶ ------------

मु ⟶ ------------

मू ⟶ ------------

मृ ⟶ ------------

मौ ⟶ ------------

मो ⟶ ------------

१०. छुटेका वर्ण लेख्नुहोस् :

प	.....	.....	.....	.....	पू	.....	.....	.....	पै	.....	.....	.....	पः
फ	.....	.....	.....	फु	.....	.....	.....	फे	.....	.....	.....	फं	.....
.....	.....	.....	बी	.....	.....	.....	बृ	.....	.....	.....	बौ	.....	.....
.....	.....	भि	.....	.....	.....	भृ	.....	.....	.....	भो	.....	.....	भः
.....	मा	.....	.....	.....	मू	.....	.....	....	मै	.....	.....	मं	.....

भेडः - भेडो (Sheep)
मुरजः - मादल (Oval-shaped drum)
भोजनम् - खाना (Food)
भृतिः - पालनपोषण (Nourishment)
भटः - सिपाही (Police)
भागः - भाग (Part)
भीमः - भीमसेन (Bhim)
भगणः - ग्रहको समूह (Group of planets)
भूपतिः - राजा (King)
भेकी - सानो भ्यागुतो (Child frog)
मणिकूटः - एक पहाड (A mountain)
मुनिः - साधु (Hermit)
मैनाकः - एक पर्वत (A mountain)
मिहिरः - सूर्य (Sun)
शर्मा - बाहुन जाति (Brahmin caste)
भीषणः - डर लाग्दो (Fear full)
भोगः - नैवेद्य (Food to a deity)
भीष्मः - भीष्म (Bhishma)
भृङ्गः - भमरो (Bumble-bee)
भित्तिः - भित्तो (Side of wall)
भगिनी - दिदीबहिनी (Sister)
भानुमती - भानुमती (Bhanumati)
भिन्नः - छुट्टिएको (Divided)
मागधी - सेतो जुही (White jasmine)
मृगनाभिः - कस्तूरी मृग (Musk deer)
भीमनादः - डरलाग्दो आवाज (Terrible sound)
दर्शनम् - हेराइ (Seeing)
भृत्यः - सेवक (Servant)
भालः - निधार (forehead)
भिक्षा - भिक्षा (Alms)
वृषभः - साँढे (Bull)
भोजः - खाना (Food)
भयः - रोग (Disease)
भजमानः - भजन गर्ने (Prayer)
मोर्णः - झिँगा (Fly)
भौमनः - विश्वकर्मा (Mason)
मीनकेतनः - कामदेव (God of love)
मेघनादः - मेघको गर्जन (Thunder)

अष्टादशः पाठः

यतिः - संन्यासी (Saint)	यन्त्रमानवः - रोबोट (Robot)	यकृत् - कलेजो (Liver)
रविः - सूर्य (Sun)	रेणुः/रजः - धुलो (Dust)	राजीवम् - कमल (Lotus)
यन्त्रम् - मेसिन (Machine)	योषा - नारी (Woman)	यजुर्वेदः - यजुर्वेद (Yajurved)
यज्ञः - यज्ञ (Oblation)	युवराजः - युवराज (Prince)	यमुना - यमुना नदी (Yamuna river)
याचकः - माग्ने (Beggar)	युवकः - ठिटो (Youth)	युवतिः - तरुणी (Young woman)
योगी - योगी (Ascetic)	रात्रिः - राति (Night)	रथः - रथ (Chariot)
रोगी - बिरामी (Sick)	रत्नम् - रत्न (Gem)	रेखा - रेखा (Line)
यूका - जुम्रा (leech)	यौवनम् - जवानी (Youth)	परिपिधानम् - बन्दाबन्दी (Lockdown)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

यतिः	याचकः	युवकः	यूका	योगी
रविः	रात्रिः	रीतिः	रुद्रः	रूप्यकम्
रोगी	निर्झरः	परिपिधानम्	यामीरः	रेणुः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

रूप्यकम्

रथः

युवतिः

यानम्

य/र

निर्झरः

योषा

योगाभ्यासः

रुद्राक्षः

यतिः

३. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

य	या	यि	यी	यु	यू	ये	यै	यो	यौ	यं	यः
य	या	यि	यी	यु	यू	ये	यै	यो	यौ	यं	यः
र	रा	रि	री	रु	रू	रे	रै	रो	रौ	रं	रः
र	रा	रि	री	रु	रू	रे	रै	रो	रौ	रं	रः

४. शब्द सुनी भन्नुहोस् र य, र वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - य (य)शः   र (र)जनी

यन्त्रम् यकृत् यजुर्वेदः यज्ञः युवराजः यमुना युवकः रक्षा

रचना रजतम् रजः रविः रथः रमा रश्मिः

५. खाली ठाउँमा य, र वर्ण लेख्नुहोस् :

यथा- --------ज्ञः – यज्ञः   -------- विः – रविः

--------तिः	--------मा
--------कृत्	--------श्मिः
--------न्त्रम्	--------क्षा
--------थार्थः	--------थः
--------मुना	--------जतम्
--------जुर्वेदः	--------जः
--------ष्टिः	--------चना
--------शः	--------विः

६. अरूलाई सुनाएर पढ्नुहोस् :

यानम्	यूका	योगी	याचकः	यतिः	यज्ञः
यमुना	रथः	रोगी	रजतम्	रविः	रीतिः

७. शब्द पढ्नुहोस् र तालिकामा शब्द पत्ता लगाई घेरा लगाउनुहोस्ः

यानम्, योषा, यज्ञः, राजा, राघवः, राजीवम्, रजनी, रक्षा, कक्षा

रा	घ	वः	यो	य
जी	जा	र	षा	ज्ञः
वम्	क	क्षा	ज	खा
द	या	नम्	टा	नी
क	पा	लः	खि	खिः

८. य, र वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् ः

याचकः	युवकः
युवराजः	यानम्
रोषः	योषा
योजना	रोगी
राघवः	रीढा
रुधिरम्	रेणु
रीतिः	रात्रिः
रेखा	रुद्रः

८. कोष्ठबाट सही अक्षर छानेर लेख्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

यथा - युवकः (य, यु, यू)

मका--------	(या, यः, यो)	--------न्त्रम्	(या, यौ, य)
--------वराजः	(यु, यू, या)	--------ष्टिः	(य, यि, यी)

९. चित्रमा को के गर्दै छन् ? भन्नुहोस् :

रुद्रः - भगवान् शिव (God Shiva)
रीतिः - चलन (Custom)
यानम् - सवारी साधन (Vehicle)
रमा - लक्ष्मी (Goddess Laxmi)
यष्टिः - लौरो (Stick)
योजना - योजना (Plan)
रुद्राक्षः - रुद्राक्ष (Elaeocarpus danitrus)
मयः - दैत्यको कालीगढ (Artisan of Demons)
रीढा - हेला (Disrespect)
रूप्यकम् - रुपियाँ (Rupee)
रजः - धुलो (Dust)
रक्षा - बचाउ (Protection)
राजा - राजा (King)
रेखा - रेखा (Line)
योगाभ्यासः - योग अभ्यास (Practice of Yoga)
राघवः - रघुका सन्तान (Raghu's dynasty)
रोषः - रिस (Anger)
निर्झरः - झरना (Water fall)
रचना - सिर्जना (Creation)
यथार्थः - वास्तविक (Real)
रजनी - रात (Night)
यामीरः - चन्द्रमा (Moon)

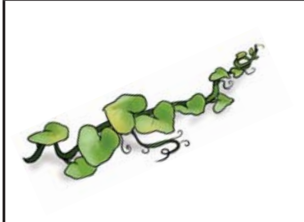
ऊनविंशः पाठः

वटः - वर (Banyan tree)	वरटा - माहुरी (Honey bee)	वंशः - बाँस (Bamboo)
लाभः - फाइदा (Benefit)	लिपिः - लेखन सङ्केत (Script)	लीला - खेलवाड (Play)
लेखनी - कलम (Pen)	लोभः - लोभ (Greed)	लौहः - फलाम (Iron)
ललाटम् - निधार (Forehead)	वानरः - बाँदर (Monkey)	वीणा - वीणा (Lute)
वृद्धः - बुढो (Old man)	वदनम् - मुख (Mouth)	विद्यालयः - विद्यालय (School)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

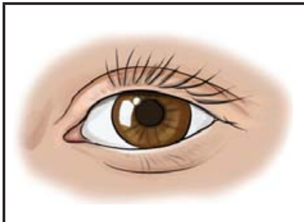
लता	लाभः	लिपिः	लीला	लुण्ठकः
लेखनी	लोभः	लौहः	शुक्लः	
वटः	वानरः	विद्या	वीणा	वृद्धः
वेदी	वैरी	वंशः	बिल्वः	

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

लता

ललाटम्

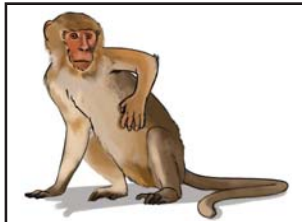

लेखनी

लोचनम्

वेणुः

वीणा

वानरः

बिल्वः

३. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

ल लां लि ली लु लू लृ ले लै लो लौ लं लः

ल ला लि ली लु लू लृ ले लै लो लौ लं लः

व वा वि वी वु वू वृ वे वै वो वौ वं वः

व वा वि वी वु वू वृ वे वै वो वौ वं वः

४. शब्द सुनी भन्नुहोस् र ल, व वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - ल (ल)लना व (व)टः

लग्नः लगुडः लवणम् ललाटम् लता लज्जा लक्ष्मणः

वनम् वरटा वदनम् वधूः वसुधा वसन्तः वर्षा

५. उस्तै बनाएर सार्नुहोस् :

लेखनी	-------------	विभूषणम्	-------------
लता	-------------	वानरः	-------------
लिपिः	-------------	वायुः	-------------
लेखकः	-------------	वटः	-------------
लवणम्	-------------	वालुका	-------------

६. अरूलाई सुनाएर पढ्नुहोस् :

ललाटम् लाभः लिपिः लीला लेखनी लोभः

वीणा वेणुः वंशः वधूः वदनम्

७. मात्रासहितको व वर्ण चिनेर गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

एकस्मिन् ग्रामे विशालः वटवृक्षः अस्ति । तत्र एकः वायसः निवसति । सः वटफलम् खादति । निकटे वंशस्य अरण्यानी अस्ति । शिल्पकारः वंशवृक्षम् कृन्तति । सः वेणुम् रचयति । सः विपणिषु वेणुम् विक्रीणाति ।

जनाः वेणुम् वादयन्ति । वेणोः ध्वनिः मनः रञ्जयति ।

एउटा गाउँमा ठुलो बरको रुख छ । त्यहाँ एउटा काग बस्छ । त्यसले बरको फल खान्छ । नजिकै बाँसको झाङ छ । सिकर्मी बाँस काट्छ । ऊ बाँसुरी बनाउँछ । ऊ बजारमा बाँसुरी बेच्छ । मानिस बाँसुरी बजाउँछन् । बाँसुरीको धुनले मनलाई आनन्द दिन्छ ।

८. सही शब्दको छेउमा (√) चिह्न लगाउनुहोस् :

(क)	वंशः	बंशः	वंसः
(ख)	वसूधा	वसुधा	बसुधा
(ग)	वायशः	बायसः	वायसः

९. पढेर सुनाउनुहोस् :

य	या	यि	यी	यु	यू	ये	यै	यो	यौ	यं	यः
र	रा	रि	री	रु	रू	रे	रै	रो	रौ	रं	रः
ल	ला	लि	ली	लु	लू	ले	लै	लो	लौ	लं	लः
व	वा	वि	वी	वु	वू	वे	वै	वो	वौ	वं	वः

वस्त्रम् - कपडा (Clothes)
वनम् - वन (Forest)
लता - लहरो (Creeper)
विद्या - ज्ञान (Wisdom)
वैरी - शत्रु (Enemy)
लगुडः - लट्ठी (Long stick)
वरटा - पोथी हाँस (Duck)
लेखकः - लेखक (Writer)
वायुः - हावा (Wind)
लेखनी - कलम (Pen)
वेणुः - बाँस (Bamboo)
वालुका - बालुवा (Sand)
लुण्ठकः - लुटेरा (looter)
वेदी - शुद्ध पारिएको ठाउँ (Altar)
बिल्वः - बेल (Golden apple)
लवणम् - नुन (Salt)
वसुधा - पृथ्वी (Earth)
विभूषणम् - गहना (Medal)
वंशः - बाँस (Bamboo)
वधूः - दुलही (Bride)
वर्षा - झरी (Rainfall)
शुक्लः - सेतो (White)
लोचनम् - आँखा (Eye)
लग्नम् - शुभ समय (Auspicious moment)
लज्जा - लाज (Shame)
वसन्तः - वसन्त ऋतु (Spring season)
लक्ष्मणः - लक्ष्मण (Younger brother of Ram)
वायसः - काग (Crow)

विंशः पाठः

शशकः - खरायो (Rabbit)	शुनकः - कुकुर (Dog)	शेषः - शेषनाग (Serpent Shesh)
शाखा - हाँगा (Branch)	शिला - ढुङ्गो (Stone)	शुकः - सुगा (Parrot)
शूरः - साहसी (Hero)	शृङ्गम् - सिङ (Horn)	शैलः - पर्वत (Mountain)
शोषकः - शोषण गर्ने व्यक्ति (Exploiter)	शौर्यम् - बहादुरी (Heroism)	शशी - चन्द्रमा (Moon)
शिशुः - बच्चा (Infant)	शौचालयः - पाइखाना (Latrine)	शङ्का - शङ्का (Suspicion)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

शशकः	शाखा	शिला	शीलम्	शुकः	शूरः
शृङ्गम्	शेषः	शैलः	शोषकः	शौर्यम्	अंशः
षडाननः	षट्कोणः	षोडश			

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

शशकः

शार्दूलः

शिशुः

शुनकः

शिरः

षडाननः

षट्कोणः

षोडश

३. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

श शा शि शी शु शू शृ शॄ शे शै शो शौ शं शः

श शा शि शी शु शू शृ शॄ शे शै शो शौ शं शः

ष षा षि षी षु षू षृ षॄ षे षै षो षौ षं षः

ष षा षि षी षु षू षृ षॄ षे षै षो षौ षं षः

४. शब्द सुनी भन्नुहोस् र श, ष वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - श (श)ठः   ष (ष)ण्ढः

शशकः   शशी   शरः   शङ्खः   शर्वः

शशाङ्कः   शङ्का   षडाननः   षोडश   षट्कोणः

५. अरूलाई सुनाएर पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

शरः ------------- शाटिका -------------

शिला ------------- शीलम् -------------

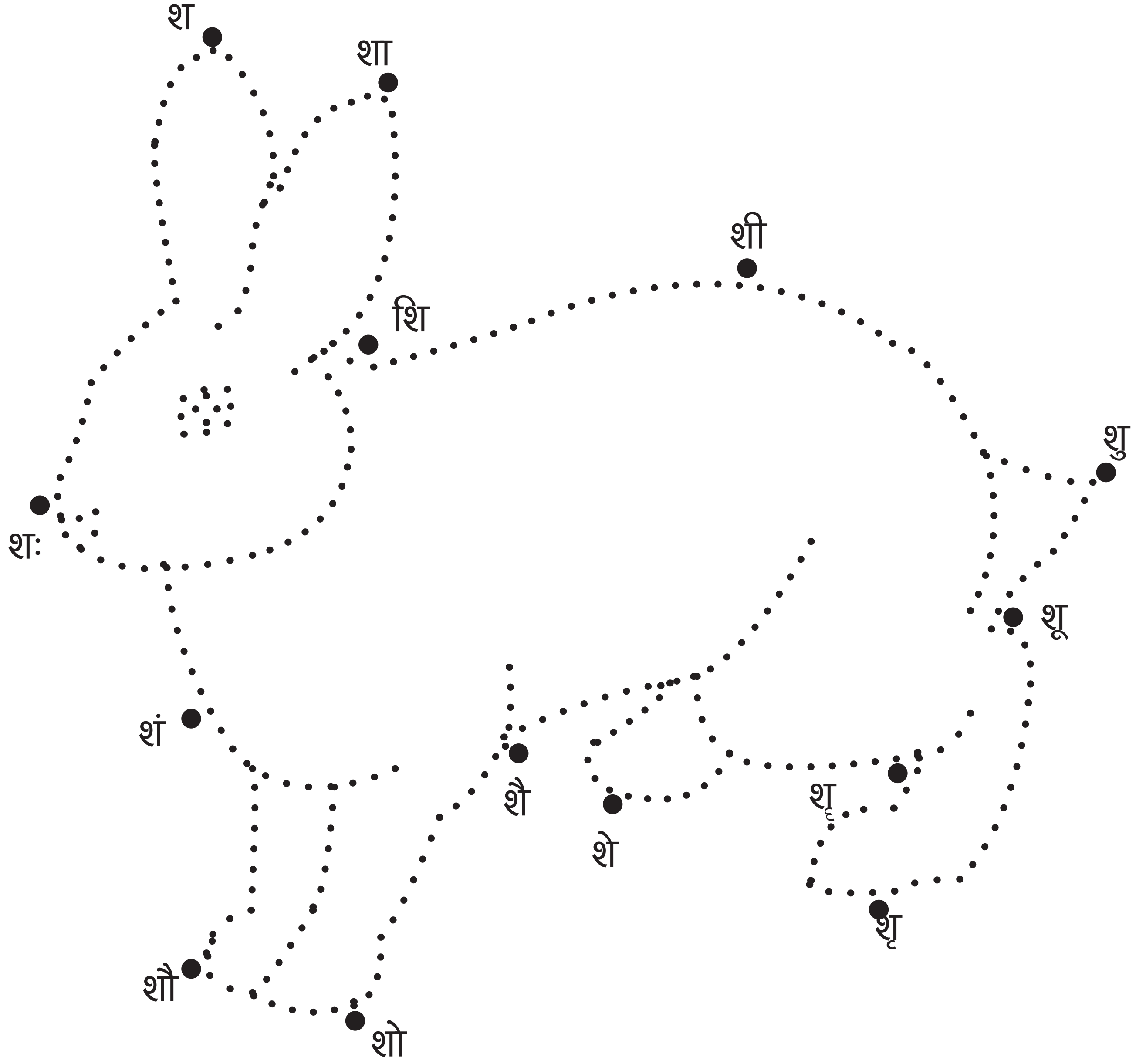
शुनकः ------------- शूरः -------------

शैलः ------------- षडाननः -------------

६. पढेर सुनाउनुहोस् :

ख	खा	खि	खी	खु	खू	खृ	खॄ	खे	खै	खो	खौ	खं	खः
ठ	ठा	ठि	ठी	ठु	ठू	ठृ	ठॄ	ठे	ठै	ठो	ठौ	ठं	ठः
थ	था	थि	थी	थु	थू	थृ	थॄ	थे	थै	थो	थौ	थं	थः
श	शा	शि	शी	शु	शू	शृ	शॄ	शे	शै	शो	शौ	शं	शः
ष	षा	षि	षी	षु	षू	षृ	षॄ	षे	षै	षो	षौ	षं	षः

८. रेखा तानी रङ भर्नुहोस् :

षडाननः - स्वामी कार्तिकेय (Lord Kartikeya)
षोडश - सोर (Sixteen)
शाटिका - सारी (Saree)
शीलम् - स्वभाव (Behaviour)
अंशः - भाग (Part)
शिरः - टाउको (Head)
शब्दः - शब्द (Word)
शरः - बाण (Arrow)
शर्वः - शिव (God Shiva)
शङ्का - शङ्का (Suspicion)
षट्कोणः - छ कुनाको आकार (Hexagon)
शार्दूलः - बाघ (Tiger)
षण्ढः - नपुंसक (Neuter gendered)

एकविंशः पाठः

सूरिः - विद्वान् (Scholar)
हुडः - भेडो (Sheep)
सायम् - साँझ (Evening)
सिन्दूरम् - सिन्दूर (Red lead)
सुवर्णम् - सुन (Gold)
सखा - साथी (Companion)
हरः - शिव (God Shiva)
हेरम् - मुकुट (Crown)
हारः - गलाको गहना (Necklace)
हिमालयः - हिमालय (Himalaya)
हंसः - हाँस (Swan)
हरिणः - मृग (Deer)
हस्तः - हात (Hand)
समुद्रः - समुद्र (Ocean)
सर्पः - सर्प (Snake)
सूर्यः - सूर्य (Sun)
सौरपरिवारः - सौर्य परिवार (Solar System)
समित् - यज्ञमा बालिने दाउरा (Wood for sacred fire)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

समुद्रः सायम् सिन्दूरम् सुवर्णम् सूर्यः सोमः संवादः

हरः हारः हिमालयः हुडः हृदयम् हेमम् हैमवती

होलिकोत्सवः हंसः

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

समुद्रः	सूर्यः	सुवर्णः
हलम्	हस्तः	सोमः
हैमवती	हिमांशुः	हंसः

३. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

स सा सि सी सु सू सृ सॄ से सै सो सौ सं सः

स सा सि सी सु सू सृ सॄ से सै सो सौ सं सः

ह हा हि ही हु हू हृ हॄ हे है हो हौ हं हः

ह हा हि ही हु हू हृ हॄ हे है हो हौ हं हः

४. शब्द सुनी भन्नुहोस् र स, ह वर्णमा घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - स (स)मयः ह (ह)नुः

समुद्रः सरस्वती सङ्ख्या सर्पः सखा समित्

हस्तः हरः हरिणः हलम् हसनम् हरिः

५. तलका शब्द पढ्नुहोस् र तालिकामा शब्द पत्ता लगाई घेरा लगाउनुहोस् :

सोमः, सूरिः, संवादः, सखा, समयः, हारः, हिमालयः, हिमांशुः, हंसः

हि	मा	ल	यः	हः
मां	सो	मः	हा	रः
शुः	सू	रिः	रा	हं
दः	स	म	यः	सः
सं	वा	दः	स	खा

६. तलका शब्द पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

सखा सायम् सुरः सोमः हलम् हारः हिमम्

हीरकम् हुडः हृदयम् हेरम् हैमवती हंसः

७. कोष्ठबाट सही वर्ण छानेर लेख्नुहोस् र पढ्नुहोस् :

यथा - हिमांशुः (हि, ही, हे)

-------------रः (हो, हा, ही)

-------------डः (हु, हू, हि)

-------------दयम् (हु, ही, हृ)

-------------मम् (हि, ही, हु)

८. मात्रा लागेको ह वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

उत्तरस्याम् दिशि हिमालयः अस्ति । तत्र सदैव हिमम् भवति । हैमवती हिमालयस्य पुत्री अस्ति । अस्माकम् देशः हिमालयस्य अङ्के अस्ति । कृषिः अत्रत्यम् मुख्यम् कर्म अस्ति । कृषकाः हलेन क्षेत्रम् कर्षन्ति । हरिणाः, हस्तिनः च कदाचित् शस्यक्षेत्रम् प्रविशन्ति । ते शस्यानि नाशयन्ति । केचन कृषकाः हरिद्रायाः कृषिम् कुर्वन्ति । हरिद्रा औषधीयः उपस्करः अस्ति ।

उत्तर दिशामा हिमालय छ । त्यहाँ सधैँ हिउँ हुन्छ । पार्वती हिमालयकी छोरी हुन् । हाम्रो देश हिमालयको काखमा छ । खेती यहाँको मुख्य पेसा हो । किसान हलोले खेत जोत्छन् । कहिलेकाहीँ मृग र हात्ती धानखेतमा छिर्छन् । तिनले खेती नाश गर्छन् । केही किसान बेसारको खेती गर्छन् । बेसार औषधीको गुण भएको मसला हो ।

९. छुटेका वर्ण लेख्नुहोस् :

व	.....	.....	.....	.....	वू	.....	.....	.....	वै	.....	.....	.....	वः
श	.....	.....	.....	शु	.....	.....	.....	शे	.....	.....	.....	शं	.....
.....	.....	.....	षी	.....	.....	.....	षृ	.....	.....	.....	षौ	.....	.....
.....	.....	सि	.....	.....	.....	सृ	.....	.....	.....	सो	.....	.....	सः
.....	हा	.....	.....	.....	हू	.....	.....	....	है	.....	.....	हं	.....

१०. चित्र हेरी के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

सोमः - चन्द्रमा (Moon)	हलम् - हलो (Plough)	हरिद्रा - बेसार (Purmeric)
संवादः - कुराकानी (Dialogue)	हृदयम् - मुटु (Heart)	हैमवती - पार्वती (Goddess Parvati)
हस्ती - हात्ती (Elephant)	हिमांशु - चन्द्रमा (Moon)	होलिकोत्सवः - होली पर्व (Festival of Holi)
हसनम् - हँसाइ (Laugh)	हरिः - विष्णुः (God Vishnu)	सरस्वती - सरस्वती (Goddess of Learning)
समयः - समय (Time)	सुरः - देवता (God)	हिमम् - हिउँ (Snow)
हीरकम् - हीरा (Diamond)		

द्वाविंशः पाठः

क्षतम् - घाउ (Wound)
क्षीरम् - दुध (Milk)
क्षोणिः - पृथ्वी (Earth)
त्रपा - लाज (Shame)
त्रोटिः - चुच्चो (Beak)

क्षारः - नुन (Salt)
क्षुधा - भोक (Hunger)
क्षोदः - धुलो (Dust)
त्रासः - डर (Fear)
त्रैमासिकः - तीन महिनामा हुने (Quarterly)

क्षितिः - पृथ्वी (Earth)
क्षेत्रम् - खेत (Field)
दाक्षायणः - सुन (Gold)
त्रुटिः - गल्ती (Fault/Mistake)

१. सुन्नुहोस् र उच्चारण गर्नुहोस् :

क्षतम्	क्षारः	क्षितिः	क्षीरम्	क्षुधा	क्षेत्रम्	क्षोणिः
त्रपा	त्रासः	त्रिदेवः	त्रुटिः	त्रेता	त्रैमासिकः	त्रोटिः
ज्ञानम्	ज्ञप्तिः	ज्ञातिः	ज्ञेयः	यज्ञः	क्षोदः	क्षौरम्

२. चित्र हेर्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् :

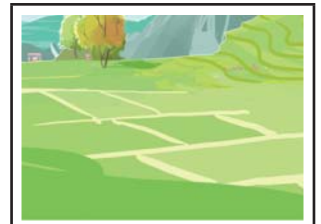

क्षतम्

क्षारः

त्रिदेवः

क्षीरम्

क्षेत्रम्

त्रोटिः

क्षौरम्

यज्ञः

३. थोप्लामाथि रेखा तान्नुहोस् :

क्ष क्षा क्षि क्षी क्षु क्षू क्षृ क्षॄ क्षे क्षै क्षो क्षौ क्षं क्षः
क्ष क्षा क्षि क्षी क्षु क्षू क्षृ क्षॄ क्षे क्षै क्षो क्षौ क्षं क्षः

त्र त्रा त्रि त्री त्रु त्रू त्रृ त्रॄ त्रे त्रै त्रो त्रौ त्रं त्रः
त्र त्रा त्रि त्री त्रु त्रू त्रृ त्रॄ त्रे त्रै त्रो त्रौ त्रं त्रः

ज्ञ ज्ञा ज्ञि ज्ञी ज्ञु ज्ञू ज्ञृ ज्ञॄ ज्ञे ज्ञै ज्ञो ज्ञौ ज्ञं ज्ञः
ज्ञ ज्ञा ज्ञि ज्ञी ज्ञु ज्ञू ज्ञृ ज्ञॄ ज्ञे ज्ञै ज्ञो ज्ञौ ज्ञं ज्ञः

४. शब्द सुनी भन्नुहोस् र मात्रासहितको क्ष, त्र, ज्ञ वर्णमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

यथा - क्षे (क्षे)त्री   त्रु (त्रु)टिः   ज्ञा (ज्ञा)तिः

क्षितिः   त्राता   ज्ञानम्   क्षुधा

त्रेता   त्रैमासिकः   क्षोदः   क्षौमम्

५. खाली ठाउँमा क्ष, त्र, ज्ञ वर्ण लेख्नुहोस् :

क्ष   क्षत्रियः   --------पा   --------त्री   --------तिः

त्र   त्रयी   --------पा   --------यः   प--------म्

ज्ञा   ज्ञाता   --------नम्   --------तिः   आ--------

६. शब्द पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

त्रिंशः	त्रयोदशः	त्रयोविंशः	क्षत्री	क्षत्रियः	क्षेत्रपालः
क्षेत्री	क्षुधा	क्षुधातुरः	आज्ञा	ज्ञापकः	ज्ञानी
ज्ञेयः	ज्ञानदः	अज्ञानी	तत्र	यत्र	ज्ञापनम्
कुत्र	कलत्रम्	दाक्षः	दाक्षिः	साक्षी	वीक्षकः
त्राता	त्रैमासिकः	त्रिदेवः	त्रिकोणः	विज्ञः	मोक्षः

७. मात्रासहितको क्ष, त्र, ज्ञ वर्ण भएका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

ज्ञानेन्द्रियम्	त्रिलोकः	क्षेप्यास्त्रम्	निशा	छेदनम्
छात्रः	विज्ञानम्	श्रोता	क्षेपकः	आज्ञा

८. क्ष, त्र, ज्ञ वर्णमा उही मात्रा लागेका शब्द खोज्नुहोस् र जोडा मिलाउनुहोस् :

ज्ञानी	कक्षः
त्रेता	क्षोभः
क्षोदः	ज्ञातिः
अक्षः	त्रेधा
यज्ञः	खनित्रम्
पत्रम्	प्राज्ञः

९. शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

अक्षि ------------------	अक्षौहिणी ------------------	कक्षा ------------------
चक्षुः ------------------	अक्षः ------------------------	क्षेपकः ------------------
क्षेदः ------------------	क्षोभः ------------------------	क्षमा ------------------
त्रेता ------------------	त्रेधा ------------------------	यज्ञः ------------------
ज्ञाता ------------------	ज्ञातिः ----------------------	छात्रः ------------------
छात्रा ------------------	त्रिधा ------------------------	त्रयः ------------------

१०. पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

क	ख	ग	घ	ङ
क् क्‍	ख् ख्‍	ग् ग्‍	घ् घ्‍	ङ्
च	छ	ज	झ	ञ
च् च्‍	छ्	ज् ज्‍	झ् झ्‍	ञ् ञ्‍
ट	ठ	ड	ढ	ण
ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण् ण्‍
त	थ	द	ध	न
त् त्‍	थ् थ्‍	द्	ध् ध्‍	न् न्‍
प	फ	ब	भ	म
प् प्‍	फ् फ्‍	ब् ब्‍	भ् भ्‍	म् म्‍
य	र	ल	व	
य् य्‍	र् ʿ	ल् ल्‍	व् व्‍	
श	ष	स	ह	
श् श्‍	ष् ष्‍	स् स्‍	ह् ह्‍	
क्ष	त्र	ज्ञ		
क्ष् क्ष्‍	त्र् त्र्‍	ज्ञ् ज्ञ्‍		

११. चित्रमा के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

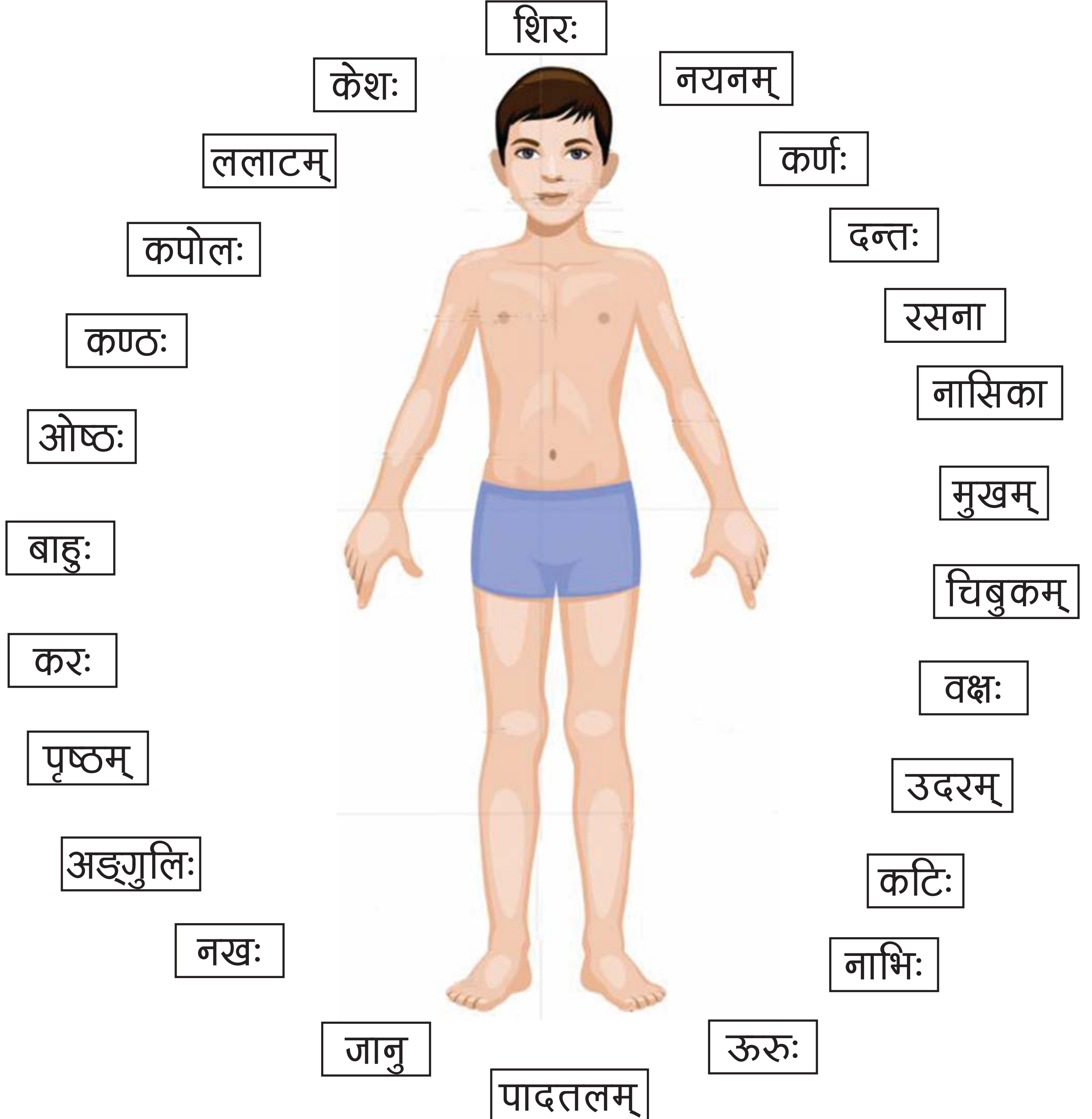

ज्ञाता - जान्ने मानिस (Knower)
यज्ञः - यज्ञ (Oblation)
ज्ञानम् - ज्ञान (Wisdom)
क्षपा - रात (Night)
निशा - रात (Night)
तत्र - त्यहाँ (There)
मोक्षः - मुक्ति (Salvation)
चक्षुः - आँखा (Eye)
त्रयः - तीन (Three)
ज्ञापनम् - जनाउनु (Notification)
कक्षः - ग्रह घुम्ने बाटो (Orbit)
क्षोभः - रिस (Anger)
त्रयोदशः - तेर (Thirteen)
ज्ञापकः - जनाउ दिने (Who informs)
ज्ञातिः - सगोत्री/बान्धव (Caste)
क्षेत्री - किसान (Farmer)
क्षौमम् - दोसल्ला (Two-fold shawl)
पत्रम् - पात (Leaf)
विज्ञानम् - विज्ञान (Science)
यत्र - यहाँ (Here)
विज्ञः - जान्ने (Expert)
क्षोदः - धुलो (Dust)
क्षुरः - छुरा (Knife)
कुत्र - कहाँ (Where)
प्राज्ञः - बुद्धिमान् (Intellectual)
ज्ञानी - ज्ञान भएको (Wise)
कक्षा - कक्षा (Class)
ज्ञानदः - ज्ञान दिने (Who enlights)
ज्ञेयः - जान्नुपर्ने (Knowable)
त्राता - रक्षक (Protector)
क्षत्रियः - क्षत्री जाति (Kshatriya caste)
आज्ञा - आज्ञा (Order)
श्रोता - सुन्ने मानिस (Listener)
क्षेपकः - थपिएको भाग (Added part)
वीक्षकः - हेर्ने (Looker)
त्रेधा/त्रिधा - तीन किसिमले (Triply)
त्रयी - तीन वेद (Group of three Vedas)
अक्षः - धुरा (Line of latitude)
खनित्रम् - खन्ती (A small digger)
त्रिंशः - तिसौं (Thirtieth)
क्षत्री - क्षत्रिय जाति (Kshyatriya caste)
अज्ञानी - ज्ञान नभएको (Ignorant)
क्षेत्रपालः - खेत हेर्ने मानिस (Who oversees the field)
ज्ञप्तिः - जानकारी गराउने काम (Notification)
ज्ञानेन्द्रियम् - ज्ञान गराउने इन्द्रिय (Organ of sense)
क्षेप्यास्त्रम् - टाढा फ्याँकिने हतियार (Missile)
साक्षी - आफ्नै आँखाले देख्ने (Eye witness)
क्षुधातुरः - धेरै भोकाएको (Very hungry)
त्रेता - चार युगमध्ये दोस्रो युग (Second age of the four)
त्रिलोकम् - तीन लोक (Heaven, Earth and Hell)
क्षौरम् - कपाल काट्ने काम (Saving the head)
अक्षौहिणी - सेनाको ठुलो समूह (Powerful army in large scale)
त्रिदेवः - ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर (Hindu Trinity Brahma, Vishnu and Mahesh)

त्रयोविंशः पाठः

पादतलम् - पैताला (Sole of foot)
कपोलः - गाला (Chick)
उदरम् - पेट (Belly)
स्कन्धः - काँध (Shoulder)
जानु - घुँडा (Knee)
बाहुः - पाखुरा (Arm)
नाभिः - नाइटो (Naval)
नमस्कारः - नमस्कार (Greeting)
रसना - जिब्रो (Tongue)
पृष्ठम् - पिठ्युँ (Back of the body)
मम - मेरो (My)

१. शिक्षकको सहयोगबाट आफ्ना अङ्गका नाम भन्नुहोस् :

२. सुन्नुहोस् र अङ्ग छोएर देखाउनुहोस् :

मम हस्तः । मम शिरः । मम कर्णः । मम कपोलः । मम नासिका । मम कटिः । मम पादः । मम नखः । मम अङ्गुलिः । मम शिरः । मम बाहुः ।

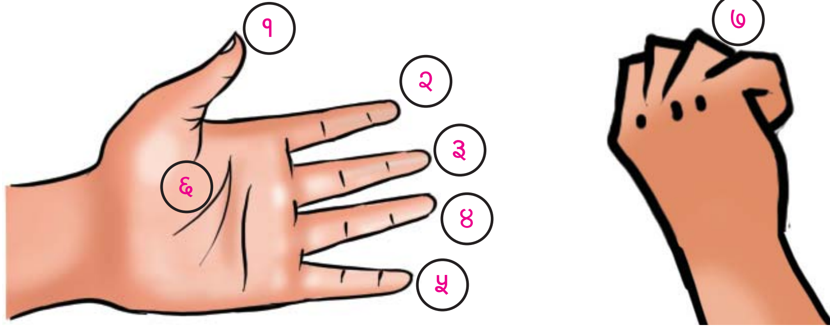
३. खाली ठाउँमा मिल्ने वर्ण भर्नुहोस् :

(नासिका, चिबुकम्, रसना, नयनम्, कपोलः, पादः, वक्षः)

चिबु--------म् चिबुकम् र--------ना --------यनम्

नासि-------- --------दः व-------- क--------लः

४. सुन्नुहोस्, पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

(१) अङ्गुष्ठः -------------------------- (२) तर्जनी --------------------------

(३) मध्यमा -------------------------- (४) अनामिका --------------------------

(५) कनिष्ठा -------------------------- (६) करतलम् --------------------------

(७) मुष्टिः --------------------------

५. शरीरका अङ्गको नाममा 'मम' जोडेर लेख्नुहोस् :

यथा - ------------ केशः । मम केशः ।

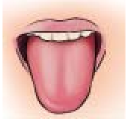
------------ शिरः । ------------ कपोलः । ------------ दन्तः ।

------------ कण्ठः । ------------ स्कन्धः । ------------ उदरम् ।

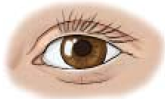
------------ ऊरुः । ------------ पादतलम् । ------------ जानु ।

------------ मुखम् । ------------ नासिका ।

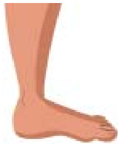
६. जोडा मिलाउनुहोस् :

नयनम्

हस्तः

पादः

रसना

नमस्कारः

नासिका

कर्णः

७. उही अर्थ दिने शब्दहरू पढ्नुहोस् :

चिबुकम् - हनुः
रसना - जिह्वा
उदरम् - जठरम्

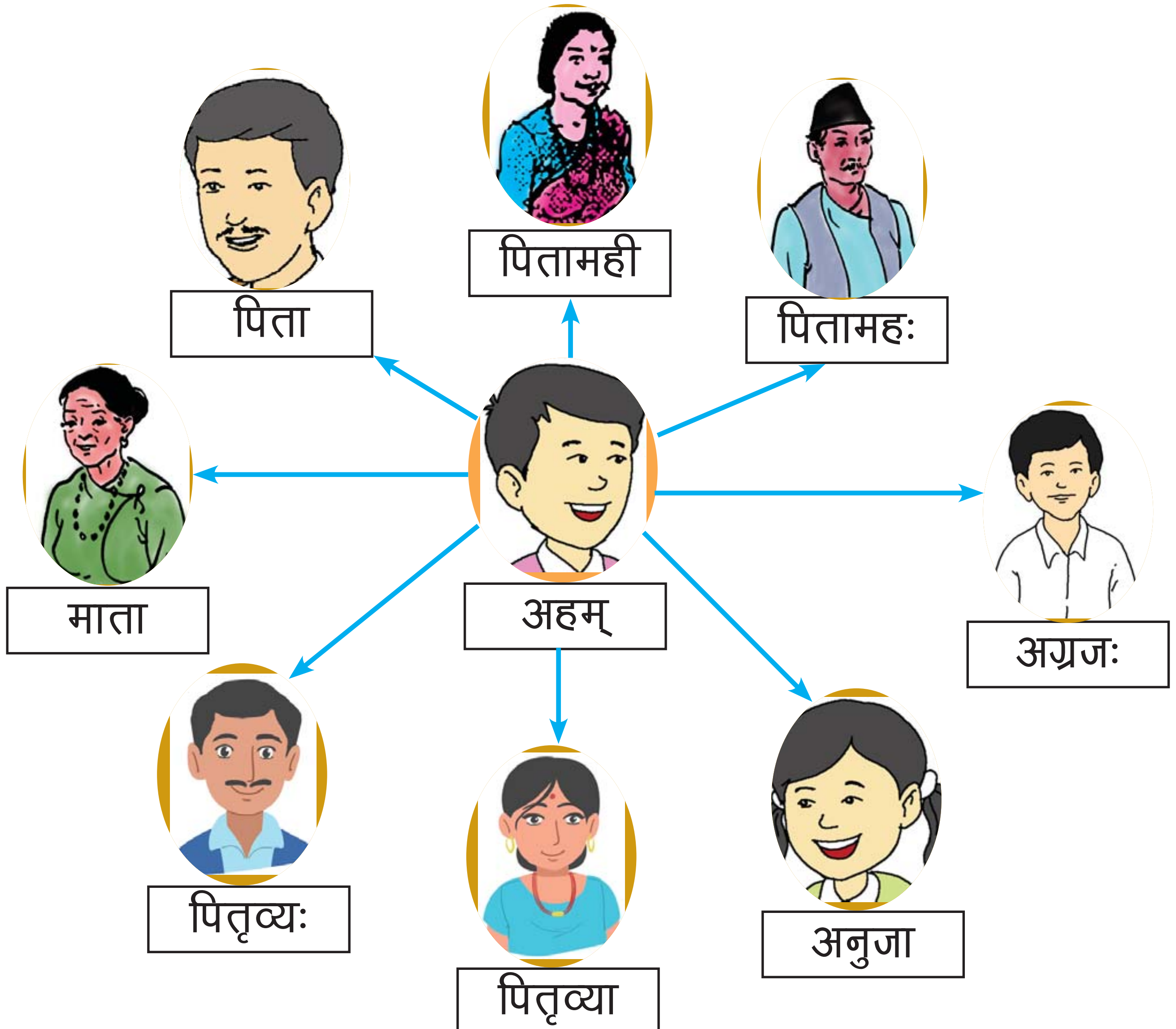
करः - हस्तः
कटिः - श्रोणिः
शिरः - मस्तकम्

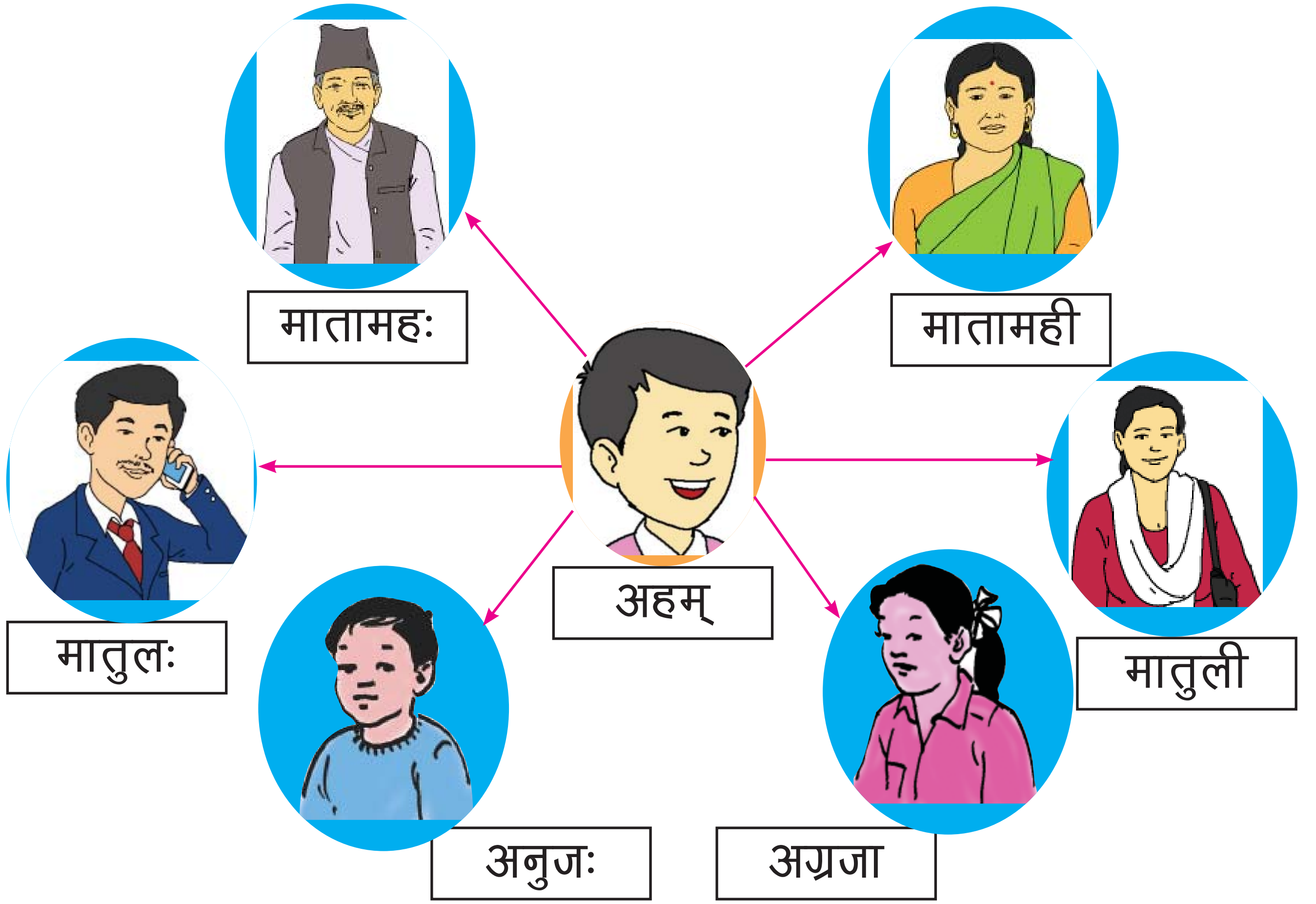
चतुर्विंशः पाठः

अहम् - म (I)	पितुः - बुबाको (Father's)	जननी/माता - आमा (Mother)
मातुः - आमाको (Mother's)	पितामहः - हजुरबुबा (Grandfather)	पितामहस्य - हजुरबुबाको (Grandfather's)
अस्ति - छ/हो (Is)	नास्ति - छैन/होइन (No)	पितृव्यः - काका (Uncle)
पितृव्या - काकी (Aunt)	पितामही - हजुरआमा (Grandmother)	अग्रजः/भ्राता - दाजु (Elder brother)
मातुलः - मामा (Maternal uncle)	अग्रजा/भगिनी - दिदी (Elder sister)	अनुजः/भ्राता - भाइ (Younger brother)
अपि - पनि (Too)	अनुजा/भगिनी - बहिनी (Younger sister)	पुत्री/दुहिता - छोरी (Daughter)
मातुली - माइजू (Maternal aunt)	पुत्रः/सुतः - छोरो (Son)	पिता/जनकः - बुबा (Father)
पतिः - पति (Husband)	भ्रातुः - दाजु वा भाइको (Brother's)	

मातामहः - मामाघरको हजुरबुबा (Maternal grandfather) मातामही - मामाघरकी हजुरआमा (Mother's mother)

१. चित्र हेरी नाम भन्नुहोस् :

२. सुन्नुहोस् र पढ्नुहोस् :

मम माता । मम पिता । मम पितामहः । मम पितामही । मम पितृव्यः । मम पितृव्या । मम अग्रजः । मम अग्रजा । मम अनुजः । मम अनुजा । मम मातामहः । मम मातामही । मम मातुलः । मम मातुली । मम परिवारः । मम लघुपरिवारः । मम बृहत्परिवारः ।

३. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

(क) अहम् केशवः । मम नाम केशवः । मम पितुः नाम माधवः । अहम् पुत्रः । अहम् मातुः पुत्रः । अहम् पितुः पुत्रः । अहम् पुरुषः ।

(ख) अहम् लता । मम नाम लता । मम मातुः नाम शारदा । अहम् पुत्री । अहम् मातुः पुत्री । अहम् पितुः पुत्री । अहम् नारी ।

३. खाली ठाउँमा नाम लेख्नुहोस् :

मम नाम ---------------------------------- अस्ति ।

मम मातुः नाम ---------------------------------- अस्ति ।

मम पितुः नाम ---------------------------------- अस्ति ।

४. उदाहरण पढ्नुहोस् र खाली ठाउँमा उपयुक्त शब्द लेख्नुहोस् :

मम नाम केशवः अस्ति । अहम् छात्रः अस्मि ।

मम नाम लता अस्ति । अहम् छात्रा अस्मि ।

मम नाम ---------------------- अस्ति । अहम् ---------------------- अस्मि ।

मम मातुः नाम शारदा अस्ति । सा शिक्षिका अस्ति ।

मम पितुः नाम माधवः अस्ति । सः गायकः अस्ति ।

मम मातुः नाम ------------------- अस्ति । सा ----------------- अस्ति ।

मम पितुः नाम ------------------- अस्ति । सः ------------------- अस्ति ।

५. सुन्नुहोस् र आफ्ना परिवारका आधारमा (√) वा (×) लेख्नुहोस् :

मम पिता अस्ति । ☐	मम माता अस्ति । ☐
मम अनुजः अस्ति । ☐	मम अनुजा नास्ति । ☐
मम अग्रजः नास्ति । ☐	मम अग्रजा अस्ति । ☐
मम पितामहः अस्ति । ☐	मम पितामही नास्ति । ☐
मम मातामहः नास्ति । ☐	मम मातामही अस्ति । ☐
मम पितृव्यः अस्ति । ☐	मम पितृव्या नास्ति । ☐
मम मातुलः नास्ति । ☐	मम मातुली अस्ति । ☐

६. उही अर्थ दिने शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

पिता	जनकः	--------------------	--------------------
माता	जननी	--------------------	--------------------
अग्रजः	भ्राता	--------------------	--------------------
अनुजः	भ्राता	--------------------	--------------------
अग्रजा	भगिनी	--------------------	--------------------
अनुजा	भगिनी	--------------------	--------------------
पुत्री	दुहिता	--------------------	--------------------
पुत्रः	सुतः	--------------------	--------------------

७. तालिकामा दिइएका शब्द मिलाउनुहोस् र वाक्य बनाउनुहोस् :

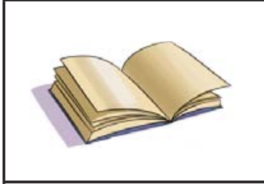
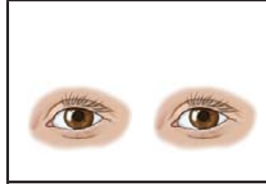
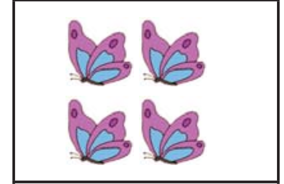
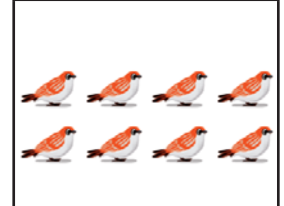
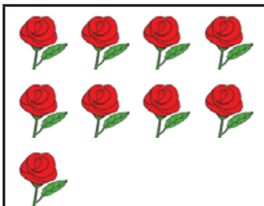
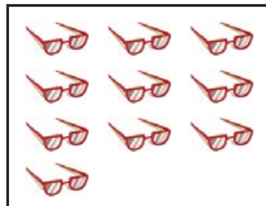
पिता	मम जनकः	अस्ति ।
	भ्रातुः अपि जनकः	
	भगिन्याः अपि जनकः	
	पितृव्यस्य भ्राता	
	मातुः पतिः	
	पितामहस्य पुत्रः	
	पितामह्याः अपि पुत्रः	

बुबा मेरा जन्मदाता हुनुहुन्छ । बुबा भाइका पनि जन्मदाता हुनुहुन्छ । बुबा बहिनीका पनि जन्मदाता हुनुहुन्छ । बुबा काकाका दाजु हुनुहुन्छ । बुबा आमाका पति हुनुहुन्छ । बुबा हजुरबुबाका छोरा हुनुहुन्छ । बुबा हजुरआमाका पनि छोरा हुनुहुन्छ ।

पञ्चविंशः पाठः

एकम् - एक (One)
द्वे - दुई (Two)
त्रीणि - तीन (Three)
चत्वारि - चार (Four)
पञ्च - पाँच (Five)
षट् - छ (Six)
सप्त - सात (Seven)
अष्ट - आठ (Eight)
नव - नौ (Nine)
दश - दश (Ten)
देवः - देवता (God)
समः - जोर (Even)
विषमः - बिजोर (Odd)
गोलाकारः - गोलो आकार (Circle)
त्रिभुजः - त्रिभुज (Triangle)
आयताकारः - आयत आकार (Rectangular)
वर्गाकारः - वर्गाकार (Square)

१. चित्र हेरी सङ्ख्या भन्नुहोस् :

 एकम्	 द्वे	 त्रीणि	 चत्वारि
 पञ्च	 षट्	 सप्त	 अष्ट
 नव	 दश		

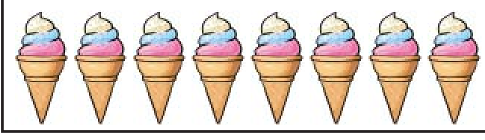
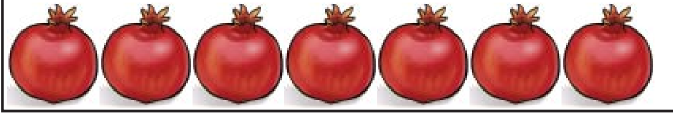
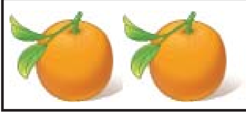
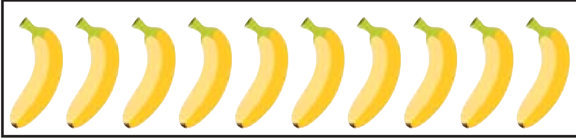
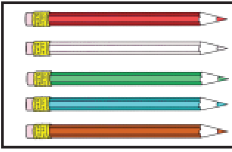
२. शब्द पढ्नुहोस् र मिल्ने अङ्क लेख्नुहोस् :

एकम् ------------ द्वे ------------ त्रीणि ------------ चत्वारि ------------

पञ्च ------------ षट् ------------ सप्त ------------ अष्ट ------------

नव ------------ दश ------------

३. चित्रमा सङ्ख्या गन्नुहोस् र मिल्ने शब्दसँग जोडा मिलाउनुहोस् :

	द्वे
	दश
	सप्त
	त्रीणि
	अष्ट
	पञ्च

४. शब्द पढ्नुहोस् र मिल्ने अङ्कमा ठाडो धर्कासित जोडा मिलाउनुहोस् :

एकम्	४ (IIII)
द्वे	७ (IIIIIII)
त्रीणि	५ (IIIII)
चत्वारि	१ (I)
पञ्च	१० (IIIIIIIIII)
षट्	२ (II)
सप्त	६ (IIIIII)
अष्ट	३ (III)
नव	८ (IIIIIIII)
दश	९ (IIIIIIIII)

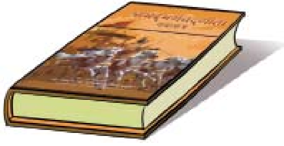
५. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

एकः करः । द्वौ करौ । त्रयः कराः । चत्वारः पादाः । पञ्च खगाः । षट् वृक्षाः । सप्त अजाः । अष्ट बालकाः । नव शुनकाः । दश देवाः ।

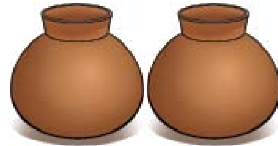
६. शिक्षकको सहयोग लिई खाली ठाउँमा मिल्ने शब्द लेख्नुहोस् :

एकः देवः ।	(देवः, देवौ, देवाः)
द्वौ ------------------- ।	(हस्तः, हस्तौ, हस्ताः)
त्रयः ------------------- ।	(पाठः, पाठौ, पाठाः)
चत्वारः ------------------- ।	(वृक्षः, वृक्षौ, वृक्षाः)
पञ्च ------------------- ।	(पाण्डवः, पाण्डवौ, पाण्डवाः)
सप्त ------------------- ।	(वासरः, वासरौ, वासराः)
नव ------------------- ।	(ग्रहः, ग्रहौ, ग्रहाः)

७. चित्र गन्नुहोस् र शब्द पढ्नुहोस् :

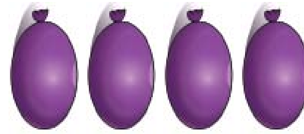
विषमः

समः

विषमः

समः

८. अङ्क जनाउने शब्द लेख्नुहोस् :

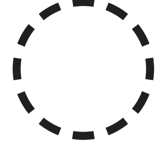
१ --------------- २ --------------- ३ --------------- ४ ---------------

५ --------------- ६ --------------- ७ --------------- ८ ---------------

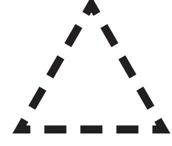
९ --------------- १० ---------------

९. थोप्ला जोडी आकृति बनाउनुहोस् र रङ भर्नुहोस् :

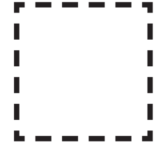
गोलाकारः

त्रिभुजाकारः

वर्गाकारः

आयताकारः

१०. चित्रमा के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

षड्विंशः पाठः

निरवकरम् - सरसफाइ (Cleaning)
सिञ्चनम् - सिँचाइ (Irrigation)
खननम् - खन्ने काम (Digging)
सहकार्यम् - सँगै गर्ने काम (Collaboration)
शयनम् - सुत्ने काम (Sleeping)
गीतम् - गीत (Song)
पचनम् - पकाउने काम (Cooking)
स्नानम् - नुहाउने काम (Bath)
क्रयणम् - किन्ने काम (Buying)
प्रातः - बिहान (Morning)
किम् - के (What)
भ्रमणम् - घुमघाम (Walking)
प्रक्षालनम् - पखाल्ने काम (Washing)
पूजनम् - पूजा गर्ने काम (Worship)
सहयोगः - सहयोग (Support)
कः - को (Who)
कथा - कथा (Story)

१. सुन्नुहोस् र शब्दको उच्चारण गर्नुहोस् :

पचनम्

निरवकरम्

सिञ्चनम्

स्नानम्

पूजनम्

प्रक्षालनम्

भोजनम्

खननम्

क्रयणम्

सहकार्यम्

२. पढ्नुहोस् र के मिल्यो ? के मिलेन ? भन्नुहोस् :

मम गृहम् अस्ति । मम परिवारः अत्र वसति । परिवारे षट् जनाः सन्ति । प्रातः स्नानम् भवति । प्रातः भ्रमणम् च भवति । अग्रजा गीताम् पठति । सा माम् अपि पाठयति ।

माता देवपूजनम् करोति । वयम् अपि वन्दनम् कुर्मः । माता भोजनम् पचति । वयम् खादामः । पिता प्रक्षालनम् करोति । सः वाटिकाम् सिञ्चति च । अहम् निरवकरम् करोमि । अध्ययनम् च करोमि । अनुजा मम सहयोगम् करोति । दिवा आवाम् विद्यालयम् गच्छावः । रात्रौ पितामही कथाम् कथयति । वयम् कथाम् शृण्मः । वयम् दूरदर्शनम् पश्यामः । ततः वयम् शयनम् कुर्मः ।

मेरो घर छ । यहाँ मेरो परिवार बस्छ । परिवारमा छ जना छन् । बिहान नुहाइन्छ । बिहान घुमिन्छ पनि । दिदी गीता पढ्नुहुन्छ । उहाँले मलाई पनि पढाउनुहुन्छ ।
आमा देवताको पूजा गर्नुहुन्छ । हामी पनि वन्दना गर्छौं । आमा खाना पकाउनुहुन्छ । हामी खान्छौं । बुबा भाँडा माझ्नुहुन्छ । उहाँ बगैंचामा पानी हाल्नुहुन्छ । म सरसफाइ गर्छु, पढ्छु पनि । बहिनी मलाई सहयोग गर्छिन् । दिउँसो हामी दुई विद्यालय जान्छौं । राति हजुरआमा कथा भन्नुहुन्छ । हामी कथा सुन्छौं । हामी टेलिभिजन हेर्छौं । त्यसपछि हामी सुत्छौं ।

३. मिल्ने शब्द र चित्रको जोडा मिलाउनुहोस् :

क्रीडनम्

पठनम्

सिञ्चनम्

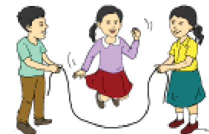
निरवकरम्

पचनम्

प्रक्षालनम्

४. वाक्य पढेर सार्नुहोस् :

अग्रजा गीताम् पठति । --

माता देवपूजनम् करोति । --

वयम् वन्दनम् कुर्मः । --

पिता वाटिकाम् सिञ्चति । --

सायम् अनुजः क्रीडति । --

वयम् शयनम् कुर्मः । --

पितामही कथाम् कथयति । --

५. पढ्नुहोस् र शिक्षकको सहयोग लिई खाली ठाउँ भर्नुहोस् :

पठनम् करोति - पठति ।	खादनम् करोति - खादति ।
पठनम् करोमि - पठामि ।	खादनम् करोमि - खादामि ।
गमनम् करोति - गच्छति ।	गमनम् करोमि - ------------ ।
श्रवणम् करोति - शृणोति ।	श्रवणम् करोमि - ------------ ।
पचनम् करोति - ------------ ।	पचनम् करोमि - पचामि ।
सिञ्चनम् करोति - ------------ ।	सिञ्चनम् करोमि - सिञ्चामि ।
पूजनम् करोति - पूजयति ।	पूजनम् करोमि - ------------ ।
खननम् करोति - खनति ।	खननम् करोमि - ------------ ।
क्रीडनम् करोति - ------------ ।	क्रीडनम् करोमि - क्रीडामि ।

६. चित्र हेर्नुहोस्, उदाहरण पढ्नुहोस् र कोष्ठको शब्द प्रयोग गरेर प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

(क) माता किम् करोति ? (करतलवादनम्)

माता करतलवादनम् करोति ।

(ख) भारवाहः किम् करोति ? (भारवहनम्)

-- ।

(ग) अश्वः किम् करोति ? (धावनम्)

-- ।

(घ) बालिका किम् करोति ? (नृत्यम्)

-- ।

७. कसले के लगाएको छ ? भन्नुहोस् :

सप्तविंशः पाठः

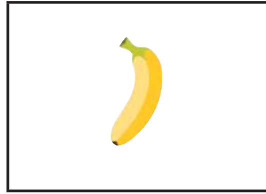
सूपः - दाल (Pulse)
ओदनः - भात (Boiled rice)
नवनीतम् - नौनी (Butter)
आम्रम् - आँप (Mango)
द्राक्षा - अङ्गुर (Grapes)

व्यञ्जनम् - तरकारी (Vegetables)
रोटिका - रोटी (Bread)
पानीयम् - पानी (Water)
पनसम् - कटहर (Jack fruit)
ततः - त्यसपछि (After that)

उपसेचनकम् - अचार (Pickle)
दधि - दही (Yoghurt)
सेवम् - स्याउ (Apple)
नारिकेलम् - नरिवल (Coconut)
गत्वा - गएर (After going)

१. चित्रका नाम भन्नुहोस् :

ओदनः

कदली

सूपः

दुग्धम्

आम्रम्

उपसेचनकम्

दधि

द्राक्षा

२. पाठ पढी साथीलाई सुनाउनुहोस् :

अहम् प्रातः झटिति उत्तिष्ठामि । ततः स्नानम् करोमि । हस्तौ पादौ वदनम् च प्रक्षालयामि । वाटिकाम् गत्वा पुष्पसङ्कलनम् करोमि ।

अहम् अनुजेन सह मिलित्वा गणेशम् पूजयामि । ततः अहम् पानीयम् पिबामि । अहम् फलम् खादामि । अहम् दुग्धम् च पिबामि । पाठम् पत्रिकाम् च पठामि । अहम् भोजनम् खादामि । ततः अनुजेन सह विद्यालयम् गच्छामि ।

म बिहान छिट्टै उठ्छु । त्यसपछि नुहाउँछु । हात, खुट्टा र मुख धुन्छु । बगैँचामा गएर फूल टिप्छु । म भाइसँग मिलेर गणेशको पूजा गर्छु । त्यसपछि पानी पिउँछु । म फलफूल खान्छु । म दुध पनि पिउँछु । पाठ र पत्रपत्रिका पढ्छु । म खाना खान्छु । त्यसपछि भाइसँग विद्यालय जान्छु ।

३. मिल्ने शब्दसँग जोडा मिलाउनुहोस् :

सेवम्

घृतम्

शाकम्

पानीयम्

दुग्धम्

नारङ्गम्

४. तपाईंले खाने गरेका खाद्यवस्तुमा 'खादामि' र खाने नगरेका खाद्यवस्तुमा 'न खादामि' लेख्नुहोस् :

ओदनम् - खादामि

पूगीफलम् - न खादामि

पनसम् - --------------------

सेवम् - --------------------

उपसेचनकम् - --------------------

दधि - --------------------

नारिकेलम् - --------------------

आमलकम् - --------------------

कदलीम् - --------------------

इक्षुम् - --------------------

५. फललाई 'फलम्' र अन्य खानेकुरालाई 'भोजनम्' समूहमा लेख्नुहोस् :

ओदनः	सूपः	कदली	पानीयम्	पनसम्
नारिकेलम्	आम्रम्	सेवम्	उपसेचनकम्	शाकम्
आमलकम्	घृतम्	रोटिका	पूगीफलम्	व्यञ्जनम्
नवनीतम्	दधि	द्राक्षा	इक्षुः	नारङ्गम्

फलम्	भोजनम्
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------
----------	----------

६. उदाहरण हेर्नुहोस् र वाक्य बनाउनुहोस् :

सेवम् - अहम् सेवम् खादामि ।

व्यञ्जनम् - अहम् ---------- खादामि । घृतम् - ----------

दधि - ---------- नवनीतम् - ----------

पानीयम् - अहम् पानीयम् पिबामि । दुग्धम् - ----------

अष्टाविंशः पाठः

त्वम् - तिमी (You)
कस्य - कसको (Whose)
वा - अथवा (Or)
लेखनफलकम् - पाटी (Board)
तत् - त्यो (That)
रविवासरः - आइतबार (Sunday)
सोमवासरः - सोमबार (Monday)
मङ्गलवासरः - मङ्गलबार (Tuesday)
ह्यः - हिजो (Yesterday)
अद्य - आज (Today)
बुधवासरः - बुधबार (Wednesday)
शनिवासरः - शनिबार (Saturday)
गुरुवासरः - बिहिबार (Thursday)
शुक्रवासरः - शुक्रबार (Friday)
परश्वः - पर्सि (The day after tomorrow)
प्रपरह्यः - झन् अस्ति (Two days before yesterday)
श्वः - भोलि (Tomorrow)
परह्यः - अस्ति (The day before yesterday)
प्रपरश्वः - निकोर्सि (Two days after tomorrow)

१. शिक्षकसँगै गाउनुहोस् :

कः त्वम् बालः ? लक्ष्मीप्रसादः ।

कस्य पुत्रः ? रामशरणस्य ॥

किम् करोषि ? पठनक्रीडनम् ।

हस्ते किम् तत् ? वादनवाद्यम् ॥

रमा लिखति – अ आ इ ई ।

कृष्णः लिखति – क ख ग घ ॥

किम् तत् लिखितम् ? च छ ज झ ।

किम् वा लिखसि ? ट ठ ड ढ ॥

त्वम् किम् पठसि ? त थ द ध ।

अद्य किम् वदसि ? प फ ब भ ॥

सुयशः लिखति - य र ल व ।

सुरभिः पठति - श ष स ह ॥

तिमी को हौ बालक ? लक्ष्मीप्रसाद ।
कसका छोरा ? रामशरणको ॥
के गर्छौ ? पढाइ खेलाइ ।
हातमा के छ ? वाद्यवादन ॥
रमा लेख्छिन् अ आ इ ई ।
कृष्ण लेख्छन् क ख ग घ ॥
त्यो के लेख्यौ ? च छ ज झ ।
के पनि लेख्छौ ? ट ठ ड ढ ॥
तिमी के पढ्छौ ? त थ द ध ।
आज के भन्छौ ? प फ ब भ ॥
सुयश लेख्छन् य र ल व ।
सुरभि लेख्छिन् श ष स ह ॥

२. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

रविवासरः सोमवासरः मङ्गलवासरः बुधवासरः
गुरुवासरः शुक्रवासरः शनिवासरः

अद्य शनिवासरः अस्ति । अद्य विद्यालयः न सञ्चलति । अद्य अवकाशः अस्ति । ह्यः शुक्रवासरः आसीत् । श्वः रविवासरः भविता । श्वः विद्यालयः सञ्चलिता । अहम् विद्यालयम् गन्तास्मि ।

आज शनिबार हो । आज विद्यालय खुल्दैन । आज बिदा छ । हिजो शुक्रबार थियो । भोलि आइतबार हो । भोलि विद्यालय खुल्ने छ । म विद्यालय जाने छु ।

३. तालिका हेर्नुहोस् र तालिका भर्नुहोस् :

प्रपरह्यः	परह्यः	ह्यः	अद्य	श्वः	परश्वः	प्रपरश्वः
रविवासरः	सोमवासरः	मङ्गलवासरः	बुधवासरः	गुरुवासरः	शुक्रवासरः	शनिवासरः
-------------	बुधवासरः	गुरुवासरः	शुक्रवासरः	शनिवासरः	रविवासरः	-------------
शनिवासरः	-------------	सोमवासरः	-------------	बुधवासरः	-------------	शुक्रवासरः

शुक्रवासरः	------------	------------	सोमवासरः	------------	------------	गुरुवासरः
------------	------------	------------	गुरुवासरः	------------	------------	------------

४. समूहमा नमिल्ने शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

रविवासरः	गुरुवासरः	श्वः	शुक्रवासरः
सोमवासरः	अद्य	सोमवासरः	शनिवासरः
ह्यः	अद्य	श्वः	बुधवासरः
परश्वः	गुरुवासरः	सोमवासरः	शुक्रवासरः
ह्यः	रविवासरः	गुरुवासरः	बुधवासरः
मङ्गलवासरः	परह्यः	शनिवासरः	सोमवासरः

५. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छान्नुहोस् र प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

प्रपरह्यः	परह्यः	ह्यः	अद्य	श्वः	परश्वः	प्रपरश्वः
रविवासरः	सोमवासरः	मङ्गलवासरः	बुधवासरः	गुरुवासरः	शुक्रवासरः	शनिवासरः

(क) अद्य सोमवासरः । ह्यः कः वासरः ?
ह्यः -------------------- । (रविवासरः, मङ्गलवासरः)

(ख) अद्य सोमवासरः । श्वः कः वासरः ?
श्वः -------------------- । (रविवासरः, मङ्गलवासरः)

(ग) अद्य शुक्रवासरः । ह्यः कः वासरः ? श्वः कः वासरः ?
ह्यः -------------------- । श्वः -------------------- । (शनिवासरः, गुरुवासरः)

(घ) अद्य बुधवासरः । ह्यः कः वासरः ? परह्यः कः वासरः ?
ह्यः ----------------- । परह्यः ------------। (मङ्गलवासरः, सोमवासरः)

ऊनत्रिंशः पाठः

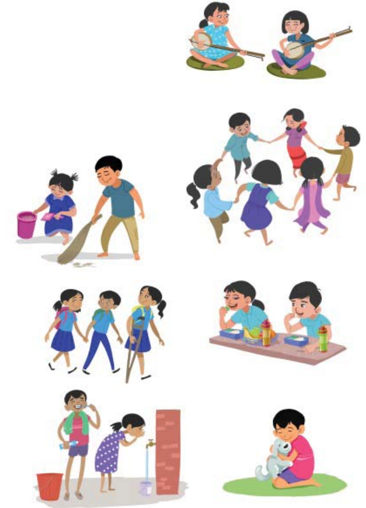
अतः - यसकारण (Therefore)	जगत् - संसार (World)	कार्यम् - काम (Work)
अस्तम् - अस्ताउनु (Set)	अन्धकारः - अँध्यारो (Dark)	शयनम् - सुत्नु (Sleep)
गृहकार्यम् - गृहकार्य (Homework)	सर्वे - सबै (All)	इदानीम् - अहिले (Now)
पूर्वसमयः - पहिलेको समय (Previous time)	अपरसमयः - पछिको समय (Coming time)	ततः - त्यसपछि (There after)

१. सुन्नुहोस् र शब्द उच्चारण गर्नुहोस् :

उदेति कुर्वन्ति गच्छति गच्छामि

आगच्छन्ति प्रकाशयति सञ्चलति

२. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

प्रातः सूर्यः उदेति । अहम् दन्तधावनम् ईशप्रार्थनम् च करोमि । व्यायामम् निरवकरम् च करोमि । दिवा सूर्यः जगत् प्रकाशयति । सर्वे कार्यम् कुर्वन्ति । अहम् विद्यालयम् गच्छामि । तत्र पठामि क्रीडामि च । सायम् सूर्यः अस्तम् गच्छति । सर्वे गृहम् आगच्छन्ति । अहम् गृहकार्यम् करोमि । रात्रौ अन्धकारः भवति । जनाः शयनम् कुर्वन्ति । अहम् अपि शयनम् करोमि ।

बिहान सूर्य उदाउँछ । म दाँत माझ्छु र ईश्वरको प्रार्थना गर्छु । कसरत र सरसफाइ पनि गर्छु । दिनमा सूर्यले संसारलाई उज्यालो पार्छ । सबै जना काम गर्छन् । म विद्यालय जान्छु । त्यहाँ पढ्छु र खेल्छु । साँझमा सूर्य उदाउँछ । सबै जना घरमा आउनुहुन्छ । म गृहकार्य गर्छु । राति अँध्यारो हुन्छ । मानिसहरू सुत्छन् । म पनि सुत्छु ।

३. शब्दको अर्थ पढ्नुहोस् र भन्नुहोस् :

प्रातः - सूर्योदयस्य समयः

दिवा - प्रकाशमयः समयः

सायम् - सूर्यास्तस्य समयः

रात्रौ - अन्धकारमयः समयः

४. सुन्नुहोस्, शब्द उच्चारण गर्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

अतः ------------------ ततः --------------------- अपि ---------------------------

तत्र ------------------ जनाः ------------------- जगत् -------------------------

शयनम् ------------- अस्तम् ---------------- गृहम् ---------------------------

सर्वे ------------------ गृहकार्यम् ------------ सूर्यदर्शनम् -------------------

५. शिक्षकको सहयोग लिई खाली ठाउँ भर्नुहोस् :

पूर्वसमयः	इदानीम्	अपरसमयः
प्रातः	दिवा	सायम्
सायम्	रात्रौ	....
....	प्रातः	....

६. जोडा मिलाउनुहोस् र वाक्य बनाई कापीमा लेख्नुहोस् :

अवकाशे विद्यालयः	उदेति ।
रात्रौ अहम्	न सञ्चलति ।
प्रातः सूर्यः	अस्तम् गच्छति ।
सायम् सूर्यः	शयनम् करोमि ।

७. पढ्नुहोस् र कापीमा सार्नुहोस् :

अहम् प्रातः षड्वादने उत्तिष्ठामि । ततः शौचालयम् गच्छामि । मुखप्रक्षालनम् करोमि । पुस्तकम् पठामि । भोजनम् करोमि । नववादने विद्यालयम् गच्छामि । विद्यालये वयम् पठामः । तत्र कक्षाकार्यम् कुर्मः ।

अहम् त्रिवादने गृहम् आगच्छामि । अल्पाहारम् खादामि । गृहकार्यम् करोमि । दूरदर्शनम् पश्यामि । वयम् संवादम् कुर्मः । अहम् दुग्धम् पिबामि । अष्टवादने शयनम् करोमि ।

म बिहान छ बजे उठ्छु । त्यसपछि शौचालय जान्छु । मुख धुन्छु । पुस्तक पढ्छु । भोजन गर्छु । नौ बजे विद्यालय जान्छु । विद्यालयमा हामी पढ्छौँ । त्यहाँ कक्षाकार्य गर्छौँ । म तीन बजे घर आउँछु । खाजा खान्छु । गृहकार्य गर्छु । टेलिभिजन हेर्छु । हामी कुराकानी गर्छौँ । म दुध पिउँछु । आठ बजे सुत्छु ।

८. शिक्षकको सहयोग लिई तालिकाबाट वाक्य बनाई कापीमा लेख्नुहोस् :

अहम्	विद्यालयम् स्नानम् शयनम् दन्तधावनम् प्रातर्भ्रमणम् दूरदर्शनम् पुस्तकम्	करोमि । गच्छामि । पठामि । पश्यामि ।

९. चित्रमा के के छन् ? भन्नुहोस् :

त्रिंशः पाठः

देवालयः - मन्दिर (Temple)
कूपः - कुवा (Well)
जलम् - पानी (Water)
मार्गः - बाटो (Road)
स्वच्छीकरणम् - सफाइ (Cleaning)
गोशाला - गाई पाल्ने ठाउँ (Cowshed)
स्थलम् - जमिन (Land)
सामुदायिकभवनम् - सामुदायिक भवन (Community building)
आश्रमः - आश्रम (Abode of hermit)
पर्यावरणम् - वातावरण (Environment)
समुदायः - समुदाय (Community)

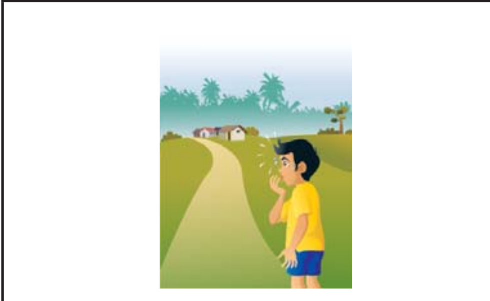
१. सुन्नुहोस् र शब्दको उच्चारण गर्नुहोस् :

स्वच्छीकरणम् जलम् स्थलम् देवालयः विद्यालयः
सामुदायिकभवनम् गोशाला आश्रमः समुदायः कूपः मार्गः

२. सफा राख्न के के गर्नुपर्ला ? अनुमान गरी भन्नुहोस् :

गृहस्य स्वच्छीकरणम्

कूपस्य स्वच्छीकरणम्

मार्गस्य स्वच्छीकरणम्

जलस्य स्वच्छीकरणम्

३. शब्द पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

जलम्	----------------	स्थलम्	----------------
देवालयः	----------------	विद्यालयः	----------------
सामुदायिकभवनम्	----------------	गोशाला	----------------

आश्रमः ----------------- कूपः -----------------

मार्गः ----------------- समुदायः -----------------

४. चित्र हेर्नुहोस् र भइरहेका काम भन्नुहोस् :

५. उदाहरण हेर्नुहोस् र खाली ठाउँमा 'स्वच्छम्' वा 'स्वच्छः' शब्द लेख्नुहोस् :

यथा - स्वच्छम् जलम् । स्वच्छः देवालयः ।

-------------------- मार्गः । -------------------- गृहम् ।

-------------------- आश्रमः । -------------------- स्थलम् ।

-------------------- भवनम् । -------------------- विद्यालयः ।

-------------------- कूपः । -------------------- पर्यावरणम् ।

६. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

अद्य मम जन्मोत्सवः अस्ति । अहम् पञ्चमे वर्षे प्रविष्टः अस्मि । अहम् स्नानम् करोमि । मातरम् पितरम् च नमामि । तयोः आशीर्वचनम् स्वीकरोमि । अग्रजानाम् अभिवादनम् करोमि । ततः ईशप्रार्थनम् करोमि । गुरुवन्दनम् च करोमि ।

ततः मन्दिरम् गच्छामि । देवपूजनम् करोमि । तत्र दानम् करोमि । दिवा विद्यालयम् गच्छामि । तत्र शिक्षकाणाम् आशीर्वचनम् स्वीकरोमि । मित्राणाम् शुभकामनाम् च स्वीकरोमि । सायम् समुदायस्य जनाः गृहम् आगच्छन्ति । तेषाम् स्वागतम् करोमि । तेषाम् शुभकामनाम् स्वीकरोमि । तेषाम् सत्कारम् करोमि ।

आज मेरो जन्मोत्सव हो । म पाँच वर्षमा प्रवेश गरेको छु । म नुहाउँछु । आमाबुबालाई ढोग्छु । उहाँहरूको आशीर्वाद स्विकार्छु । दाजुदिदीलाई नमस्कार गर्छु । त्यसपछि ईश्वरको प्रार्थना गर्छु । गुरुको वन्दना गर्छु । त्यसपछि मन्दिर जान्छु । देउताको पूजा गर्छु । त्यहाँ दान दिन्छु । दिउँसो विद्यालय जान्छु । त्यहाँ शिक्षकहरूबाट आशीर्वाद लिन्छु । साथीको शुभकामना स्विकार्छु । साँझमा छरछिमेकी घरमा आउनुहुन्छ । उहाँहरूलाई स्वागत गर्छु । उहाँहरूको शुभकामना स्विकार्छु । उहाँहरूको सत्कार गर्छु ।

प्रश्नाः

(क) अद्य अहम् कतमे वर्षे प्रविष्टः अस्मि ?

(ख) अहम् केषाम् अभिवादनम् करोमि ?

(ग) सायम् के गृहम् आगच्छन्ति ?

एकत्रिंशः पाठः

स्वागतम् - स्वागत (Welcome)
अभिवादनम् - नमस्कार (Greeting)
कार्यम् - काम (Work)
परिचयः - परिचय (Introduction)
उपवेशः - बैठक (Meeting)
भाषणम् - भाषण (Speech)
प्रचारः - प्रचार (Publicity)
सहभागिता - सहभागिता (Participation)
शान्तिः - शान्ति (Peace)
एषः - यो (This)
सः - त्यो (That)
प्रतिवेशी - छिमेकी (Neighbour)
विमर्शनम् - छलफल (Discussion)
निर्णयः - निर्णय (Decision)
सहकार्यम् - सहकार्य (Collaboration)
सहपाठी - सहपाठी (Class fellow)
सहक्रीडनम् - सँगै खेल्ने काम (Playing together)
सहभोजनम् - सँगै खाने काम (Collective feasting)

१. दुई चित्रमा के के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

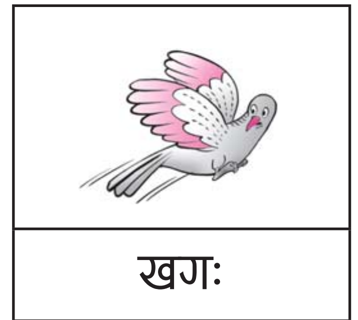

२. नजिकको चित्रलाई 'एषः' र टाढाको चित्रलाई 'सः' लेख्नुहोस् :

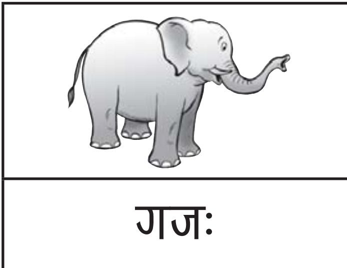

शङ्खः

१. एषः .... शङ्खः ।
२. सः .... खगः ।

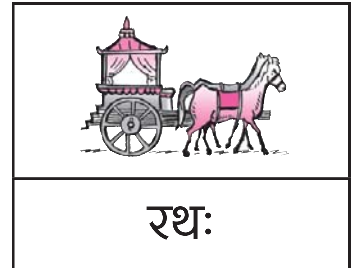

खगः

गजः

१. .... ।
२. .... ।

रथः

३. पढ्नुहोस् र उत्तर भन्नुहोस् :

एषः केशवः अस्ति । एषः मम प्रतिवेशी अस्ति । केशव मम मित्रम् च अस्ति ।

एतद् मम गृहम् अस्ति । तद् केशवस्य गृहम् अस्ति । आवाम् प्रतिदिनम् सायम् मिलावः । वार्तालापम् क्रीडनम् च कुर्वः । आवयोः गृहे समीपम् स्तः । मम परिवारे षट् सदस्याः सन्ति । केशवस्य परिवारे चत्वारः सदस्याः सन्ति । द्वयोः परिवारयोः मेलनम् अस्ति । आवाम् परस्परम् साहाय्यम् कुर्वः ।

> यो केशव हो । यो मेरो छिमेकी हो । केशव मेरो साथी पनि हो । यो मेरो घर हो । त्यो केशवको घर हो । हामी साँझमा दिनदिनै भेट हुन्छौँ । कुराकानी गर्छौँ र खेल्छौँ । हाम्रा घर नजिकै छन् । मेरो परिवारमा छ जना छन् । केशवको परिवारमा चार जना छन् । दुवै परिवारमा मिलाप छ । हामी एकअर्कालाई सहयोग गर्छौँ ।

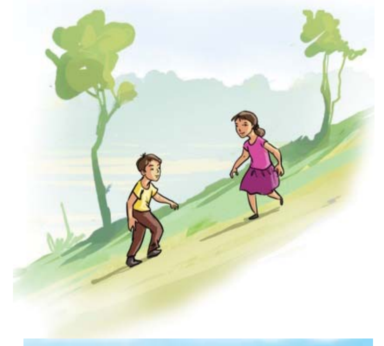
(क) केशवः कस्य प्रतिवेशी अस्ति ? (ख) आवाम् कदा मिलावः ?

(ग) कस्य परिवारे चत्वारः सदस्याः सन्ति ?

४. पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

स्वागतम्	----------------------	अभिवादनम्	----------------------
परिचयः	----------------------	उपवेशः	----------------------
विमर्शनम्	----------------------	योजना	----------------------
निर्णयः	----------------------	भाषणम्	----------------------
प्रचारः	----------------------	शान्तिः	----------------------
सहभागिता	----------------------	सहकार्यम्	----------------------
प्रतिवेशी	----------------------	सहपाठी	----------------------
सहभोजनम्	----------------------	सहक्रीडनम्	----------------------

५. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

अहम् उमेशः अस्मि । सः महेशः अस्ति । महेशः मम मित्रम् अस्ति । सः मम प्रतिवेशी नास्ति । तस्य गृहम् मम समीपम् नास्ति ।

महेशः मम सहपाठी अस्ति । सः चतुरः अस्ति । सः वृथा समयम् न यापयति । सः पठने मम सहायताम् करोति । अहम् अपि तस्य सहायताम् करोमि ।

आवाम् अर्धावकाशे सहभोजनम् कुर्वः । विद्यालये आवाम् सहक्रीडनम् च कुर्वः । अवकाशदिने आवाम् सह एव भ्रमावः । आवाम् प्रियतमे मित्रे स्वः ।

म उमेश हुँ । ऊ महेश हो । महेश मेरो साथी हो । ऊ मेरो छिमेकी होइन । उसको घर मेरो नजिकै छैन । महेश मेरो सहपाठी हो । ऊ बाठो छ । ऊ समय खेर फाल्दैन । उसले पढाइमा मलाई सहयोग गर्छ । म पनि उसलाई सहयोग गर्छु ।
खाजा खाने छुट्टीमा हामी खाजा सँगै खान्छौँ । विद्यालयमा हामी सँगै खेल्छौँ पनि । छुट्टीको दिनमा हामी सँगै डुल्छौँ । हामी अत्यन्तै मिल्ने साथी हौँ ।

(क) कः उमेशस्य प्रतिवेशी नास्ति ?

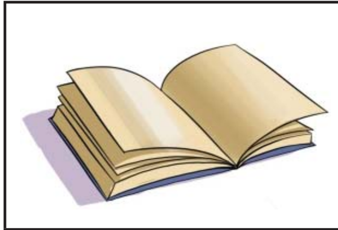
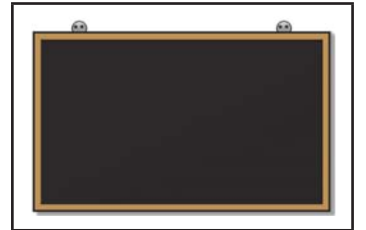
(ख) महेशः कस्य सहपाठी अस्ति ?

(ग) आवाम् कदा सहभोजनम् कुर्वः ?

द्वात्रिंशः पाठः

कक्षा - कक्षा (Class)
पुस्तकम् - किताब (Book)
स्यूतः - झोला (Bag)
कलमम् - कलम (Pen)
क्रीडाक्षेत्रम् - खेल्ने ठाउँ (Play ground)
कापी - कापी (Workbook)
उत्पीठः - खटिया आकारको लामो फर्निचर (Desk)
गणवेशः - सामूहिक पोसाक (Uniform)
दीर्घासन्दः - लामो मेच (Bench)
अङ्कनी - चिह्नक/कलम (Marker)
प्रोञ्छनी - पुछुवा (Duster)
फलकम् - पाटी (Board)

१. चित्रका नाम भन्नुहोस् :

 कक्षा	 क्रीडाक्षेत्रम्	 दीर्घासन्दः
 पुस्तकम्	 अभ्यासपुस्तिका	 उत्पीठः
 स्यूतः	 कलमम्	 फलकम्
 अङ्कनी	 गणवेशः	 प्रोञ्छनी

२. खाली ठाउँमा उपयुक्त वर्ण लेखी शब्द पूरा गर्नुहोस् :

--------- ङ्कनी　　　　क --------- मम्

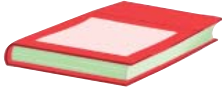
पुस्ति -------------　　　　ग --------- वेशः

प्रोच्छ --------　　　　--------- डाक्षेत्रम्

३. पढ्नुहोस् र सार्नुहोस् :

स्यूतः	-------------------	क्रीडाक्षेत्रम्	-------------------
प्रोञ्छनी	-------------------	उत्पीठः	....
आसन्दः	-------------------	अङ्कनी	....
गणवेशः	-------------------	पुस्तकम्	....

४. चित्र र शब्दको जोडा मिलाउनुहोस् :

उत्पीठः

कलमम्

पुस्तकम्

कक्षा

५. उपयुक्त शब्द छानेर खाली ठाउँमा लेख्नुहोस् :

अङ्कनी	क्रीडाक्षेत्रम्	प्रोञ्छनी	गणवेशः

खेल्ने चउर = ------------------------------

विद्यालयमा लगाउने सामूहिक पोसाक = ------------------------------

पाटीमा लेख्ने कलम = ------------------------------

पाटीमा अक्षर मेट्ने पुछुवा = ------------------------------

६. समूहमा नमिल्ने शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

पुस्तकम्	पुस्तिका	स्थाली
कलमम्	चमसः	अङ्कनी
सेवफलम्	फलकम्	प्रोञ्छनी
आसन्दः	उत्पीठः	पचनपात्रम्

७. कुन वस्तु के गर्न चाहिन्छ ? लेख्नुहोस् :

पठनाय	लेखनाय	क्रीडनाय	वसनाय	पुस्तकवहनाय

यथा - पुस्तकम् = पठनाय

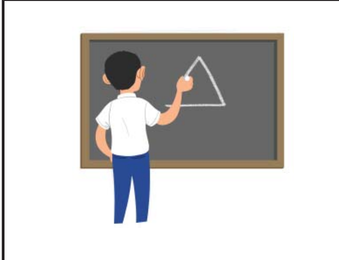
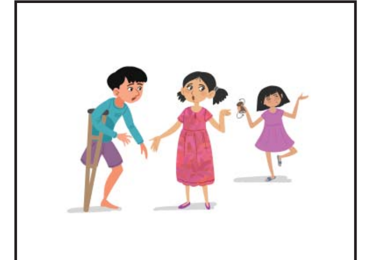
आसन्दः = -------------------- स्यूतः --------------------

क्रीडाक्षेत्रम् = -------------------- कलमम् --------------------

त्रयस्त्रिंशः पाठः

मित्रमेलनम् - साथीसँगको भेटघाट (Friends' meeting)	चित्रनिर्माणम् - चित्र बनाउने काम (Painting)
कार्यालयः - कार्यालय (Office)	नगरम् - सहर (City)
अभिनयः - अभिनय (Acting)	विद्यापीठम् - विद्यापीठ (School/College)
गृहकार्यम् - गृहकार्य (Homework)	वित्तकोषः - बैङ्क (Bank)
गायनम् - गाउने काम (Singing)	प्रशासकः - प्रशासक (Administrator)
क्रीडनम् - खेल्ने काम (Playing)	भ्रमणाय - घुम्नका लागि (For visiting)

१. चित्र हेरी नाम भन्नुहोस् :

		
मित्रमेलनम्	गृहकार्यम्	पठनम्
		
लेखनम्	गायनम्	नृत्यम्
		
क्रीडनम्	अभिनयः	चित्रनिर्माणम्

२. राम्रा अक्षर बनाई कापीमा सार्नुहोस् :

नृत्यम्	वसनम्	मित्रमेलनम्	गृहकार्यम्	अभिनयः
चित्रनिर्माणम्	क्रीडनम्	गायनम्	लेखनम्	पठनम्

३. चित्र हेरेर चिनी खाली ठाउँमा मिल्दो शब्द लेख्नुहोस् :

 = ------------------------------------

 = ------------------------------------

 = ------------------------------------

 = ------------------------------------

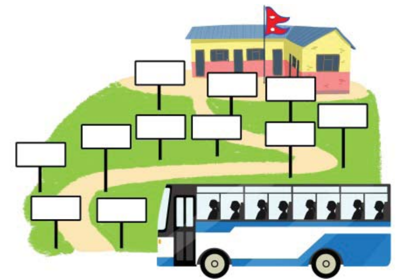
लेखनम्
नृत्यम्
अभिनयः
गृहकार्यम्

४. शिक्षकको सहयोग लिई समूहमा नमिल्ने शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

(क)	गायनम्	नृत्यम्	भोजनम्
(ख)	क्रीडनम्	शयनम्	धावनम्
(ग)	मित्रमेलनम्	पठनम्	लेखनम्
(घ)	अनुकरणम्	अभिनयः	गृहकार्यम्

५. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

मम विद्यालयः गृहस्य समीपे नास्ति । अहम् बसयानेन विद्यालयम् गच्छामि ।अग्रजः विद्यापीठे पठति ।सः द्विचक्रिकया विद्यापीठम् गच्छति । मम पिता प्रशासकः अस्ति । सः द्विचक्रयानेन कार्यालयम् गच्छति ।माता प्राध्यापिका अस्ति । सा कारयानेन महाविद्यालयम् गच्छति । मम अग्रजा भारतदेशस्य काशीविश्वविद्यालये पठति । सा रेलयानेन गमनागमनम् करोति ।

अवकाशसमये वयम् भ्रमणाय बसयानेन पोखरानगरम् गच्छामः । तत्र वयम् सरोवरे उडुपेन भ्रमामः ।

मम मातुलः विदेशेषु व्यवसायम् करोति । सः विमानेन गच्छति आगच्छति च । सः जलयानेन च भ्रमणम् करोति । मातुली वित्तकोषे कार्यम् करोति । तस्याः कार्यालयः गृहस्य समीपे एव अस्ति । सा पादाभ्याम् एव कार्यालयम् गच्छति ।

मेरो विद्यालय घरनजिक छैन । म बस चढेर विद्यालय जान्छु । दाजु विद्यापीठमा पढ्नुहुन्छ । उहाँ साइकलमा विद्यापीठ जानुहुन्छ । मेरा बुबा प्रशासक हुनुहुन्छ । यहाँ मोटरसाइकलमा कार्यालय जानुहुन्छ । आमा प्राध्यापक हुनुहुन्छ । उहाँ कारमा महाविद्यालय जानुहुन्छ । मेरी दिदी भारतको काशी विश्वविद्यालयमा पढ्नुहुन्छ । उहाँ रेलबाट आउने जाने गर्नुहुन्छ । छुट्टीमा हामी बस चढेर पोखरा घुम्न जान्छौँ । त्यहाँ डुङ्गा चढेर तालमा घुम्छौँ ।

मेरा मामा विदेशमा व्यवसाय गर्नुहुन्छ । उहाँ विमानबाट आउजाउ गर्नुहुन्छ । उहाँ पानीजहाजमा पनि घुमघाम गर्नुहुन्छ । माइजू बैङ्कमा काम गर्नुहुन्छ । उहाँको कार्यालय घरनजिकै छ । उहाँ हिँडेर नै कार्यालय जानुहुन्छ ।

(क) अहम् केन विद्यालयम् गच्छामि ?

(ख) सरोवरे वयम् केन भ्रमामः ?

(ग) मातुली काभ्याम् कार्यालयम् गच्छति ?

चतुस्त्रिंशः पाठः

स्पर्धा - प्रतियोगिता (Competition) | युष्मान् - तिमीहरूलाई (To you) | अस्मान् - हामीलाई (To us)
प्राचार्यः - प्रमुख अध्यापक (Principal) | रमणीयः - राम्रो (Beautiful) | कीदृशः - कस्तो (Of what kind)
व्यवस्थापनम् - बन्दोबस्त (Managemet)

१. शिक्षकसँगै गाउनुहोस् :

विनयः गायति, नृत्यति करुणा ।
सुमनः पश्यति, हसति अरुणा ॥

एषः क्रीडति, अभिनयति सा ।
स्पर्धा अस्ति, जयति ईशा ॥

फुर्बा पठति, लिखति माया ।
अमरः वसति, चलति छाया ॥

विनय गाउँछ, करुणा नाच्छे ।
सुमन हेर्छ, अरुणा हाँस्छे ॥
यो खेल्छ, ऊ अभिनय गर्छे ।
प्रतियोगिता छ, ईशा जित्छे ॥
फुर्बा पढ्छ, माया लेख्छे ।
अमर बस्छ, छाया हिँड्छे ॥

२. सुन्नुहोस् र भन्नुहोस् :

करुणा पश्यति एषः क्रीडति अस्ति सुमनः

नृत्यति गृहकार्यम् निर्दिशति रमणीयः क्रीडाक्षेत्रम् फुर्बा

३. पालैपालो पढ्नुहोस् :

विनीता - सागर ! त्वम् कुत्र गच्छसि ?

सागरः - अहम् विद्यालयम् गच्छामि ।

विनीता - तव विद्यालयस्य नाम किम् ?

सागरः - मम विद्यालयस्य नाम जनताविद्यालयः अस्ति ।

विनीता - कः युष्मान् पाठयति ?

सागरः - शिक्षकः अस्मान् पाठयति ।

विनीता - प्राचार्यः किम् करोति ?

सागरः - प्राचार्यः शिक्षकान् छात्रान् च निर्दिशति । सः विद्यालयस्य व्यवस्थापनम् च करोति ।

विनीता - यूयम् विद्यालये किम् किम् कुरुथ ?

सागरः - वयम् पाठम् पठामः । कक्षाकार्यम् कुर्मः । क्रीडाक्षेत्रम् गच्छामः । क्रीडनकैः क्रीडामः । गृहम् आगच्छामः । गृहकार्यम् कुर्मः ।

विनीता - विद्यालयः कीदृशः अस्ति ?

सागरः - विद्यालयः रमणीयः अस्ति । त्वम् विद्यालयम् न गच्छसि ?

विनीता - इतः परम् अहम् अपि विद्यालयम् गच्छामि ।

विनीता	:	सागर ! तिमी कहाँ जान्छौ ?
सागर	:	म विद्यालय जान्छु ।
विनीता	:	तिम्रो विद्यालयको नाम के हो ?
सागर	:	मेरो विद्यालयको नाम जनता विद्यालय हो ।
विनीता	:	तिमीहरूलाई कसले पढाउनुहुन्छ ?
सागर	:	हामीलाई शिक्षकले पढाउनुहुन्छ ।
विनीता	:	प्राचार्य के गर्नुहुन्छ ?

सागर	: प्राचार्यले शिक्षक र विद्यार्थीलाई निर्देशन दिनुहुन्छ । उहाँ विद्यालयको व्यवस्थापन पनि गर्नुहुन्छ ।
विनीता	: तिमीहरू के के गर्छौ ?
सागर	: हामी पाठ पढ्छौँ । कक्षाकार्य गर्छौँ । खेल मैदानमा जान्छौँ । खेलौना खेल्छौँ । घर आउँछौँ । गृहकार्य गर्छौँ ।
विनीता	: विद्यालय कस्तो छ ?
सागर	: विद्यालय रमाइलो छ । तिमी विद्यालय जान्छौ ?
विनीता	: अबदेखि म पनि विद्यालय जान्छु ।

४. पाठका आधारमा खाली ठाउँमा उपयुक्त शब्द राखी वाक्य पूरा गर्नुहोस् :

(क) मम विद्यालयस्य नाम ---------------------- अस्ति ।

(ख) ---------------------- किम् करोति ?

(ग) वयम् पाठम् ---------------------- ।

(घ) ---------------------- विद्यालयम् गच्छामि ।

५. उदाहरण हेरी तलका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

यथा - त्वम् कुत्र गच्छसि ?

→ अहम् विद्यालयम् गच्छामि ।

(क) कः युष्मान् पाठयति ?

(ख) तव विद्यालयस्य नाम किम् अस्ति ?

(ग) तव विद्यालयः कीदृशः अस्ति ?

----

६. उदाहरणमा दिइए जस्तै गरी वाक्य बनाउनुहोस् :

यथा - प्राचार्यः शिक्षकान् निर्दिशति, छात्रान् निर्दिशति, व्यवस्थापनम् च करोति ।

(क) प्राचार्यः शिक्षकान् निर्दिशति ।

(ख) प्राचार्यः छात्रान् निर्दिशति ।

(ग) प्राचार्यः व्यवस्थापनम् च करोति ।

वयम् पाठम् पठामः, कक्षाकार्यम् कुर्मः, क्रीडाक्षेत्रम् गच्छामः, क्रीडनकैः क्रीडामः, गृहम् आगच्छामः, गृहकार्यम् कुर्मः ।

(क) वयम् पाठम् पठामः ।

(ख) वयम्--- ।

(ग) -- ।

(घ) -- ।

(ङ) -- ।

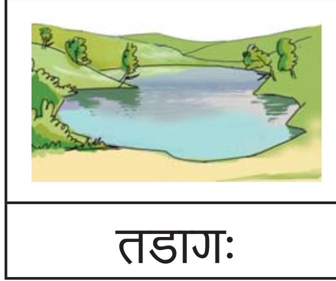
(च) -- ।

पञ्चत्रिंशः पाठः

नदी - नदी (River)
धान्यक्षेत्रम् - धानखेत (Paddy field)
कुल्या - नहर (Irrigation canal)
पाषाणः - ढुङ्गा (Stone)
शशाङ्कः/मृगाङ्कः - चन्द्रमा (Moon)
तुवरीक्षेत्रम् - रहर लगाएको खेत (Field of pigeon pea)
मेघः - बादल (Cloud)
मृत्तिका - माटो (Soil)
शीतकाले - जाडामा (In winter)
भास्करः/आदित्यः - सूर्य (Sun)
पानीयम्/क्षीरम् - पानी (Water)
कुहरः - कुहिरो (Fog)
अस्तम् - अस्ताउनु (Set)
सिक्ता - भिजेको (Wet)
नभः/गगनम् - आकाश (Sky)

१. चित्र हेरी नाम भन्नुहोस् :

नदी

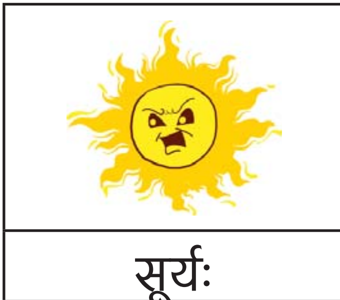

तडागः

निर्झरः

आकाशः

मेघः

कुहरः

सूर्यः

चन्द्रः

वनस्पतिः

धान्यक्षेत्रम्

कुल्या

तुवरीक्षेत्रम्

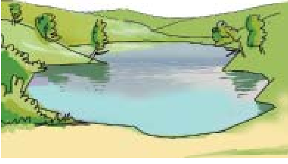
२. पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

तडागः	निर्झरः	वनस्पतिः	पाषाणः	आकाशः
मृत्तिका	सूर्यः	कुहरः		

३. चित्र र शब्दको जोडा मिलाउनुहोस् :

सूर्यः

वनस्पतिः

मेघः

तडागः

४. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

पर्वतात् निर्झरः निपतति । ततः नदी प्रभवति । नदीतटे पाषाणाः भवन्ति । नद्याः जलम् निर्मलम् भवति । जलेन मृत्तिका सिक्ता भवति ।

मृत्तिकायाम् वनस्पतयः उद्भवन्ति । शीतकाले कुहरः भवति । कुहरः आकाशम् व्याप्नोति । सूर्यः उदेति अस्तम् च गच्छति । चन्द्रः उदेति अस्तम् च गच्छति । नदी तु निरन्तरम् वहति ।

पर्वतबाट झरना झर्छ । त्यहाँबाट नदी बग्छ । नदीको किनारमा ढुङ्गा हुन्छन् । नदीको पानी सफा हुन्छ । पानीले माटो भिज्छ । माटामा बोटबिरुवा उम्रिन्छन् । जाडामा कुहिरो लाग्छ । कुहिराले आकाश ढाक्छ । सूर्य उदाउँछ र अस्ताउँछ । चन्द्रमा उदाउँछ र अस्ताउँछ । नदी भने सधैँ बगिरहन्छ ।

प्रश्नाः

(क) नदीतटे के भवन्ति ?

(ख) कुहरः कुत्र व्याप्नोति ?

(ग) का निरन्तरम् वहति ?

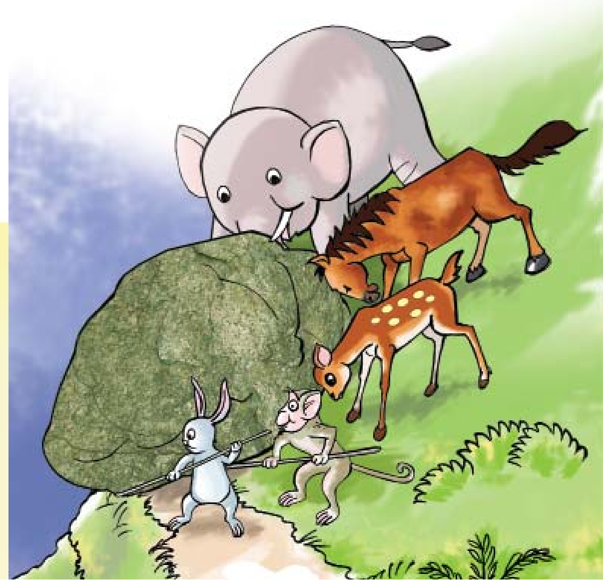

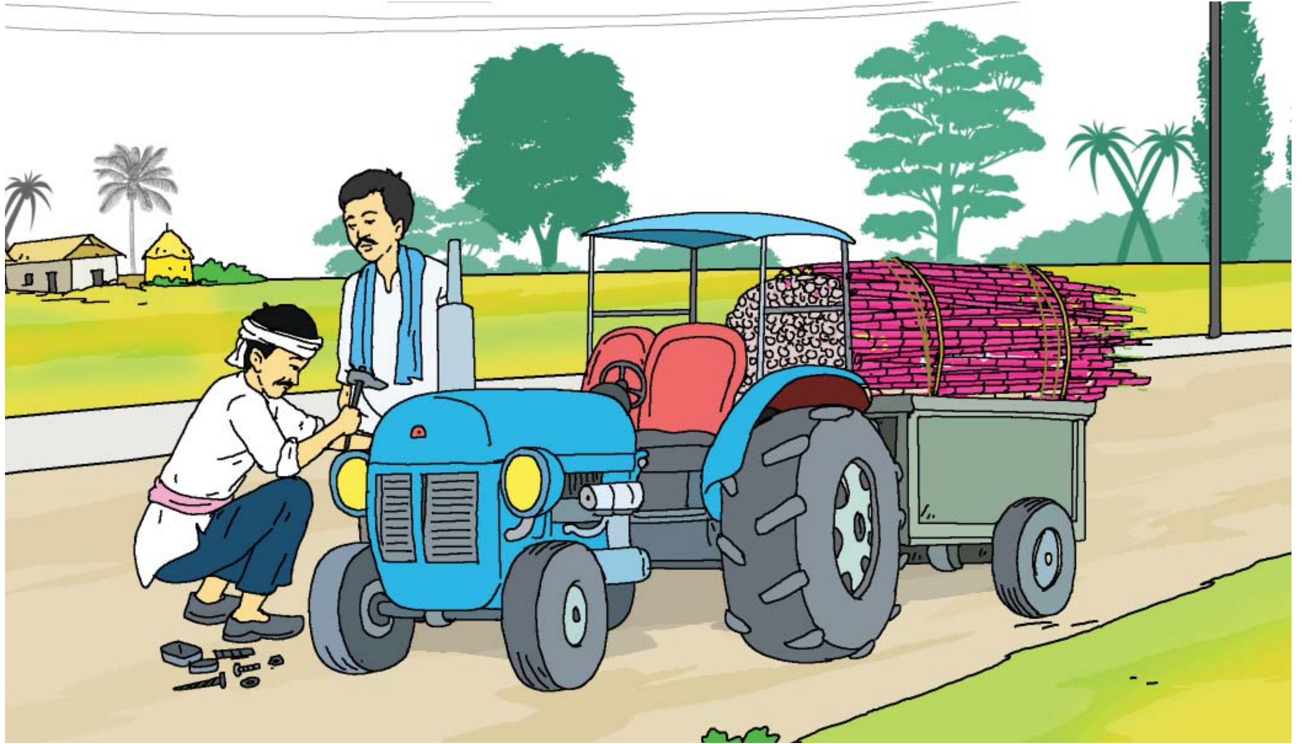
५. उही अर्थ दिने शब्दमध्ये पाठका शब्दमा गोलो घेरा लगाउनुहोस् :

पानीयम्	जलम्	क्षीरम्
मृगाङ्कः	शशाङ्कः	चन्द्रः
आकाशः	नभः	गगनम्
भास्करः	आदित्यः	सूर्यः

६. चित्रमा को के गर्दै छन् ? भन्नुहोस् :

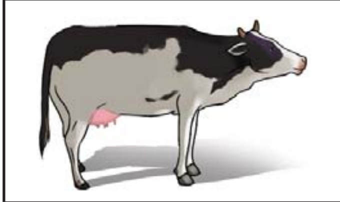
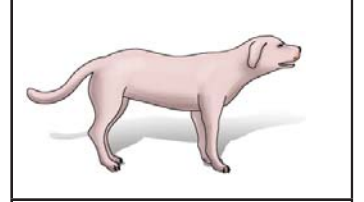
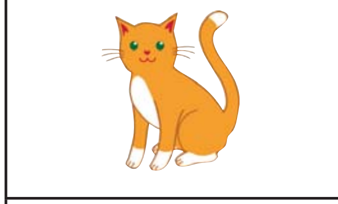
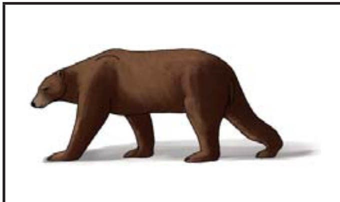
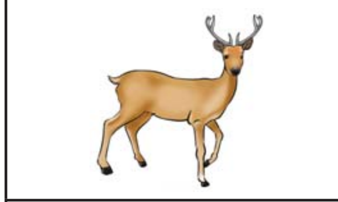
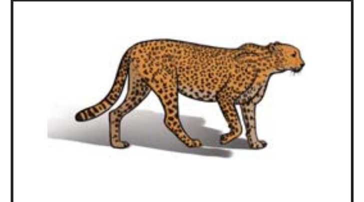
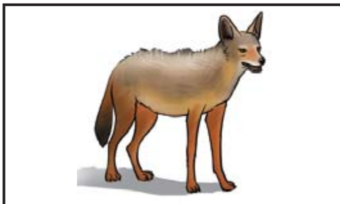
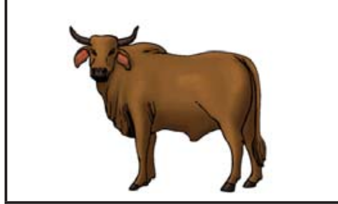

षट्त्रिंशः पाठः

श्वानः/शुनकः - कुकुर (Dog)	महिषी - भैंसी (Buffalo)	भल्लूकः - भालु (Bear)
सिंहः - सिंह (Lion)	चित्रकः - चितुवा (Leopard)	वृषभः - साँढे (Bull)
ग्रामः - गाउँ (Village)	कर्षणम् - तान्ने काम (Pulling)	चमरीवृषः - याक (Male Yak)
शृगालः - स्याल (Jackal)	जनाश्रयः - चौतारो (Platform under tree)	हरिणः - मृग (Deer)

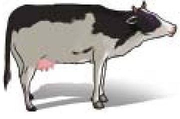
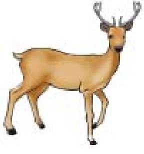
१. चित्र हेरी नाम भन्नुहोस् :

		
गौः	महिषी	श्वानः
		
मूषकः	बिडालः	सिंहः
		
भल्लूकः	हरिणः	चित्रकः
		
शृगालः	वृषभः	चमरीवृषः

२. पढ्नुहोस् र कापीमा सार्नुहोस् :

चित्रकः	---------------------	बिडालः	---------------------
भल्लूकः	---------------------	व्याघ्रः	---------------------
शृगालः	---------------------	मूषकः	---------------------
महिषी	---------------------	सिंहः	---------------------

३. चित्र र शब्दको जोडा मिलाउनुहोस् :

	हरिणः
	भल्लूकः
	गौः
	बिडालः

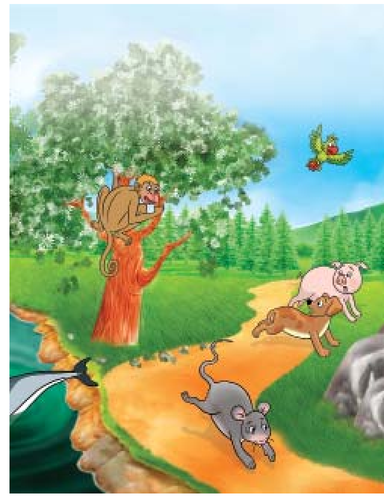
४. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

आरोहस्य ग्रामः

मम ग्रामः जनकनगरम् अस्ति ।

सेवन्तिकायाः ग्रामः

मम ग्रामः रम्भापुरम् अस्ति ।

तत्र एकः जनाश्रयः अस्ति ।
जनाश्रयः स्वच्छः अस्ति ।
तत्र द्वौ वृक्षौ स्तः ।
एकः पिप्पलवृक्षः अस्ति ।
एकः वटवृक्षः अस्ति ।
वृक्षौ छायाम् यच्छतः ।
तत्र घर्मतप्ताः जनाः आगच्छन्ति ।
तत्र वायुः मन्दम् मन्दम् वहति ।
जनाः आनन्दिताः भवन्ति ।

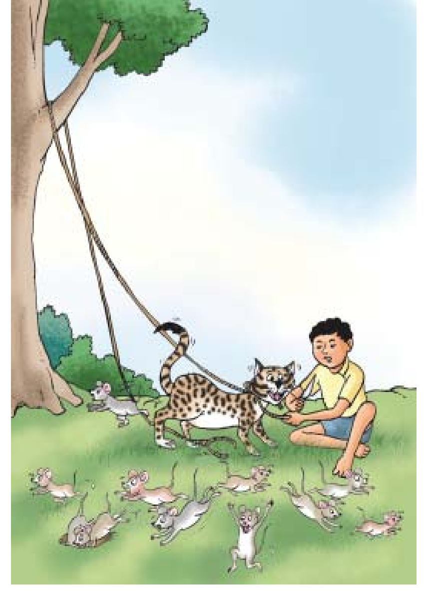
तत्र एकम् उद्यानम् अस्ति ।
तत्र अनेके पुष्पवृक्षाः सन्ति ।
पुष्पाणि विकसितानि सन्ति ।
पुष्पाणि रक्तानि, पीतानि च सन्ति ।
उद्यानम् रमणीयम् अस्ति ।
जनाः उद्यानम् आगच्छन्ति ।
ते उद्यानम् भ्रमन्ति ।
ते सुन्दरम् चित्रम् गृह्णन्ति ।
ते आनन्दिताः भवन्ति ।

मेरो गाउँ जनकनगर हो ।	मेरो गाउँ रम्भापुर हो ।
त्यहाँ एउटा चौतारो छ ।	त्यहाँ एउटा बगैँचा छ ।
चौतारो सफा छ ।	त्यहाँ धेरै फूलका बोट छन् ।
त्यहाँ दुइटा रुख छन् ।	फूल फुलेका छन् ।
एउटा पिपलको रुख छ ।	फूल राता र पहेँला छन् ।
एउटा वरको रुख छ ।	बगैँचा रमाइलो छ ।
दुई रुखले छाया दिन्छन् ।	मानिस बगैँचामा आउँछन् ।
त्यहाँ घामले तातेका मानिस आउँछन् ।	तिनीहरू बगैँचामा डुल्छन् ।
हावा बिस्तारै बिस्तारै चल्छ ।	तिनीहरू सुन्दर तस्बिर खिच्छन् ।
मानिस खुसी हुन्छन् ।	तिनीहरू खुसी हुन्छन् ।

५. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

अयम् अस्माकम् ग्रामः अस्ति । ग्रामे विविधाः जन्तवः सन्ति । अस्माकम् गृहे अपि अनेके जन्तवः सन्ति । गौः दुग्धम् ददाति । महिषी च दुग्धम् ददाति । वयम् दुग्धम् पिबामः । अजाः दिवा वने चरन्ति । ताः सायम् गृहम् प्रत्यागच्छन्ति । वयम् कृषिकर्म कुर्मः । वृषभौ क्षेत्रम् कर्षतः । अधुना यन्त्रेण

अपि कर्षणम् भवति । वयम् तु वृषभाभ्याम् एव कर्षणम् कुर्मः ।

गृहे शुनकः बिडालः मूषकाः च सन्ति । शुनकः गृहम् रक्षति । बिडालः मूषकम् खादति । अतः एव मूषकः बिडालाद् बिभेति । बिडालः च शुनकाद् बिभेति । मूषकः बिडालस्य समीपम् न गच्छति । बिडालः च शुनकस्य दूरम् एव तिष्ठति । मम मातुलगृहे घोटकः अस्ति । मातुलः घोटकेन चलति । अहम् अपि मातुलेन सह भ्रमामि ।

यो हाम्रो गाउँ हो । गाउँमा धेरै जनावर छन् । हाम्रो घरमा पनि धेरै जनावर छन् । गाई दुध दिन्छ । भैँसीले पनि दुध दिन्छ । हामी दुध पिउँछौँ । बाख्रा दिउँसो वनमा चर्छन् । तिनीहरू साँझमा घर फर्किन्छन् । हामी खेती गर्छौँ । हलगोरुले खेत जोत्छन् । अचेल मेसिनले पनि जोतिन्छ । हामी भने गोरुले नै जोत्ने गर्छौँ ।

घरमा कुकुर, बिरालो र मुसा छन् । कुकुरले घरको रक्षा गर्छ । बिरालाले मुसो खान्छ । त्यसैले मुसो बिरालोसँग डराउँछ । बिरालो पनि कुकुरसँग डराउँछ । मुसो बिरालाको छेउमा जाँदैन । बिरालो पनि कुकुरबाट टाढै बस्छ । मेरो मामाघरमा घोडा छ । मामा घोडा चढेर हिँड्नुहुन्छ । म पनि मामासँगै घुम्छु ।

प्रश्नाः

(क) का दुग्धम् ददाति ?

(ख) कौ क्षेत्रम् कर्षतः ?

(ग) मातुलगृहे अहम् कथम् भ्रमामि ?

सप्तत्रिंशः पाठः

अन्तः - भित्र (Inside)	दूरम् - टाढा (Far)	उष्णः - तातो (Hot)
बहिः - बाहिर (Outside)	अधः - तल (Below)	प्रकाशः - उज्यालो (Light)
समीपम् - नजिक (Near)	उपरि - माथि (Above)	अन्धकारः - अँध्यारो (Darkness)
हस्ती - हात्ती (Elephant)	गण्डकः - गैंडा (Rhinoceros)	बहुमूल्यः - धेरै मूल्य पर्ने (Valuable)

१. शिक्षकसँगै भन्नुहोस् :

अन्तः आगच्छति एषः, बहिः गच्छति सः ।

समीपम् सन्ति मम मित्राणि, यूयम् दूरम् स्थ ।

अधः भूमिः अस्ति, उपरि आकाशः अस्ति ।

अस्ति उष्णः अग्निः, शीतम् पानीयम् अस्ति ।

दीपः यत्र ज्वलति, प्रकाशः प्रसरति वै तत्र ।

निर्वपति सः, अन्धकारः प्रसरति सर्वत्र ॥

पर्यावरणम् सदा सर्वदा स्वच्छम् कर्तव्यम् ।

प्रदूषणम् तु रोगवर्धकम् न तथा कर्तव्यम् ।

योे भित्र आउँछ । त्यो बाहिर जान्छ । मेरा साथीहरू नजिकै छन् । तिमीहरू टाढा छौ । तलतिर जमिन छ । माथि आकाश छ । आगो तातो छ । पानी चिसो छ । जहाँ बत्ती बल्छ त्यहाँ प्रकाश फैलिन्छ । बत्ती निभ्छ । सबैतिर अन्धकार फैलिन्छ । वातावरण सधैँ सफा राख्नुपर्छ । प्रदूषणले त रोग बढाउँछ । त्यसो गर्नुहुँदैन ।

२. पढ्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

पर्यावरणम्	----------------------	उष्णः	----------------------
निर्वपति	----------------------	कर्तव्यम्	----------------------
सर्वदा	----------------------	रोगवर्धकम्	----------------------
आकाशः	----------------------	सर्वत्र	----------------------

३. पाठबाट क्रियापद खोजी वाक्य पूरा गर्नुहोस् :

यथा- एषः अन्तः आगच्छति ।

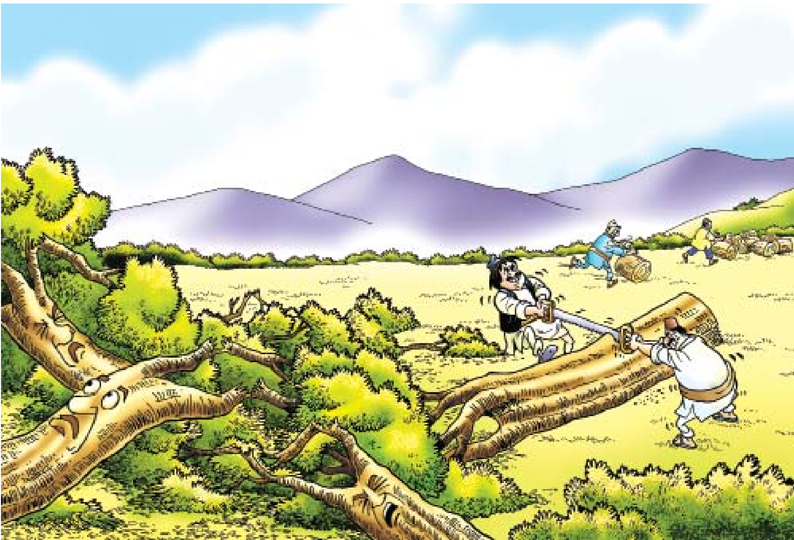
मम मित्राणि समीपम् ---------------------------------

यूयम् दूरम् ---------------------------------

अग्निः उष्णः ---------------------------------

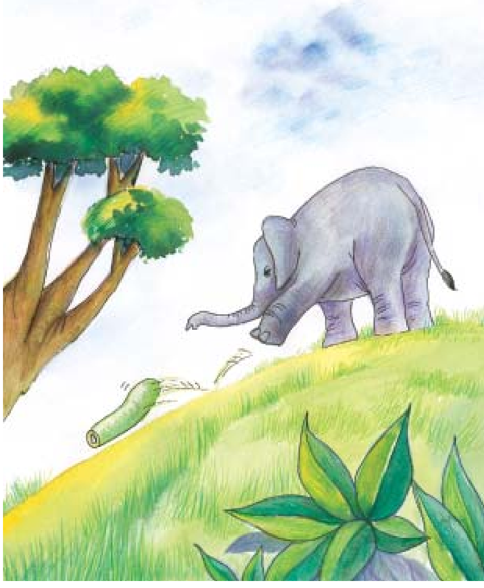
सर्वत्र अन्धकारः ---------------------------------

४. चित्र हेरी के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

५. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

अस्माकम् ग्रामस्य समीपे वनम् अस्ति । वनम् अपि अस्माकम् धनम् अस्ति । तत्र बहवः पशवः वसन्ति । हस्ती गण्डकः च विशालौ भवतः । हस्तिनः दन्तः बहुमूल्यः भवति । गण्डकस्य शृङ्गम् च बहुमूल्यम् भवति ।

वने सिंहाः व्याघ्राः चित्रकाः ऋक्षाः च वसन्ति । ते अस्मान् आक्रमन्ते । वने मृगः शशकः च वसतः । तौ घासम् चरतः । वने वानराः अपि भवन्ति । ते वृक्षेषु भूमौ च इतस्ततः भ्रमन्ति । ते वन्यफलानि खादन्ति । पशवः कदाचित् कृषिम् नाशयन्ति ।

हाम्रो गाउँको छेउमा वन छ । वन पनि हाम्रो धन हो । त्यहाँ धेरै जनावर बस्छन् । हात्ती र गैँडा ठुला हुन्छन् । हात्तीको दाँत बहुमूल्य हुन्छ । गैँडाको सिङ (खाग) पनि बहुमूल्य हुन्छ ।
वनमा सिंह, बाघ, चितुवा र भालुहरू बस्छन् । तिनीहरू हामीलाई आक्रमण गर्छन् । वनमा मृग र खरायो पनि बस्छन् । तिनीहरू घाँस खान्छन् । वनमा बाँदर पनि बस्छन् । तिनीहरू रुख र भुइँमा पनि यताउता घुम्छन् । तिनीहरू वनका फलफूल खान्छन् । जनावरले कहिलेकाहीँ खेती नाश गर्छन् ।

प्रश्नाः

(क) वने के वसन्ति ?

(ख) कस्य शृङ्गम् बहुमूल्यम् भवति ?

(ग) जन्तवः किम् किम् कुर्वन्ति ?

----

६. चित्रमा के के देख्नुहुन्छ ? भन्नुहोस् :

अष्टात्रिंशः पाठः

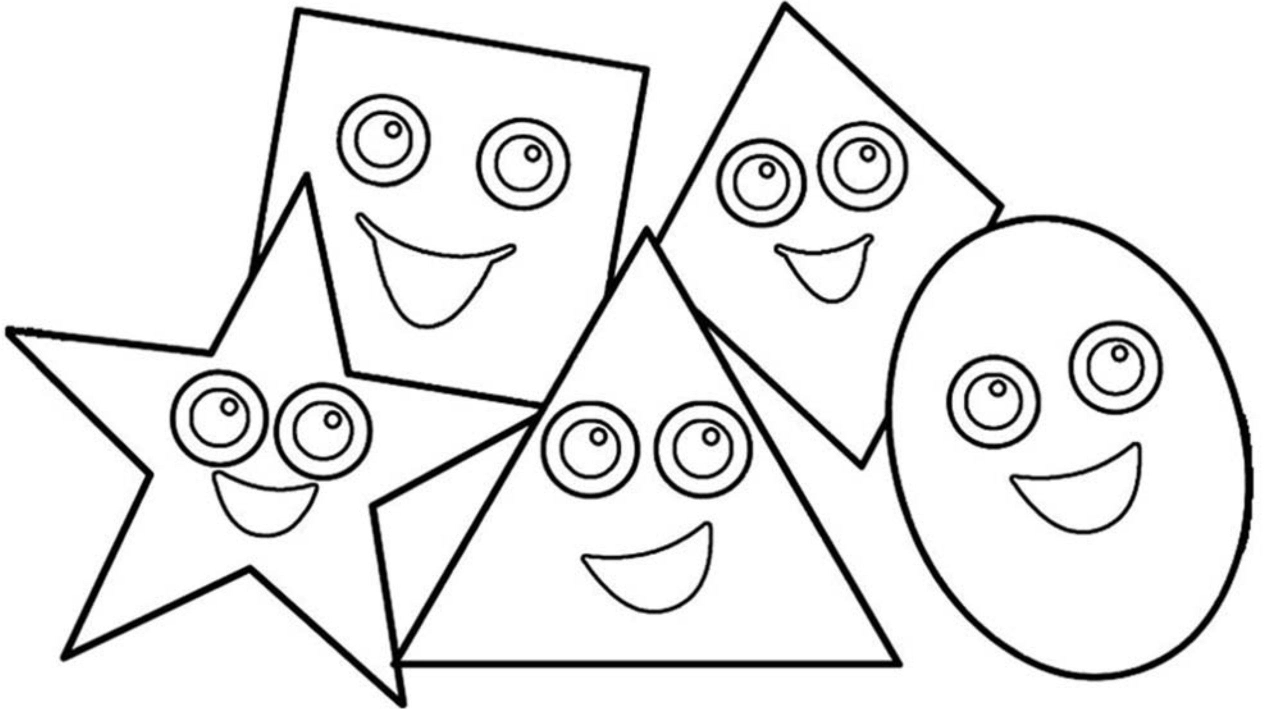
तर्णकः - बाच्छो (Calf)
नैके - धेरै (Many)
बाला - केटाकेटी (Children)
चैते - यी पनि (These also)
निरताः - राम्ररी लागेका (Dedicated)
मुदिताः - खुसी भएका (Happy)
दृष्ट्वा - देखेर (Seeing this)
डयने - उडानमा (In the flight)

१. चित्र हेर्नुहोस् र कसले के बनाउनुहुन्छ ? भन्नुहोस् :

२. रङ भरी शिक्षकलाई देखाउनुहोस् :

३. शिक्षकसँगै गाउनुहोस् :

करोति कुक्कुटः काँ काँ काँ काँ ।
वदति तर्णकः बाँ बाँ बाँ बाँ ॥
खगः गायति चूँ चूँ चूँ चूँ ।
काकः कूजति का का का का ॥

शशकः धावति शीघ्रम् शीघ्रम् ।
चलति कच्छपः मन्दम् मन्दम् ॥
डयने निरताः खगाः नैके ।
दृष्ट्वा मुदिताः बालाः चैते ॥

कुखुरो गर्छ काँ काँ काँ काँ ।
बाच्छो गर्छ बाँ बाँ बाँ बाँ ॥
चरो गर्छ चुँ चुँ चुँ चुँ ।
काग गर्छ का का का का ॥
खरायो दौडन्छ छिटो छिटो ।
कछुवा हिँड्छ बिस्तार बिस्तार ॥
चराहरू छन् उडिरहेका ।
छन् बालक यी खुसी भएका ॥

४. वाक्य पढी कापीमा सार्नुहोस् :

(क) कुक्कुटः 'काँ काँ' करोति । (ख) तर्णकः 'बाँ बाँ' वदति ।
(ग) खगः 'चूँ चूँ' करोति । (घ) काकः 'का का' कूजति ।
(ङ) शशकः शीघ्रम् धावति । (च) कच्छपः मन्दम् चलति ।
(छ) खगाः डयनम् कुर्वन्ति । (ज) बालाः मुदिताः भवन्ति ।

५. पाठका आधारमा वर्ण मिलाई शब्द लेख्नुहोस् र भन्नुहोस् :

क्कु कु टः - ....

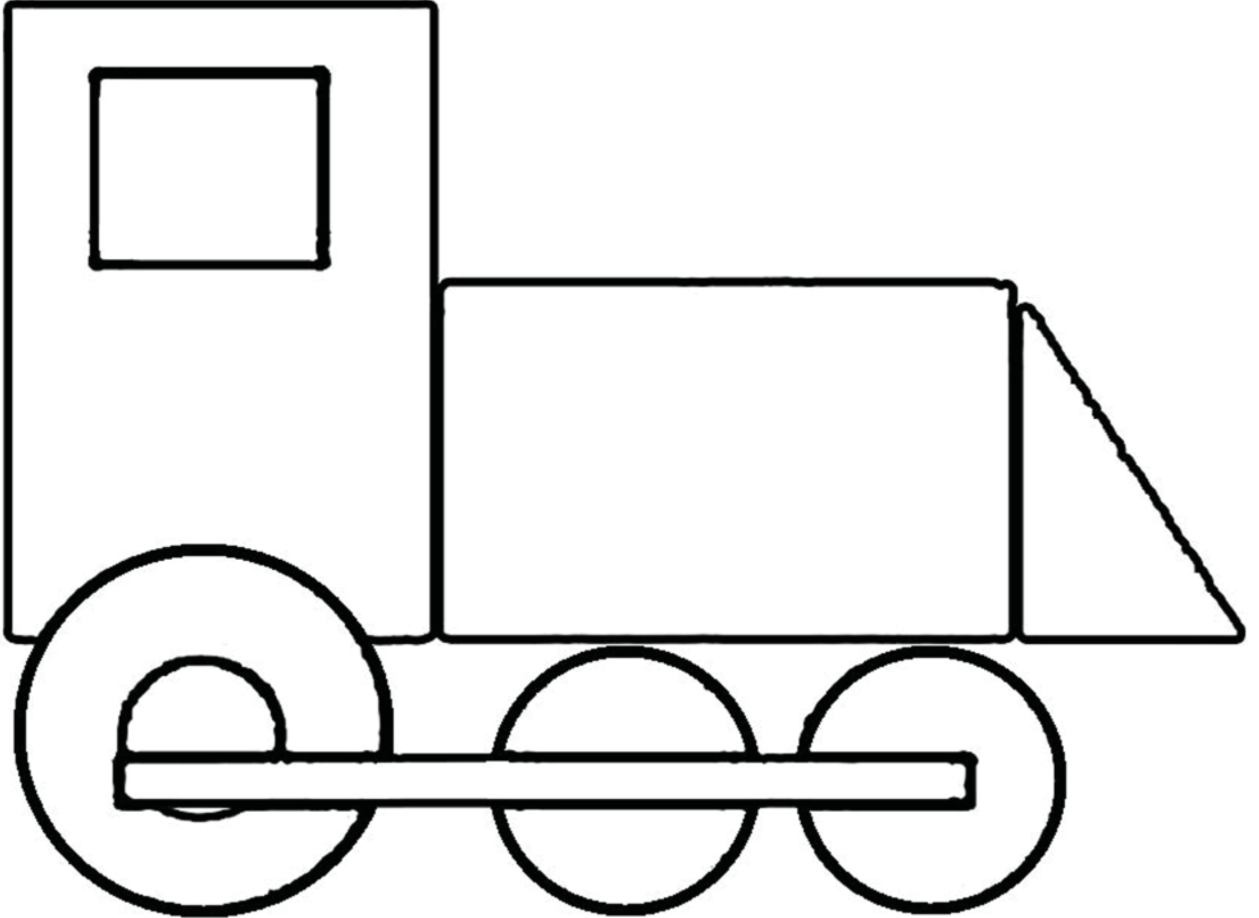
कः र्ण त - ....

गा ति य - ....

क पः च्छ - ....

कः का - ....

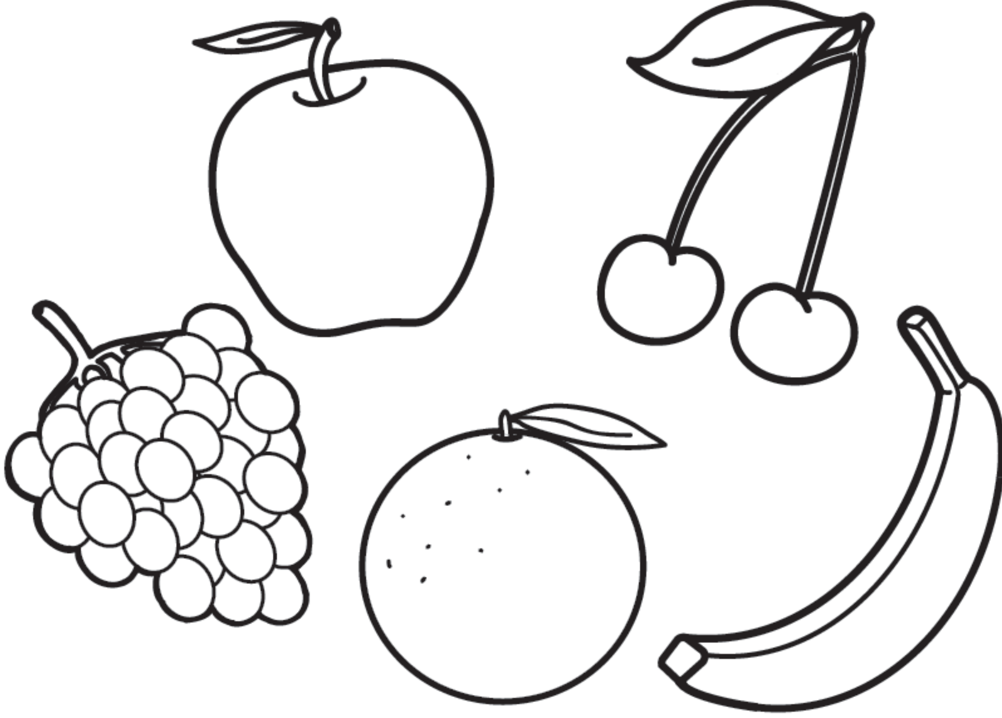
६. रङ भर्नुहोस् :

ऊनचत्वारिंशः पाठः

भोजनालयः - भान्सा (Kitchen)	आवाम् - हामी दुई (We two)	वयम् - हामी (We)
अवकरः - फोहोर (Dirt)	युवाम् - तिमी दुई (You two)	चलचित्रम् - चलचित्र (Cinema)
तौ - ती दुई (They two)	यूयम् - तिमीहरू (You)	

१. चित्रमा रङ भर्नुहोस् र नाम भन्नुहोस् :

२. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

मम नाम जानकी अस्ति ।
अहम् भोजनालयम् गच्छामि ।
अहम् भोजनालयम् मार्जयामि ।
अहम् अवकरान् क्षिपामि ।
अहम् हस्तौ क्षालयामि ।

माता भोजनम् पचति । पिता सहयोगम् करोति । अनुजः भोजनम् वितरति । वयम् भोजनम् खादामः । अहम् भोजनपात्रम् क्षालयामि । माता पिता च प्रसन्नौ भवतः । अहम् च प्रसन्ना भवामि ।

मेरो नाम जानकी हो । म भान्सामा जान्छु । म भान्सा सफा गर्छु । म फोहोर फाल्छु । म हात धुन्छु । आमा खाना पकाउनुहुन्छ । बुबा सहयोग गर्नुहुन्छ । भाइ खाना बाँड्छ । हामी खाना खान्छौँ । म भाँडा माझ्छु । आमाबुबा खुसी हुनुहुन्छ । म पनि खुसी हुन्छु ।

३. शब्द पढ्नुहोस् र सार्नुहोस् :

स्वागतम्	----------------------	अभिवादनम्	----------------------
भोजनालयः	----------------------	अवकरान्	----------------------
हस्तौ	----------------------	माता	----------------------
क्षालयामि	----------------------	रचयति	----------------------
वितरति	----------------------	खादामः	----------------------
भोजनपात्रम्	----------------------	प्रसन्ना	----------------------

४. शिक्षकको सहयोग लिई मिल्ने शब्द भर्नुहोस् :

भोजनम् फलम् विद्यालयम् चलचित्रम् पाठम्

कविताम् नगरम् पुस्तकम् नदीम्

सः ------------------------------ खादति ।

तौ ------------------------------ गच्छतः ।

ते ------------------------------ पठन्ति ।

त्वम् ------------------------------ लिखसि ।

युवाम् ------------------------------ पश्यथः ।

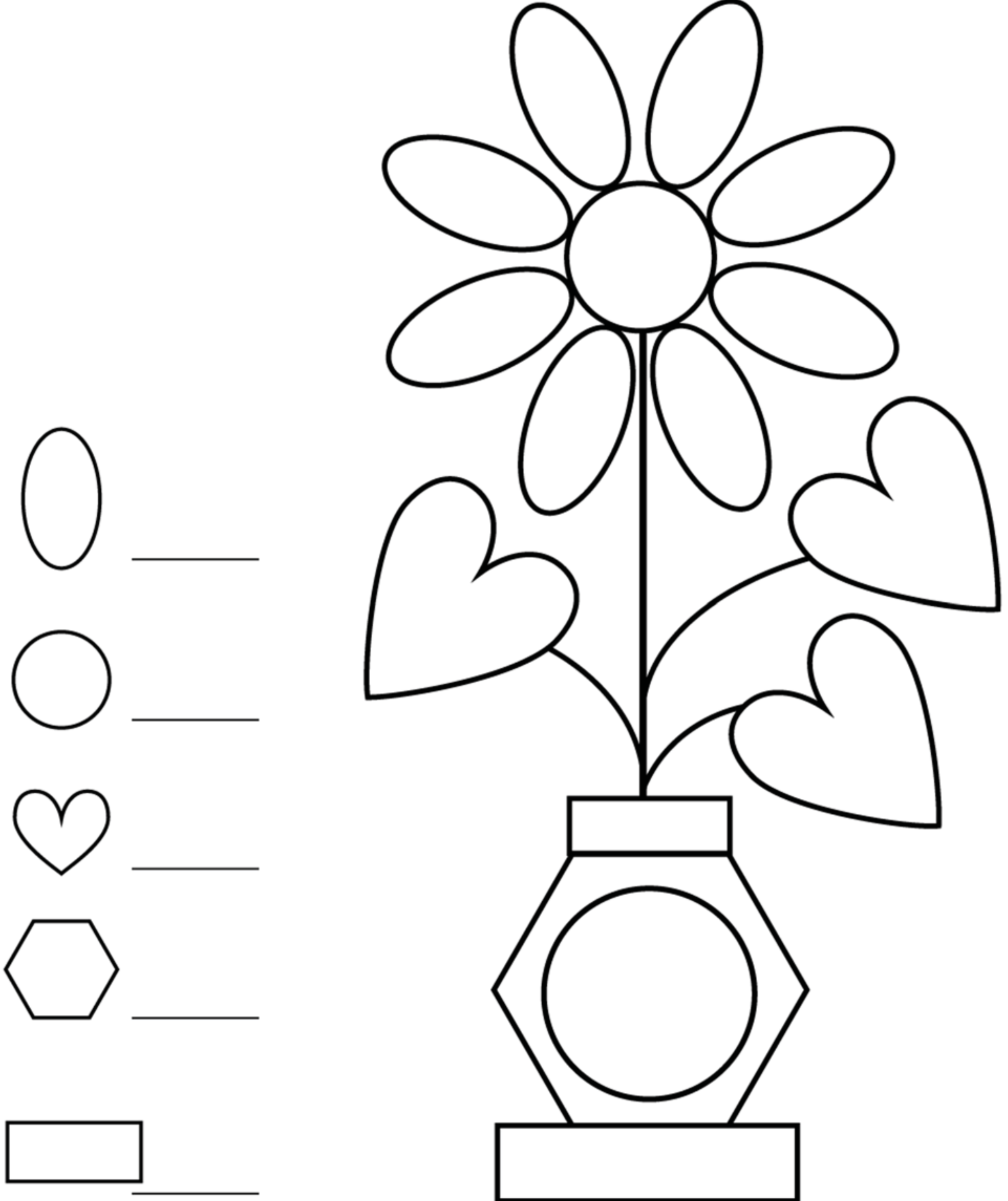
यूयम् ------------------------------ पचथ ।

अहम् ------------------------------ रक्षामि ।

आवाम् ------------------------------ तरावः ।

वयम् ------------------------------ भ्रमामः ।

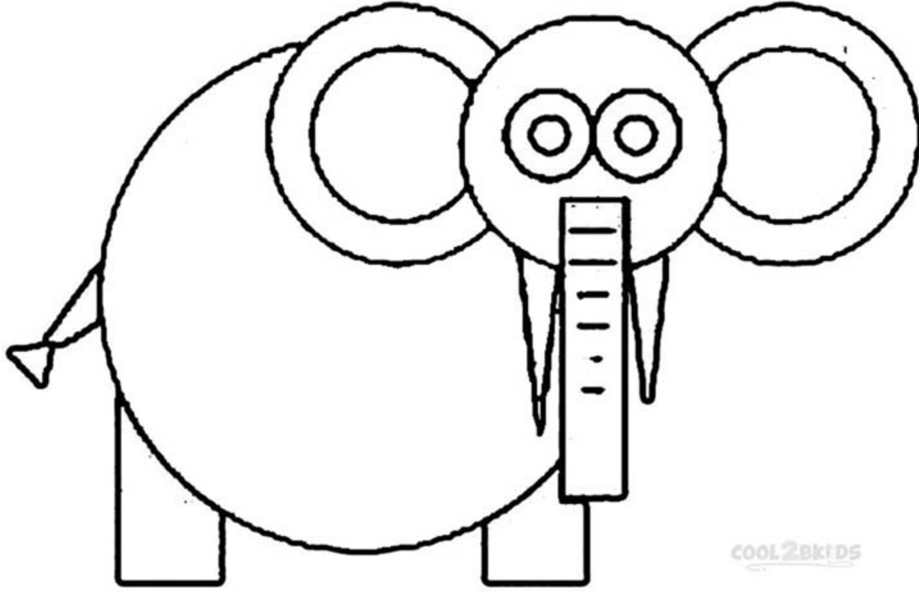
५. चित्रमा रङ भर्नुहोस् र कुन आकृति कतिओटा छन् ? गनेर लेख्नुहोस् :

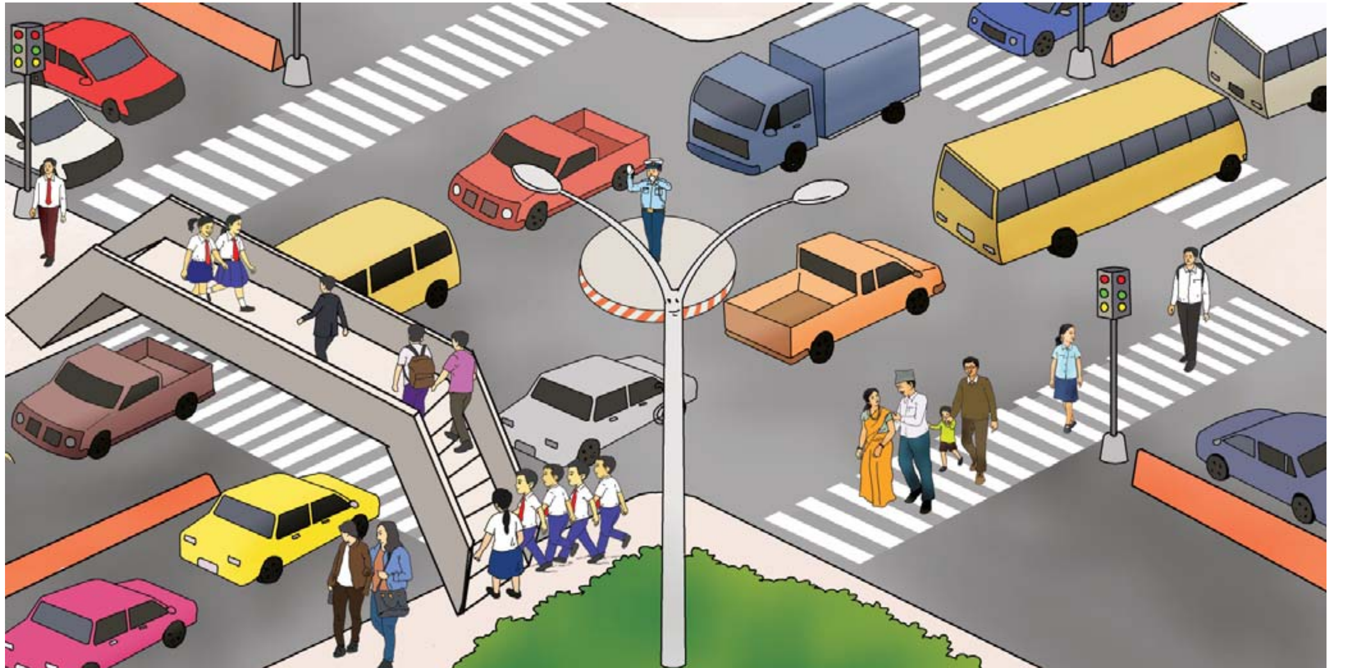
चत्वारिंशः पाठः

बन्धुः - दाजुभाइ (Brother)
सर्वम् - सबै (All)
द्रविणम् - धनसम्पत्ति (Wealth)
सखा - साथी (Companion)
करुणावतारम् - दयाका अवतार भएका (Incarnation of pathos)
अरविन्दम् - कमल (Lotus)
संसारसारम् - संसारको सार भएका (Essence of the world)
कर्पूरगौरम् - कपूर जस्तो गोरो वर्ण भएका (White as camphor)

१. केको चित्र हो ? भन्नुहोस् र रङ भर्नुहोस् :

२. चित्र हेरी के के छन् ? भन्नुहोस् :

३. शिक्षकसँगै गाउनुहोस् :

त्वमेव माता च पिता त्वमेव

त्वमेव बन्धुश्च सखा त्वमेव ।

त्वमेव विद्या द्रविणम् त्वमेव

त्वमेव सर्वम् मम देवदेव ॥

तपाईं नै मेरा आमा र बुबा हुनुहुन्छ । तपाईं नै मेरा आफन्त र साथी हुनुहुन्छ । तपाईं नै मेरा विद्या र धन हुनुहुन्छ । त्यसैले हे ईश्वर ! तपाईं नै मेरा सबै थोक हुनुहुन्छ ।

कर्पूरगौरम् करुणावतारम्

संसारसारम् भुजगेन्द्रहारम् ।

सदा वसन्तम् हृदयारविन्दे

भवम् भवानीसहितम् नमामि ॥

कपूर जस्तो गोरो वर्ण भएका, दयाको अवतार भएका, संसारको सार भएका, नागराजको माला लगाउने र सधैं मेरो हृदयरूपी कमलमा वास गर्ने भवानी (गौरी) ले सहित भएका भव (भगवान् शिव) लाई म नमस्कार गर्छु ।

४. शब्द पढ्नुहोस् र सार्नुहोस् :

माता	--------------------	पिता	--------------------
बन्धुः	--------------------	सखा	--------------------
विद्या	--------------------	सर्वम्	--------------------
करुणा	--------------------	संसारः	--------------------
वसन्तम्	--------------------	अरविन्दम्	--------------------

५. नं ३ मा दिइएको स्तुतिपद्यलाई कापीमा सार्नुहोस् ।

६. पाठबाट शब्द खोजी घेरा लगाउनुहोस् :

हृ	प	स	स
द	द्र	त्व	खा
यम्	वि	मे	स
र	णम्	व	र्वम्

७. श्लोकको पदक्रमअनुसार जोडा मिलाउनुहोस् :

कर्पूरगौरम्	हृदयारविन्दे
संसारसारम्	नमामि
सदा वसन्तम्	करुणावतारम्
भवम् भवानीसहितम्	भुजगेन्द्रहारम्

८. पाठका आधारमा खाली ठाउँ भर्नुहोस् :

-------------------- माता -------------------- पिता --------------------

त्वमेव -------------------- सखा -------------------- ।

-------------------- विद्या -------------------- त्वमेव

त्वमेव -------------------- मम -------------------- ॥

९. पाठमा दिइएका स्तुतिपद्यलाई लय मिलाई सामूहिक वाचन गर्नुहोस् ।

एकचत्वारिंशः पाठः

नववर्षम् - नयाँ वर्ष (New year)
विजयादशमी - दसैं (Dasain)
सर्जकः - रचनाकार (Creator)
गोयात्रा - गाईजात्रा (Gaijatra)
दीपावली - तिहार (Tihar festival)
शिल्पकारः - कालीगढ (Craftsman)
पत्रकारः - पत्रकार (Journalist)
छठपर्व - छठपर्व (Chhath festival)
शिक्षकः - शिक्षक (Teacher)
पाठकः - पढ्ने मानिस (Reader)
अश्वकला - घोडेजात्रा (Ghodejatra)
श्रीपञ्चमी - सरस्वती पूजाको तिथि (Worshipping day of Goddess Saraswati)
बुद्धजयन्ती - बुद्धजयन्ती (Birthday of Lord Buddha)
कृष्णजन्माष्टमी - कृष्णजन्माष्टमी (Birth Day of God Krishna)
दुर्गाष्टमी - दुर्गापूजाको तिथि (Worshipping day of Goddess Durga)

१. चित्र हेरी नाम भन्नुहोस् :

नववर्षम्

श्रीपञ्चमी

विजयादशमी

दीपावली

होलिकोत्सवः

बुद्धजयन्ती

२. चित्रका आधारमा नाम चिन्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

---------------------- (जन्माष्टमी/होलिकोत्सवः)

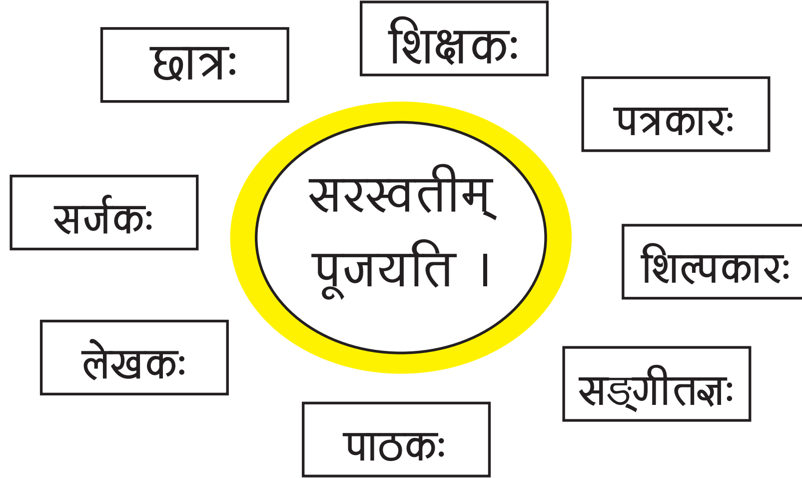
---------------------- (अश्वकला/गोयात्रा)

---------------------- (दुर्गाष्टमी/छठपर्व)

३. उदाहरण हेरी वाक्य बनाउनुहोस् :

छात्रः सरस्वतीम् पूजयति ।

४. पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

अहम् दुर्गाम् पूजयामि । होलिकोत्सवः रङ्गपर्व अस्ति ।

वयम् दीपावलीम् कुर्मः । जन्माष्टमी श्रीकृष्णस्य जन्मोत्सवः अस्ति ।

म दुर्गालाई पुज्छु । हामी दीपावली गर्छौं । होली रङको पर्व हो । जन्माष्टमी श्रीकृष्णाको जन्मोत्सव हो ।

५. चित्र हेर्नुहोस् र के के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

६. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

अमृतः - भो मित्र ! नमस्कारः ।

रतनः - मित्र अमृत ! नमस्कारः ।

अमृतः - मित्र ! कुशलम् अस्ति ?

रतनः - सर्वम् कुशलम् अस्ति ।

अमृतः - मित्र ! प्रातः किम् करोषि ?

रतनः - अहम् ईश्वरम् स्मरामि । ततः स्नानम् करोमि ।

अमृतः - ततः किम् करोषि ?

रतनः - अहम् मातरम् पितरम् च नमामि । पत्रिकाम् पठामि । ततः विद्यालयम् गच्छामि । तत्र गुरून् नमामि । ततः पाठम् पठामि ।

अमृतः - धन्यवादः । त्वम् ज्ञानी असि ।

अमृत	:	ए साथी ! नमस्कार ।
रतन	:	साथी अमृत ! नमस्कार ।
अमृत	:	सन्चै छ, साथी ?
रतन	:	सबै ठिकै छ ।
अमृत	:	साथी ! बिहान के गर्छौ ?
रतन	:	म ईश्वरलाई सम्झन्छु । त्यसपछि नुहाउँछु ।
अमृत	:	त्यसपछि के गर्छौ ?
रतन	:	आमाबुबालाई ढोग्छु । पत्रपत्रिका पढ्छु । त्यसपछि विद्यालय जान्छु । त्यहाँ गुरुहरूलाई नमस्कार गर्छु । त्यसपछि पाठ पढ्छु ।
अमृत	:	धन्यवाद । तिमी ज्ञानी छौ ।

प्रश्नाः

(क) कः अमृतस्य मित्रम् अस्ति ?

(ख) रतनः प्रातः किम् करोति ?

(ग) रतनः विद्यालयम् गत्वा किम् करोति ?

----

७. सुरुमा दिइएका वर्ण आउने शब्द लेख्नुहोस् :

यथा : क - कमलम्

ख - .... भ - ....

च - .... म - ....

ट - .... ल - ....

प - .... र - ....

त - .... ग - ....

ब - .... द - ....

८. चित्रमा के के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

द्विचत्वारिंशः पाठः

व्याधितः - रोगी (Sick)
निन्दितः - निन्दा गरिएको (Blamed)
लोके - संसारमा (In the world)
सततम् - निरन्तर (Continuously)
दुराचारः - नराम्रो व्यवहार (Bad behaviour)
अल्पायुः - आयु कम भएको (Short life)
मधुरम् - कोमल (Soft)
तव - तिम्रो (Your)
तावत् - उति वेलासम्म (As long)
मह्यम् - मलाई (For me)
आचारः - असल व्यवहार (Good behaviour)
आयुः - आयु (Spean of life)
प्रेत्य - मरेपछि (After death)
श्रीः - सम्पत्ति (Weallth)
धावित्वा - दौडेर (Running this)

१. शिक्षकसँगै गाउनुहोस् :

आचाराल्लभते ह्यायुः
आचाराल्लभते श्रियम् ।
आचारात् कीर्तिमाप्नोति
पुरुषः प्रेत्य चेह च ॥

असल बानीले नै लामो आयु पाइन्छ । त्यसैबाट धनसम्पत्ति पाइन्छ । असल बानीबाट मानिसले बाँचुन्जेल र पछि पनि नाम कमाउँछ ।

दुराचारो हि पुरुषो
लोके भवति निन्दितः ।
दुःखभागी च सततम्
व्याधितोऽल्पायुरेव च ॥

खराब बानी भएको मानिसलाई सबैले नराम्रो मान्छन् । ऊ सधैँ दुःखी हुन्छ । रोगका कारणले उसको जीवनसमेत छोटो हुन्छ ।

२. चित्रमा के के देख्नुहुन्छ ? भन्नुहोस् :

३. पालैपालो पढेर सुनाउनुहोस् :

कृष्णः - राधे ! तव हस्ते किम् अस्ति ?

राधा - कृष्ण ! मम हस्ते नारङ्गम् अस्ति ।

कृष्णः - नारङ्गम् मधुरम् भवति ?

राधा - आम्, नारङ्गम् मधुरम् भवति ।

कृष्णः - नारङ्गम् मह्यम् अपि ददासि ?

राधा - अवश्यम् ददामि । मम पार्श्वे एकम् एव अस्ति । विभज्य खादाव ।

कृष्णः - देहि । अहम् विभाजयामि ।

कृष्ण	:	राधा ! तिम्रो हातमा के छ ?
राधा	:	कृष्ण ! मेरो हातमा सुन्तला छ ।
कृष्ण	:	सुन्तला मिठो हुन्छ ?
राधा	:	अँ, सुन्तला मिठो हुन्छ ।
कृष्ण	:	सुन्तला मलाई पनि दिन्छ्यौ ?
राधा	:	अवश्य दिन्छु । मसित एउटा मात्र छ । बाँडेर खाऔँ ।
कृष्ण	:	देऊ । म भाग लगाउँछु ।

४. वाक्य पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

बालकः अभिवादनम् करोति । शिशुः अन्नम् खादति ।

मान्यजनः आशीर्वादम् यच्छति । बालः सूर्यम् पश्यति ।

बालक नमस्कार गर्छ । मान्यजन आशीर्वाद दिनुहुन्छ । शिशु अन्न खान्छ । बालक सूर्यलाई हेर्छ ।

५. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

बलरामः कृष्णस्य अग्रजः आसीत् । गोपाः कृष्णस्य मित्राणि आसन् । कृष्णः तैः सह खेलति स्म । कृष्णः दधि खादति स्म ।

एकदा मित्राणि धावित्वा यशोदाम् प्रति अगच्छन् । ते कृष्णस्य दधिभक्षणम् असूचयन् । यशोदा कृष्णस्य निकटे आगच्छत् । कृष्णः यशोदायाः समक्षम् क्षमायाचनम् अकरोत् । ततः सर्वे प्रसन्नाः अभवन् । यशोदा कृष्णाय क्षमाम् अयच्छत् ।

बलराम कृष्णका दाजु थिए । गोठालाहरू कृष्णका साथी थिए । कृष्ण उनीहरूसँग खेल्थे । कृष्ण दही खान्थे ।

एक दिन कृष्णका साथीहरू दौडेर यशोदाकहाँ गए । उनीहरूले कृष्णले दही खाएको कुरा सुनाए । यशोदा कृष्ण भएको ठाउँमा आउनुभयो ।

कृष्णले यशोदासँग माफी माग्नुभयो । त्यसपछि सबै खुसी भए । यशोदाले कृष्णलाई माफी दिनुभयो ।

प्रश्नाः

(क) कृष्णस्य अग्रजस्य नाम किम् अस्ति ?

(ख) यशोदा कुत्र आगच्छत् ?

(ग) का कृष्णाय क्षमाम् अयच्छत् ?

----

६. तलका पद्यांशहरूको जोडा मिलाउनुहोस् :

आचाराल्लभते ह्यायुः	लोके भवति निन्दितः
आचारात् कीर्तिमाप्नोति	व्याधितोऽल्पायुरेव च
दुराचारो हि पुरुषो	आचाराल्लभते श्रियम्
दुःखभागी च सततम्	पुरुषः प्रेत्य चेह च

७. चित्र हेरी के के छन् ? बताउनुहोस् :

८. उच्चारण गर्नुहोस् :

सत्यम् वद । प्रियम् वद । अतिथिदेवो भव । पितृदेवो भव । मातृदेवो भव । गुरवे नमः । आयुष्मान् भव ।

साँचो बोल । मिठो बोल । पाहुनालाई देउता मान । बुबालाई देउता मान । आमालाई देउता मान । गुरुलाई नमस्कार छ । तिम्रो लामो आयु होस् ।

त्रिचत्वारिंशः पाठः

गुरुपूर्णिमा - गुरुपूर्णिमा (Gurupurnima)
ग्रन्थकारः - पुस्तकका लेखक (Bookwriter)
वृद्धाः - बुढाबुढी (Old person)
ज्ञानदाता - ज्ञान दिने (Knowladge giver)
आयुष्मान् - आयु भएका (Long-lived)
महर्षिः - ठुला ऋषि (Great sage)
साक्षात् - प्रत्यक्ष देखिने (Directly visible)
ईहामृगः - ब्वाँसो (Wolf)
एरण्डः - अँडिर (Castor)
सत्यम् - साँचो (Truth)
अंशुकम् - कपडा (Cloth)
ऊर्णा - उन (Wool)
प्रियम् - मिठो (Soft)
उरगः - सर्प (Snake)

१. पढेर साथीलाई सुनाउनुहोस् :

२. शिक्षकको सहयोग लिई नाम भन्नुहोस् र लेख्नुहोस् :

(क) दा-द-मो-रः = दामोदरः
(ख) ना-घु-र-थः = ------------------------------
(ग) श्या-घ-न-मः = ------------------------------
(घ) ना-र्द-ज-नः = ------------------------------
(ङ) रा-मु-रिः = ------------------------------

३. चित्रमा के के देख्नुहुन्छ ? भन्नुहोस् :

४. पढ्नुहोस् र कापीमा लेख्नुहोस् :

आषाढपूर्णिमा गुरुपूर्णिमा अस्ति । अस्मिन् दिने गुरोः पूजनम् भवति । गुरुः ज्ञानदाता अस्ति ।

गुरुपूर्णिमा व्यासस्य जन्मतिथिः अपि अस्ति । व्यासः ज्ञानदाता महर्षिः अस्ति । सः महान् ग्रन्थकारः अस्ति । गुरुपूर्णिमायाम् व्यासस्य अपि पूजा भवति । सः गुरूणाम् अपि गुरुः अस्ति ।

असार महिनाको पूर्णिमा गुरुपूर्णिमा हो । यस दिनमा गुरुको पूजा हुन्छ । गुरु ज्ञानदाता हुनुहुन्छ । गुरुपूर्णिमा व्यासको जन्मतिथि पनि हो । व्यास ज्ञानदाता महर्षि हुनुहुन्छ । उहाँ महान् ग्रन्थकार हुनुहुन्छ । गुरुपूर्णिमामा व्यासको पनि पूजा हुन्छ । उहाँ गुरुहरूको पनि गुरु हुनुहुन्छ ।

५. लय मिलाई पढ्नुहोस् :

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥

गुरु ब्रह्मा हुनुहुन्छ । गुरु विष्णु हुनुहुन्छ । गुरु प्रत्यक्ष देखिने महेश्वर हुनुहुन्छ । गुरु परम ईश्वर हुनुहुन्छ । त्यस्ता गुरुलाई नमस्कार छ ।

६. उदाहरण हेरेर खाली ठाउँ भर्नुहोस् :

(क) छात्रः अस्ति । छात्राः सन्ति ।

शिक्षकः ------------------- । शिक्षकाः ------------------- ।

(ख) अम्बा अस्ति । अहम् अस्मि ।

अनुजा ------------------- । अहम् ------------------- ।

(ग) बालाः सन्ति । वयम् स्मः ।

वृद्धाः ------------------- । वयम् ------------------- ।

७. चित्र हेर्नुहोस् र शब्द लेख्नुहोस् :

अ- अश्वः	आ- आम्रम्	इ- इक्षुः	ई- ईहामृगः
उ- उरगः	ऊ- ऊर्णा	ऋ- ऋषिः	ॠ (ॠ)
ए- एरण्डः	ऐ- ऐरावतः	ओ- ओष्ठौ	औ- औषधम्
अं- अंशुकम्	अः (अः)		

चतुश्चत्वारिंशः पाठः

विद्युद्दीपः - बिजुलीको चिम (Electric bulb) द्विचक्रिका - साइकल (Bicycle) कारयानम् - कार (Car)
त्रिचक्रिका - रिक्सा (Rickshaw) वायुयानम् - विमान (Aeroplane) जलयानम् - पानीजहाज (Ship)
विलोकनम् - हेर्ने काम (Looking) स्वल्पसमयम् - थोरै बेर (Short time) बहुकालम् - धेरै बेर (Long time)
सङ्गणकम् - कम्प्युटर (Computer) द्विचक्रयानम् - मोटरसाइकल (Motorcycle)
विद्युच्चुल्लिः - बिजुलीको हिटर (Electric heater)

१. तलका चित्र कहाँका होलान् ? भन्नुहोस् :

२. शिक्षकबाट सुनेर तलका शब्दहरूको उच्चारण गर्नुहोस् :

दूरदर्शनम् विद्युच्चुल्लिः सङ्गणकम् द्विचक्रकम्
वैतन्तुकः विद्युद्दीपः द्विचक्रिका दूरभाषः

३. पालैपालो पढ्नुहोस् :

माता - दीपक ! अद्य प्रातः किम् पठसि ?
दीपकः - किमपि न पठामि मातः !
माता - किमर्थम् न पठसि ?
दीपकः - शिरसि पीडा वर्तते ।
माता - तस्याः किम् कारणम् ? जानासि ?
दीपकः - किञ्चित् अपि न जानामि । किम् कारणम् मातः ?
माता - त्वम् रात्रौ चिरम् दूरदर्शनम् पश्यसि । तेन शिरःपीडा जायते ।
दीपकः - दूरदर्शनम् शिरःपीडायाः कारणम् भवति, मातः ?

माता - तत् न हि । तस्य अधिकम् विलोकनम् हानिकारकम् भवति ।
तत् एव शिरः पीडायाः कारणम् भवति ।

दीपकः - तर्हि तत् स्वल्पसमयम् यावद् एव विलोकनीयम् ?

माता - आम्, सत्यम् वदसि दीपक !

आमा	:	दीपक ! आज बिहान के पढ्छौ ?
दीपक	:	केही पनि पढ्दिनँ, आमा !
आमा	:	किन पढ्दैनौ ?
दीपक	:	टाउको दुखेको छ ।
आमा	:	किन दुख्यो ? थाहा छ ?
दीपक	:	केही पनि थाहा छैन । किन दुखेको होला आमा ?
आमा	:	तिमी राति धेरै बेर टिभी हेर्छौ । त्यसैले टाउको दुख्छ ।
दीपक	:	टिभी हेर्दा टाउको दुख्छ, आमा ?
आमा	:	त्यसो होइन, धेरै बेर टिभी हेर्नु हुँदैन । त्यो नै टाउको दुख्नुको कारण हो ।
दीपक	:	त्यसो भए थोरै समय हेर्नुपर्छ ?
आमा	:	अँ, ठिक भन्यौ, दीपक ।

४. शिक्षकको सहयोग लिई चित्रको नाम लेख्नुहोस् :

(क) ------------------- (दूरदर्शनम्/वैतन्तुकः)

(ख) ------------------- (द्विचक्रिका/वायुयानम्)

(ग) ------------------- (सङ्गणकम्/त्रिचक्रिका)

५. सही वर्ण लेखी शब्द बनाउनुहोस् :

		
दू...दर्शनम्	र....:	...लयानम्
		
...रयानम्	व....यानम्	...युयानम्

६. चित्र हेरी सही वाक्यमा ठिक चिनो लगाउनुहोस् :

अनुजः दन्तधावनम् करोति । ☐

अनुजा अपि दन्तधावनम् करोति । ☐

अनुजा गीतम् गायति । ☐

अनुजः अपि गीतम् गायति । ☐

अनुजः उत्तिष्ठति । ☐

अनुजा अपि उत्तिष्ठति । ☐

अनुजा समाचारपत्रम् पठति । ☐

अनुजः पुस्तकम् पठति । ☐

अनुजः बसयानम् चालयति । ☐

अनुजा कारयानम् चालयति । ☐

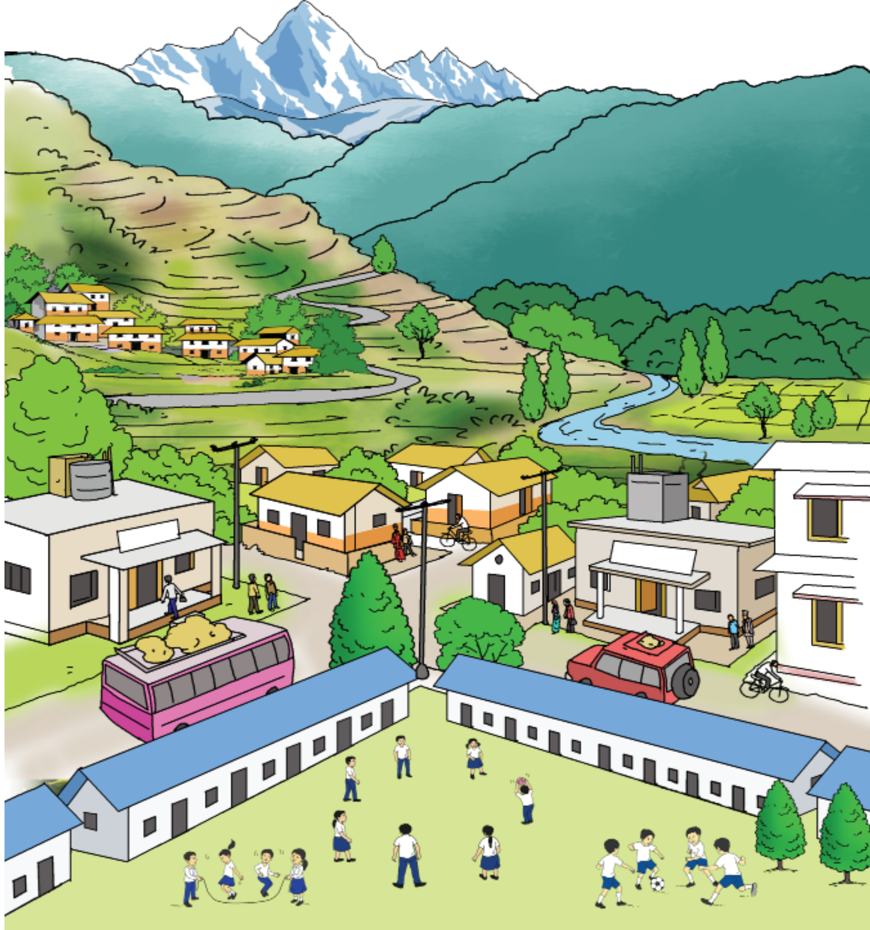
भाइ दाँत माझ्छ । बहिनी पनि दाँत माझ्छे । बहिनी गीत गाउँछे । भाइ पनि गीत गाउँछ । भाइ उठ्छ । बहिनी पनि उठ्छे । बहिनी खबरपत्रिका पढ्छे । भाइ पुस्तक पढ्छ । भाइ बस चलाउँछ । बहिनी कार चलाउँछे ।

७. शब्दजालबाट शब्द बनाउनुहोस् :

	द्वि				वि		
त्रि	च	क्रि	का	वि	द्यु	द्वी	पः
	क्रि				च्चु		
	का				ल्लिः		

------------------- ------------------- ------------------- -------------------

८. चित्र हेरी के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

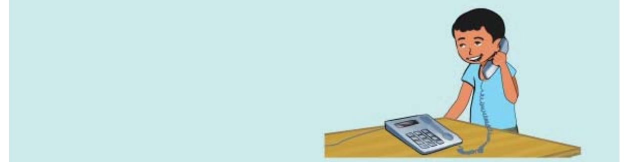
पञ्चचत्वारिंशः पाठः

अधुना - अहिले (Now a days)	पत्रम् - पत्रिका (Newspaper)	न्यूनता - कमी (Reduction)
सञ्चयः - बचत (Saving)	सर्वत्र - सबैतिर (Everywhere)	अतीव - अति नै (Too much)
सुचारु - राम्री (Smoothly)	वैज्ञानिकाः - वैज्ञानिकहरू (Scientists)	आविष्कारम् - आविष्कार (Invention)

१. दुई चित्रमा के के भिन्नता छन् ? भन्नुहोस् :

२. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

इदानीम् सर्वत्र दूरभाषः प्रचलने अस्ति । अयम् अतीव आवश्यकः वर्तते । अनेन दूरे स्थितैः जनैः सह वार्तालापः सुकरः भवति । तेन अस्माकम् कार्यम् सुचारु भवति ।

दूरभाषे सन्देशस्य सूचनायाः च आदानप्रदानम् भवति । वैज्ञानिकाः दूरभाषस्य आविष्कारम् अकुर्वन् ।

वैज्ञानिकाः सङ्गणकस्य, चलभाषस्य, द्विचक्रिकायाः च निर्माणम् अकुर्वन् । अधुना कारयानम् बसयानम् च प्रचलने स्तः । एतेषाम् प्रयोगेण समयस्य सञ्चयः भवति । व्यये च न्यूनता आयाति ।

अहिले सबैतिर फोन प्रचलनमा छ । यो अत्यन्तै आवश्यक छ । यसद्वारा टाढा रहेका मानिससँग कुराकानी सहज हुन्छ । यसबाट हाम्रो काम राम्ररी चल्छ ।
फोनबाट सन्देश र सूचनाको पनि आदानप्रदान हुन्छ । वैज्ञानिकहरूले फोनको आविष्कार गरे । वैज्ञानिकहरूले कम्प्युटर, मोबाइल फोन र साइकल पनि बनाए । अहिले कार र बस प्रचलनमा छन् । यिनको प्रयोगले समयको बचत हुन्छ र खर्चमा पनि कमी आउँछ ।

प्रश्नाः

(क) कस्य प्रयोगेण वार्तालापः सुकरः भवति ?

(ख) के दूरभाषस्य आविष्कारम् अकुर्वन् ?

(ग) चित्रे स्थितानाम् पञ्चानाम् वस्तूनाम् नामानि लिखत ।

---

३. पढ्नुहोस् र उस्तै बनाएर सार्नुहोस् :

विद्युच्चुल्लिः ज्वलति । माता पिता च रोटिकाम् पचतः ।

विद्युद्दीपः ज्वलति । अनुजः लिखति ।

समाचारपत्रम् अस्ति । पिता पठति ।

पत्रम् आगच्छति । अग्रजा वाचयति ।

सङ्गणकम् अस्ति । अनुजा चालयति ।

---

४. चित्र हेरी उत्तर भन्नुहोस् :

प्रश्नाः

(क) कस्य चित्रम् अस्ति ?

(ख) चित्रे कति बालाः सन्ति ?

(ग) बालाः किम् कुर्वन्ति ?

५. पाठका आधारमा कोष्ठबाट उपयुक्त शब्द छानेर लेख्नुहोस् :

अनुजः .... । (लिखति, कूजति, वदति)

सङ्गणकम् .... । (नास्ति, अस्ति, वेत्ति)

विद्युच्चुल्लिः .... । (वसति, पश्यति, ज्वलति)

चलभाषः .... । (अस्ति, स्तः, सन्ति)

६. तपाईंले आज बिहान रेडियोमा सुनेका कुरा कक्षाका साथीलाई सुनाउनुहोस् ।

षट्चत्वारिंशः पाठः

पत्रचिटिका - खाममा लगाइने टिकट (Ticket)
नेत्रपीडा - आँखाको दुखाइ (Pain in the eye)
प्लवनम् - पौडी खेल्ने काम (Swimming)
उत्प्लवनम् - उफ्रने काम (Jumping)
चिरम् - धेरै बेर (Long time)
क्षणम् - एकैछिन (At a moment)
पयोहिमम् - दुधे बरफ (Icecream)
घण्टागृहम् - घण्टाघर (Clock tower)
प्रयच्छ - देऊ (Give)
बहिः - बाहिर (Outside)
जन्तुशाला - चिडियाखाना (Zoo)

१. सुन्नुहोस् र भन्नुहोस् :

अद्य वयम् आपणम् गच्छामः ।
क्रीडनकम् वस्त्राणि क्रीणामः ।

अद्य यूयम् रम्योद्यानम् गच्छथ ।
उत्प्लवनम् प्लवनम् च कुरुथ ।

अद्य ते जन्तुशालाम् गच्छन्ति ।
बहून् जन्तून् खगान् च पश्यन्ति ।

अद्य बालाः नगरम् गच्छन्ति ।
ते घण्टागृहम् प्रासादम् च भ्रमन्ति ।

आज हामी बजार जान्छौं । खेलौना र कपडा किन्छौं । तिमीहरू रमाइलो बगैंचामा जान्छौ र उफ्रने पौडने गर्छौ । आज उनीहरू चिडियाखाना जान्छन् र धेरै जनावर र चराहरू हेर्छन् । आज बच्चाहरू सहर जान्छन् । उनीहरू घण्टाघर र दरबार घुम्छन् ।

२. पढ्नुहोस् र सार्नुहोस् :

रम्योद्यानम्	--------------------	वस्त्रम्	--------------------
जन्तुशाला	--------------------	घण्टागृहम्	--------------------
अन्तःसञ्जालम्	--------------------	कथाचित्रम्	--------------------
पत्रचिटिका	--------------------	पयोहिमम्	--------------------

३. सुन्नुहोस् र भन्नुहोस् :

उद्घाटयति	अन्तःसञ्जालम्	क्रीणाति	पयोहिमम्
शनिवासरः	कथाचित्राणि	पत्रचिटिका	चलभाषः

४. पढ्नुहोस् र उत्तर लेख्नुहोस् :

अद्य शनिवासरः अस्ति । अद्य अवकाशः अस्ति । अग्रजा सङ्गणकम् उद्घाटयति । तत्र कथाचित्राणि सन्ति । आवाम् कथाचित्राणि पश्यावः ।

पिता तत्र आगच्छति । सः अन्तःसञ्जालम् चालयति । सः पत्रम् प्रेषयति । आवाम् सङ्गणकम् पश्यावः । पिता ओदनम् खादति । आवाम् अपि ओदनम् खादावः ।

पिता आपणम् गच्छति । आवाम् अपि आपणम् गच्छावः । पिता रूप्यकाणि ददाति । पिता चलभाषम् क्रीणाति । चलभाषः सुन्दरः अस्ति । ततः वयम् अपरम् आपणम् गच्छामः । पिता पयोहिमम् क्रीणाति । आवाम् पयोहिमम् खादावः । पिता क्रीडनकानि अपि क्रीणाति । ततः वयम् गृहम् आगच्छामः । पिता क्रीडनकानि ददाति । आवाम् क्रीडावः ।

आज शनिबार हो । आज छुट्टी छ । दिदी कम्प्युटर खोल्नुहुन्छ । त्यहाँ कथाचित्रहरू छन् । हामी कथाचित्र हेर्छौं ।

बुबा त्यहाँ आउनुहुन्छ । उहाँ कम्प्युटर चलाउनुहुन्छ । उहाँ चिठी पठाउनुहुन्छ । बुबा भात खानुहुन्छ । हामी पनि भात खान्छौं ।

बुबा बजार जानुहुन्छ । हामी पनि बजार जान्छौं । बुबा पैसा दिनुहुन्छ । बुबा मोबाइल फोन किन्नुहुन्छ । मोबाइल राम्रो छ । त्यसपछि हामी अर्को पसलमा जान्छौं । बुबा दुधे बरफ किन्नुहुन्छ । हामी दुधे बरफ खान्छौं । बुबा खेलौना किन्नुहुन्छ । हामी खेल्छौं ।

प्रश्नाः

(क) अद्य कः वासरः अस्ति ?

(ख) कः सङ्गणकम् उद्घाटयति ?

(ग) चलभाषः कीदृशः अस्ति ?

(घ) कः पत्रम् प्रेषयति ?

----

५. पाठका आधारमा खाली ठाउँमा उपयुक्त राखी वाक्य पूरा गर्नुहोस् :

------------------- अवकाशः अस्ति ।

------------------- अन्तःसञ्जालम् चालयति ।

चलभाषः ------------------- अस्ति ।

ततः वयम् गृहम् ------------------- ।

६. पालैपालो पढ्नुहोस् :

पिता – पुत्रि ! मम चलभाषम् यच्छ ।

पुत्री – किमर्थम् पितः ! क्षणम् खेलितुम् इच्छामि ।

पिता – सपदि यच्छ, तव मातुलेन सह संलपामि ।

पुत्री – कृपया दूरभाषस्य प्रयोगम् करोतु ।

पिता – न, चिरम् खेलितम् । प्रयच्छ ।

पुत्री – अस्तु पितः ! स्वीकरोतु ।

पिता – त्वम् जानासि एव । चलभाषे खेलनम् हानिकरम् ।

पुत्री – आम्, अहम् जानामि । एतेन नेत्रपीडा भवति ।

पिता – शोभनम् । मम पुत्री ज्ञानिनी अस्ति ।

पुत्री – तर्हि अहम् बहिः खेलामि ।

पिता – अस्तु, गच्छ, बहिः खेल ।

बुबा	:	छोरी ! मेरो मोबाइल देऊ ।
छोरी	:	किन बुबा ? एकछिन खेल्न चाहन्छु ।
बुबा	:	तुरुन्त देऊ, तिम्रो मामासँग कुरा गर्छु ।
छोरी	:	कृपया, टेलिफोन प्रयोग गर्नुहोस् ।
बुबा	:	हुँदैन, धेरै बेर खेल्यौ । देऊ ।
छोरी	:	हुन्छ बुबा ! लिनुहोस् ।
बुबा	:	तिमीलाई थाहै छ । मोबाइलमा खेल्नु हानिकारक हुन्छ ।
छोरी	:	हो, मलाई थाहा छ । यसले आँखामा समस्या हुन्छ ।
बुबा	:	राम्रो । मेरी छोरी ज्ञानी छिन् ।
छोरी	:	त्यसो भए म बाहिर खेल्छु ।
बुबा	:	हुन्छ, जाऊ, बाहिर खेल ।

७. चित्रमा के के भइरहेको छ ? भन्नुहोस् :

